

TRZYDZIEŚCI JEDEN NIE DRUKOWANYCH
ORYGINAŁÓW PERGAMINOWYCH
ARCHIWUM DIEC. WE WŁOCŁAWKU
Z DRUGIEJ POŁOWY XV WIEKU
TRZECIE ĆWIERĆWIECZE

OPRACOWAŁ I WYDAŁ
KS. STANISŁAW LIBROWSKI

LUBLIN 1988

I. UWAGI WSTĘPNE

1. ILOŚĆ I JAKOŚĆ DOKUMENTÓW

W 57-tym tomie tego półrocznika przedstawiam pergaminy wrocławskie trzeciego ćwierćwiecza XV stulecia również w dwóch symetrycznych płaszczyznach. W pierwszej części tomu podaję ich obszerny inwentarz realny, w drugiej publikuję z tego inwentarza dokumenty jeszcze nie drukowane. Łącznie zinwentaryzowałem 55 różnej jakości dokumentów tego okresu, oznaczonych nowymi sygnaturami od 299 do 353, a drukuję ich 31 czyli 55% całości, bo aż tyle ze wspomnianego ćwierćwiecza nie było publikowanych.

Drukuję więc poniżej następujące dokumenty: sygn. 299, 300, 302, 303, 305, 306, 307, 312, 313, 316, 317, 318, 319, 320, 323, 324, 325, 327, 329, 331, 332, 334, 335, 338, 339, 340, 341, 342, 345, 350, 351.

Spośród nich dokumentami prostymi czyli bez insertów są: 299, 302, 303, 305, 306, 307, 312, 313, 316, 317, 318, 320, 325, 327, 331, 332, 334, 335, 338, 339, 340, 342, 345, 350.

Dokument prosty 327 został później potwierdzony osobno, na nim samym, przez trzech dodatkowych wystawców.

Pergaminy zawierające w sobie w całości inne dokumenty, ale formalnie nie transumujące ich, to: 300 (aż 4 inserty), 323 (1), 324 (1).

Pergaminami transumującymi inne dokumenty są: 329 (1), 341 (1), 351 (1).

Chronologicznie podwójnym transumptem tego samego dokumentu jest sygn. 319.

W pełni instrumentami notarialnymi są dokumenty: 306, 307, 317.

Formułę notarialną (na dole) posiadają dokumenty: 319 (2), 324, 341, 345, 350, 351.

W następstwie tego w owych 55 dokumentach realnych znajdujemy jeszcze 10 przywilejów załączonych i 3 dodane. Razem ten odcinek edycyjny zawiera 68 dokumentów idealnych.

2. SKRÓCONE REGESTY DOKUMENTÓW

1 (= nr w publikacji) — 299 (= sygn. archiwalna). Plac z ogrodem i stodołą dla ołtarzysty katedralnego.

2 (300). Erekcja ósmej mansjonarii w kolegiacie Najśw. Maryi Panny w Kaliszu.

3 (302). Statuty Nieszawskie w odmianie wieluńsko-ostrzeszowskiej.

4 (303). Biskup Gruszczyński zamienia z kapitułą dziesięciny na sołectwo.

- 5 (305). Król Kazimierz rozstrzyga spór pomiędzy Cystersami a mieszczanami w Sulejowie.
- 6 (306). Darowizny miasta Wschowy dla nowo erygowanego klasztoru Bernardynów.
- 7 (307). Testament Mikołaja Mierzyckiego mieszczanina wieluńskiego.
- 8 (312). Odtworzenie spalonego dokumentu.
- 9 (313). Odtworzenie kolejnego spalonego dokumentu.
- 10 (316). Plac pod dom i ogród dla mansjonarza katedry.
- 11 (317). Zapis dla ołtarza św. Michała w kolegiacie wieluńskiej.
- 12 (318). Zatwierdzenie bractwa Wniebowzięcia NMP w kolegiacie kaliskiej.
- 13 (319). Dwa transumpty przywileju nawigacyjnego na Wiśle dla wikariuszy katedralnych.
- 14 (320). Sprzedaż — kupno browaru w Wieluniu.
- 15 (323). Odkup domu, sprzedaż pola i ogrodu w Wieluniu.
- 16 (324). Fundacja i erekcja prepozytury szpitalnej w Wolborzu.
- 17 (325). Fundacja klasztoru Bernardynów w Kole.
- 18 (327). Odpusty dla klasztoru Bernardynów w Kole (z 3 dodatkami).
- 19 (329). Transumpt przywileju dla Premonstratensów z Witowa.
- 20 (331). Czynnosc dla wikariuszy wieluńskich.
- 21 (332). Inny czynsz dla wikariuszy wieluńskich.
- 22 (334). Erekcja prałatury kustosa w Kaliszu.
- 23 (335). Ponownie czynsz dla wikariuszy wieluńskich.
- 24 (338). Czynnosc kolegium wikariuszy wieluńskich.
- 25 (339). Poreczenie starosty wieluńskiego dla Katarzyny z Sirzyna.
- 26 (340). Ponownie odpusty dla klasztoru Bernardynów w Kole.
- 27 (341). Wznowienie przywileju osadczego z 1350 r. odnośnie do Płochocina i Bąkowa.
- 28 (342). Władza rozgrzeszania dla opatów łądzkich.
- 29 (345). Powtórzenie tekstu wyroku i określenie ekwiwalentu.
- 30 (350). Fundacja dla udających się z ostatnimi sakramentami do chorych w Pyzdrach.
- 31 (351). Transumpt rozporządzenia papieskiego dotyczącego święta Franciszka z Asyżu.

3. PRZYTOCZONY DRUK NA PÓL ŹRÓDŁOWY

Stanisław Chodyński: Wikaryusze katedry włocławskiej (*Collegium vicariorum*)... Włocławek 1912. Od str. 203: Dokumenty i dodatki. Skrócone — Chodyński: Wikaryusze. Występuje w nrze 13.

4. INSTRUKCJE WYDAWNICZE

Poniższe dokumenty publikuję w oparciu o wskazania: 1) *Instrukcja wydawnicza dla średniowiecznych źródeł historycznych*. Oprac. Komisja Historyczna Polskiej Akademii Umiejętności przy współudziale towarzystw naukowych we Lwowie, Poznaniu, Warszawie i Wilnie. W: Arch. Komist. Hist. Ser. 2, t. 2. Kraków 1930 s. 1—40. (Odb. Kraków 1925 ss. 40).— 2) Adam Wolff: *Projekt instrukcji wydawniczej dla pisanych źródeł historycznych do połowy XVI wieku*. „Stud. źródł.” t. 1: 1957 s. 155—181.

II. POSZCZEGÓLNE DOKUMENTY

1

Plac z ogrodem i stodołą dla ołtarzysty katedralnego.

Włocławek, 18 sierpnia 1451

Jan (Gruszczyński) biskup włocławski, w uznaniu zasług prepozyta kapituły katedralnej Piotra z Krępy, za zgodą tejże kapituły, nadaje ołtarzyscie ołtarza pw. Wniebowstąpienia Pana Jezusa, Najśw. Maryi Panny i Rozesłania Apostołów oraz jego następcom, ufundowanego i uposażonego w katedrze przez wspomnianego, plac, ogród i stodołę.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 299.

Obszerny opis — ks. Stanisław Librowski: *Archiwum Diecezjalne we Włocławku. Dział I: Dokumenty. Seria I: Inwentarz realny. Zeszyt 4: Oryginalne dokumenty samoistne z drugiej połowy XV wieku.* „Arch. Bibl. Muz.” t. 57: 1988 dok. 299 (dalej cyt. Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok.*).

|| ^a Iohannes || Dei gracia episcopus Wladislaviensis¹ significamus tenore precencium, quibus ex | pedit universis, quomodo intra mentis nostre archana revolventes sincere fidei argumenta et integri amoris vin | culum, quo venerabilis frater noster dominus Petrus de Crampa² prepositus ecclesie nostre Wladislaviensis non | minus utiliter, quam constanter in dicte ecclesie nostre negociis se exercuit et nunc exercet sollicitum, atque aucto constancie studio in futurum exhibere^b pollicetur. Horum igitur et aliorum meritorum suorum respectu, cupientes ipsius singularis gracie prerogativa consolari, et per idipsum aliosque ad ecclesie nostre servicia efficere prompctiores, aream olim per dominum Iarandum³ scolasticum Cruszviensensem et canonicum nostre prefate Wladislaviensis ecclesiarum possessam in suburbio civitatis nostre Wladislaviensis, retro ecclesiam sancti Vitalis⁴ et ex opposito laterificii ecclesie nostre memorate consistentem, cum orto et horeo ibidem locato, ab omni solutione, exaccione et laboribus nostris liberam, pro altaris altaribus sub titulo et vocabulo Ascensionis Domini, Beate Virginis Marie et Divisionis Apostolorum⁵ in ipsa ecclesia nostra Wladislaviensi, per dictum dominum Petrum⁵ prepositum fundati et dotati, perpetuis temporibus possidendam, edificandam, tenendam et inhabitandam, iuxta quod eidem altaris videbitur aliisque pro tempore futuris, de consensu et ratihabitione

^a Inicjał na wysokość 9 wierszy.

^b Następuje podskrobane i przekreślone et.

¹ Jan (Gruszczyński) biskup włocławski w latach 1449—1463.

² Piotr z Krępy prałat prepozyt włocławski.

³ Jarand prał. scholastyk kruszwicki i kanonik włocł.

⁴ Kościół pt. św. Witalisa Męcz. (z 1330 r.).

⁵ Ołtarz pw. Wniebowstąpienia Pana Jezusa, Najśw. Maryi Panny i Rozesłania Apostołów.

venerabilium fratrum nostrorum prelatorum et canonicorum prefate ecclesie nostre Wladislaviensi dedimus, donavimus et assignavimus damusque, donamus et assignamus tenore presencium mediante, harum quibus nostrum et dicti nostri capituli sigilla presentibus sunt appensa testimonio literarum. Actum et datum Wladislavie, feria quarta infra octavas Assumpcionis Marie anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo, presentibus venerabilibus et honorabilibus fratribus nostris, dominis: Iohanne de Nyeweszs prothonotario Sedis Apostolice decano⁶, Swantoslae de Wrancza archidiacono⁷, Predwogio de Grandi cantore⁸, Martino Swyeme custode⁹, Nicolao de Glambozczec¹⁰, Cristino¹¹, Iohanne Gorsky¹², Wlodkone¹³, Paulo¹⁴, Nicolao de Nyeweszs decretorum doctore¹⁵, Nicolao de Nyeweszs preposito Unyeoviensi¹⁶, Mathia de Raczanszs decretorum doctore¹⁷, Sigismundo de Parzenczewo¹⁸, Iacobo de Zakrzewo¹⁹, Nicolao de Carnicze²⁰, Iohanne de Budzislav²¹ et Andrea Gruszczinsky²² prelati et canonicis ecclesie nostre Wladislaviensis predictae capitulariter congregatis.

^c Albertus Andree de Gnczna notarius domini Episcopi scripsit ^{-a23}.

2

Erekcja ósmej mansjonarii w kolegiacie Najśw. Maryi Panny w Kaliszu.

Gniezno, 23 kwietnia 1452

Władysław (z Oporowa, Oporowski) arcybiskup gnieźnieński i prymas, na prośbę Andrzeja precentora kolegium mansjonarzy w kolegiacie Najśw. Maryi Panny w Kaliszu, eryguje ósmą z kolei jego mansjonarię (choć proszono go o erygowanie również dziewiątej, zaopatrzonej w fundusze i kandydata na beneficjanta), udotowaną przez śp. kanonika tejże kolegiaty Szymona, oraz instytuuje na wspomniane beneficjum prezentowanego przez fundatora ks. Stanisława z Kalisza, bakałarza sztuk wyzwolonych.— W związku z tym potwierdza także i powtarza następujące cztery dokumenty (pergaminowe), dotyczące uposażenia obydwu

^{c-d} Tekst umieszczony pod zakładką.

⁶ Jan z Niewiesza protonotariusz ap., prał. dziekan włocł.

⁷ Świętosław z Wrzący prał. archidiakon włocł.

⁸ Przedwoj z Grąd prał. kantor włocł.

⁹ Marcin Szwema prał. kustosz włocł.

¹⁰ Mikołaj z Głęboczka kanonik włocł.

¹¹ Krystyn kan. włocł.

¹² Jan Górski kan. włocł.

¹³ Włodko kan. włocł.

¹⁴ Paweł kan. włocł.

¹⁵ Mikołaj z Niewiesza doktor dekretów, kan. włocł.

¹⁶ Mikołaj z Niewiesza prał. prepozyt uniejowski, kan. włocł.

¹⁷ Maciej z Raciąża (Raciążka) dr dekretów, kan. włocł.

¹⁸ Zygmun z Parzęczewa kan. włocł.

¹⁹ Jakub z Zakrzewa kan. włocł.

²⁰ Mikołaj z Karnic kan. włocł.

²¹ Jan z Budzislawia kan. włocł.

²² Andrzej Gruszczyński kanonik włocławski.

²³ Wojciech syn Andrzeja z Gniezna, notariusz biskupa Gruszczyńskiego.

mansjonarii, wystawione przez: 1) Stanisława z Ostroroga (Ostroroga) kasztelana gnieźnieńskiego i starostę gen. Wielkopolski (Kalisz, 19 marca 1450 r.); 2) Tegoż (Kalisz, 25 czerwca 1451 r.); 3) Burmistrza i rajców miasta Kalisza (Kalisz, 12 marca 1445 r.); 4) Tychże (Kalisz, 8 lutego 1443 r.).

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 300.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok. 300.*

|| ^a In nomine Domini amen. || Wladislaus Dei gracia sancte ecclesie Gneznensis archiepiscopus et primas ¹. Ad perpetuum rei memoriam. Inter desiderabilia cordis nostri illud intensius prosequimur affectibus, ut Divinus | vigeat et propagetur ubique cultus, et que pro augmento ac honore Excellentissime Virginis Marie, Regine Celorum et Domine Angelorum, necnon felici statu ecclesiasticarum personarum procesisse comperimus, ut illibata persistent, | libenter, cum a nobis petitur, nostri adicimus muniminis firmitatem. Sane honorabilis Andreas precentor Mansjonarium ² in ecclesia collegiata sancte Marie in Calisch nostre diocesis in nostra presencia constitutus nobis | humiliter et devote supplicavit, quatinus in eadem ecclesia collegiata Calisiensi mansjonariam perpetuam et in numero octavam, quam olim honorabilis Symon canonicus ³ dicte ecclesie collegiate Calisiensis agens in humanis, zelo devocionis allectus, de bonis sibi adeo largitis, certis censibus annuis per eum pro certis pecuniarum sumis emptis, dotavit, erigere, fundare et in titulum perpetui beneficii incorporare, per discretum Stanislaum de Calisch ⁴ in artibus liberalibus baccalarium ad huiusmodi mansjonariam instituendum et suos successores habendum et possidendum, privilegiaque empcionis et largicionis huiusmodi censuum, unum magnifici domini Stanislai de Ostrorog ⁵ castellani Gneznensis et capitanei Maioris Polonie generalis super quatuor marcis mediorum grossorum monete et numeri Polonica-
lis in et super tota villa Dambye ⁶; item super octo scotos similis monete et numeri eiusdem domini Stanislai de Ostrorog una cum una marca et octo scotis pro Mathia mansjonario ⁷ ac nona mansjonaria simul et in-
super tota villa Elgothi ⁸; ac providorum preconsulis et consulum opidi Calisch super duabus marcis, eciam mediorum grossorum; super camniata murata in domo olim Nicolai Galce ⁹ aciali in Calisch et super sedecim scotis similis monete et numeri; in et super domo aciali murata honorabilis Alberti Galca, Iacobi et Mathie fratrum et Dorothee sororis ¹⁰

^a Inicjał na wysokość 38 wierszy.

¹ Władysław (z Oporowa, Oporowski) dr dekretów, arcybiskup gnieźnieński i prymas w latach 1449—1453.

² Andrzej precentor kolegium mansjonarzy w kolegiacie Najśw. Maryi Panny w Kaliszu.

³ Szymon kanonik tejże kolegiaty i pleban w Chelmcach.

⁴ Stanisław z Kalisza bakalarz sztuk wyzwol., prezentowany przez kan. Szymona na ósmą mansjonarię wspomn. kolegium.

⁵ Stanisław z Ostroroga (Ostroróg) kasztelan gnieźnieński i starosta gen. Wielkopolski.

⁶ Dębe wieś par. w pow. kaliskim.

⁷ Maciej z Biskupic kleryk archidiec. gnieźń., prezentowany przez Tomasza piwowara zamku kaliskiego na dziewiątą mansjonarię.

⁸ Ligota wieś w pow. kaliskim.

⁹ Śp. Mikołaj Gałka z Kalisza, może ojciec niżej wymienionego rodzeństwa.

¹⁰ Ksiądz Wojciech (zob. przyp. 43) oraz Jakub, Maciej i Dorota Gałkowie z Kalisza.

ipsorum germanorum emptorum; in pergameno scripta, ipsorum veris sigillis sigillata, sana, salva et integra, et que tunc ipse Andreas precentor coram nobis in evidenciam prefate dotacionis exhibuit et produxit, ratificare, confirmare, approbare ac census ipsorum dicte mansionarie perpetuo incorporare et appropriare et alias facere, prout et quemadmodum in privilegio originali fundacionis et ereccionis Mansionariorum per bone memorie magistrum Colo¹¹ decretorum doctorem dotatorum et per nostros predecesores erectorum et confirmatorum continetur et habetur, dignemur. Quorum privilegiorum tenores sequuntur in hunc modum:

|| In nomine Domini amen. || Ad perpetuam rei memoriam. Nos Stanislaus de Ostrorog castellanus Gneznensis et capitaneus Maioris Polonie generalis significamus tenore presencium, quibus expedit presentibus et futuris, quomodo ad nostram aliorumque eiusdem terre nobilium venientes presenciam generosa domina Margaretha una cum nobilibus Petro et Iohanne filiis suis indivisis heredes in Dambye¹², non compulsi, non coacti neque aliquo modo devio seducti, quynymo sani mente pariterque et corpore existentes, usi suorum amicorum salubri consilio maturaque deliberacione prehabita, in et super tota ipsorum villa seu hereditate Dambye sic nuncupata, in districtu Calisiensi sita, et super omnibus proventibus, videlicet agris, pratis, pascuis, graminibus, silvis, borris, gaiis, nemoribus, indaginibus, rubetis, quercetis, dumetis, pinetis, mellificiis vel mellifodiis, fluviis, fluminibus, lacubus, stagnis, paludibus, scenis, piscinis, piscaturis, rivis, riwllis, aquis et earum decursibus, molendinis constructis et contruendis, aquaticis, ventilibus et eorum emolimentis, montibus, collibus, vallibus, venacionibus, allodiis, kmethonibus, censibus, areis, ortis, domibus, curiis, pomeriis, dacionibus, donacionibus, attinenciis, angariis et obvencionibus, aliisque omnibus et singulis utilitatibus ad prefatam villam pertinentibus sive spectantibus, quibuscumque vocentur nominibus sive vocabulis, ita late, longe et circumferencialiter, prout prefata villa in suis metis, graniciebus est distincta et limitata, nichil iuris proprietatis aut domini ibidem pro se, nec suis legitimis successoribus penitus reservantes, quatuor marcas latorum mediorum grossorum monte et numeri Polonicalium, in quamlibet marcam quadraginta octo grossos^b computando, cum quatuor curribus lignorum census annui super festum Nativitatis Cristi [25 XII] annis se sequentibus solvendas honorabili viro domino Symoni canonico Calisiensi, aut quibus eundem censum delegaverit, pro sexaginta marcis latorum mediorum bonorum grossorum monete et numeri Polonicalium, in quamlibet marcam quadraginta octo grossos computando, foro et titulo reempcionis, alias na wederkoff, vendiderunt, et coram nobis rite et racionabiliter, iuxta terre consuetudinem, imperpetuum resignaverunt tali tamen condicione, si forsan ipsa moneta mediorum latorum grossorum deterioraretur, extunc in alia moneta meliori, que tunc in Regno Polonie melior recipietur, predicto domino Simoni canonico aut suis successoribus, quos ad id duxerit eligendos, in quolibet festo Nativitatis Domini, prout prescriptum est, solvere tenebuntur, et easdem quatuor marcas cum quatuor curribus lignorum eidem domino Simoni canonico aut suis successoribus in Calisch apportare debent propriis expensis, sub

^b marcas dok.

¹¹ Ks. Maciej z Kola, prof. Akad. Krakowskiej, fundator w 1435 r. kolegium mansjonarzy kaliskich.

¹² Malgorzata z synami Piotrem i Janem wspoldziedzice z Dętego.

pignoracione burgrabii castri Calisch pro tempore existentis, per ipsum dominum Simonem canonicum et ipsius successores tendendas, habendas, possidendas, utifruendas, vendendas, regendas, gubernandas, in ususque proprios convertendas, prout sibi et eorum successoribus melius et utilius videbitur expedire. Quam resignacionem more solito ex officio capitaneatus nostri grate suscepimus et presentibus ratificamus. In cuius rei testimonium sigilla nostra presentibus iussimus appendi. Actum et datum in Calisch, feria quinta ante dominicam Iudica anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo, presentibus ibidem nobilibus Henrico de Borzislaw¹³, Cristino de Cothno¹⁴, Swanthoslaο Byernarths-ky¹⁵, Nicolao de Psari¹⁶, Allexio de Gloszky¹⁷ testibus circa premissa.

|| In nomine Domini amen. || Ad perpetuam rei memoriam. Nos Stanislaus de Ostrorog castellanus Gneznensis et capitaneus Maioris Polonie generalis significamus tenore presencium, quibus expedit universis, quomodo ad nostram aliorumque eiusdem terre nobilium veniens presenciam nobilis Franciscus heres in Elgothy¹⁸, non compulsus, non coactus neque aliquo modo devio seductus, quynymo sanus mente pariterque et corpore existens, usus amicorum suorum salubri consilio, maturaque deliberacione prehabita, in et super tota sua villa Elgothy sic nuncupata, in districtu Calisiensi sita, et super omnibus utilitatibus ad dictam villam pertinentibus sive spectantibus, quibuscumque vocentur nominibus sive vocabulis, unam marcam cum sedecim scotis latorum mediorum grossorum monete et numeri Polonicalium, in eandem marcam quadraginta octo grossos computando, et in eosdem sedecim scotos triginta et duos grossos computando, annui census cum sex curribus lignorum super quodlibet festum beati Nicolai Confessoris [6 XII] annis immediate se sequentibus solvendam honorabili et discreto Stanislao de Calisch arcium liberalium baccalario, altariste ecclesie collegiate sancte Marie Virginis Calisiensis et Mathie de Byskupicze clerico Gneznensis diocesis, ad mansionariam dotatam et fundatam, octavam videlicet et nonam, per venerabilem dominum Simonem canonicum ecclesie collegiate sancte Marie Virginis Calisiensis et providum Thomam braseatorem curie Calisiensis¹⁹ electos et nominatos et eorum successorum pro viginti et quinque marcis^c latorum mediorum grossorum monete et numeri Polonicalium, in quamlibet marcam quadraginta octo grossos computando, foro et titulo reempcionis, alias *n a w e d e r k o f f*, vendidit et coram nobis imperpetuum resignavit ita tamen, quod prenominati, videlicet Stanislaus altarista ecclesie collegiate Calisiensis et Mathias de Byskupicze clericus Gneznensis diocesis et ipsorum successores predictum censum unius marce et sedecim scotorum ad terminum prescriptum recipient et levabunt tali tamen condicione, quodsi forsan moneta mediorum bonorum latorum grossorum aliquo modo deterioraretur, extunc in alia meliori moneta, que tunc melior in Regno Polonie recipietur, predictis Stanislao et Mathie et ipsorum successoribus in quolibet festo beati Nicolai Confessoris cum sex curribus lignorum ipse et sui successores dictis dominis et ipsorum successoribus in Calisch, in domum

^c *Następuje niepotrzebne mediorum.*

¹³ *Henryk z Borzysławia.*

¹⁴ *Krzysztof z Kutna.*

¹⁵ *Świętosław Biernacki.*

¹⁶ *Mikołaj z Psar.*

¹⁷ *Aleksy z Głoski.*

¹⁸ *Franciszek dziedzic z Ligoty.*

¹⁹ *Tomasz piwowar kurii (zamku) w Kaliszu; por. przyp. 7.*

Mansionariorum apportare debet et debebunt propriis sumptibus et equis propriis adducere. Hoc tamen addito, dum predictus Franciscus vel sui successores dictum censum reemere voluerint, prefatis viginti et quinque marcis, extunc honorabili domino precentori protunc existentij et suis successoribus ac domino Stanislao et Mathie prenominationis voluntatem reempcionis ante medium annum significare debet et successores sui debebunt, ut alius census in locis bonis comparari poterit, sub pignoratione burgrabii castri Calisiensis pro tempore existentis, per ipsos dominos et ipsorum successores tenendus, habendus, possidendus, utifruendus et iuxta terre consuetudinem in usus proprios convertendus. In cuius rei testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Actum et datum Calisch, feria sexta in crastino Corporis Christi anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo, presentibus ibidem nobilibus Andrea de Podkocze²⁰ burgrabio Calisiensi, Iohanne de Gylithowo²¹, Nicolao de Staralanka²², Petro de Szelpewo²³, Marco de Ptaskowo²⁴, Alberto de Omaszmowo²⁵ testibus circa premissa.

|| Nos consules || civitatis Calisiensis Mathias Maczuda preconsul²⁶, Thomko Wilkinsky²⁷, Henricus Kothlinsky²⁸, Iacobus Brlok²⁹, Jasthco Broda³⁰ et Nicolaus Stolla³¹ significamus vigore presencium, quibus expedit universis harum noticiam habituris, quomodo die date presencium ad nostri consulatus veniens presenciam virtuosa domina Katherina de Syradia Klinowna, relicta olim Nicolai Kranth³², vicina nostra, libera voluntate cessit, condescendit et renunciavit omnibus iuribus suis una cum duabus marcis anni census in et super camniata murata in domo olim Nicolai Galce aciali, in civitatis nostre circulo, in dextra manu intrando pallacium a parte Nicolai Kunusch³³ sita, honorabili viro domino Simoni canonico collegiate ecclesie beate Marie Virginis Calisiensis, plebano Chelmeczensi cum hiis omnibus iuribus, nullis penitus exceptis, que in littera resignacionis olim ipsi domine Katherine prescripte fuit super eadem iura data, quam eciam litteram ipsa domina Katherina coram nobis tradidit in manus ipsius domini Simonis canonici, eandem camniatam ei cedendo et renunciando per ipsum dominum Symonem tenendam, habendam, possidendam modo reempcionis tamdiu, donec ipsa camniata predicta per possessorem domus prescripte, videlicet a parte Nicolai Kunusch, triginta marcis in eadem littera resignacionis expressis fuerit exempta. In cuius rei testimonium sigillum nostre civitatis maius presenti littere ex certa nostra sciencia est appensum. Actum et datum in Calisch, feria sexta ipso die beati Gregorii Pape Gloriosi anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo quinto, per manus Stanislai³⁴ notarii civitatis.

²⁰ Andrzej z Podkoców burgrabia kaliski.

²¹ Jan z Gielitowa (obecnie nie istniejącego).

²² Mikołaj ze Starołęki.

²³ Piotr z Szelpewa (nie odgadnionego).

²⁴ Marek z Ptaskowa.

²⁵ Wojciech z Omaszmowa (nie zidentyfikowanego).

²⁶ Maciej Maczuda burmistrz kaliski.

²⁷ Tomko Wilksiński rajca kaliski.

²⁸ Henryk Kotliński rajca kal.

²⁹ Jakub Brlok (Belok) rajca kal.

³⁰ Jastko Broda rajca kal.

³¹ Mikołaj Stola (Stuła) rajca kal.

³² Katarzyna z d. Klinówna z Sieradza, wdowa po Mikołaju Kranc.

³³ Mikołaj Kunusz (ławnik) kaliski.

³⁴ Stanisław notariusz miasta Kalisza.

|| Nos consules civitatis || Calisiensis Mathias Maczuda preconsul, Albertus pellifex³⁵, Henricus Kotlinsky, Janussius Keselnik rasor³⁶, Janstho Broda et Swanschco Byernathsky recognoscimus vigore presentium, quibus expedit universis, quod in presencia scabinorum nostre civitatis subscriptorum, puta Nicolai Kunusch, Iacobi Belok, Jacussy Zlotowlos³⁷, Pyotraschconis Ferboth³⁸, Nicolai Koczsch³⁹, Thome pellificis⁴⁰ et Sandziwoy institoris⁴¹, coram Nicolao Weis sellatore, advocato⁴², constitutus personaliter in bannito iudicio honorabilis dominus Albertus Galca officialis Consistorii Calisiensis⁴³, cum Iacobo et Mathia fratribus et Dorothea sorore germanis, libera voluntate, iusto vendicionis et empcionis titulo precedente, resignaverunt rite racionabiliterque sedecim scotos annui census monete communis super domo sua aciali murata, penes domum Nicolai Kunusch in civitatis nostre circulo sita, solvendos atque dandos annis singulis in diebus carnisprivii⁴⁴ honorabili viro domino Simoni canonico Calisiensi ecclesie collegiate beate Marie Virginis, aut cui vel quibus ipsum censum cum sorte capitali duxerat assignandum et delegandum tamdiu, quousque predictus dominus Albertus cum fratribus et sorore eundem censum sedecim scotorum predictorum consimilibus decem marcis monete bone communis, dum reemendi facultatem habuerint, duxerint reemendum, censu tamen persesso secundum computum temporis primitus integriter persoluto. In cuius rei testimonium civitatis nostre predictorumque scabinorum sigilla presentibus sunt appensa. Actum et datum in Calisch feria sexta post diem beate Dorothee Virginis proxima anno Domini millesimo quadringentesimo quadregesimo tercio.

|| Nos igitur || Wladislaus archiepiscopus et primas memoratus, petitionibus huiusmodi tanquam iustis annuentes, volentes ecclesiam prefatam Calisiensem collegiatam honoribus amplioribus insignire ac numerum mansionariorum et personarum augere, necnon prefati Simonis canonici Calisiensis dotatoris pyam et devotam in perfectum deducere voluntatem, predictam mansionariam in ecclesia prefata collegiata sancte Marie Calisiensi octavam erigimus et fundamus, privilegiaque predicta et omnia in eis contenta, de certa nostra sciencia, ratificamus, approbamus ac census eidem invisceramus et in robur perpetue firmitatis confirmamus, per ipsum Stanislaum mansionarium et ipsius successores habendos, percipiendos, levandos et in usus suos bene placitos convertendos, ligna quoque pro domo communi et utilitate omnium mansionariorum applicanda reservamus. Decernentes deinceps huiusmodi census ecclesiastice subiacere libertati. Ac prefatum Stanislaum de Calisch, ad eandem mansionariam tanquam beneficium perpetuum per nos institutum, universitati et collegio Mansionariorum adiungimus et aggregamus in Dei nomine per presentes. Volentes, quatinus ipse Stanislaus et sui successores ad horas seu cursum et missam de beata Virgine cum aliis mansionariis decentandas teneantur et sint astricti. Et in hiis, que

³⁵ *Wojciech kuśnierz, rajca kal.*

³⁶ *Janusz Keselnik golarz, rajca kal.*

³⁷ *Jakusz Zlotowlos ławnik kaliski.*

³⁸ *Pietraszko Ferbot ławnik kal.*

³⁹ *Mikołaj Kocz ławnik kal.*

⁴⁰ *Tomasz kuśnierz, ławnik kal.*

⁴¹ *Sędziwoj kramarz, ławnik kal.*

⁴² *Mikołaj Weis siodlarz, wójt m. Kalisza.*

⁴³ *Ks. Wojciech Gałka oficjał Konsystorza Kaliskiego.*

⁴⁴ *Ostatki.*

cultum Divinum concernuntur, precentori pro tempore existenti obediant et in omnibus licitis et honestis intendant, necnon incolatum et mansionem in domo communi cum aliis mansionariis habeant. Et in omnibus ac per omnia se conforment aliis mansionariis legique et dispositioni tam quoad residenciam, quam etiam ad alia, subiaceant per predecesores nostros in privilegio primeve fundacionis et ereccionis ipsorum Mansionariorum per magistrum Mathiam Colo dotatorum descripte et expresse. Cum siquidem mansionarie sic per nos erecte prefatum precentorem et eius successores totumque universitatem Mansionariorum decernimus esse unicos et veros patronos, qui ad ipsam mansionariam, ex quacumque causa vacantem, actu presbiterum aut personam ydoneam, que infra annum sub privacione huiusmodi mansionarie ad omnes sacros ordines tenebitur promoveri, presentabant per Locior-dinarium de eadem instituendam. Et quocienscumque census predicti reempti fuerint in parte vel in toto, extunc in aliis certis locis ipse precentor cum consensu et consilio omnium mansionariorum pro summa pecunie capitalis similem censum comparare debebunt, in quo consciencias eorum oneramus. || In cuius rei testimonium || sigillum nostrum maius presentibus est appensum. Actum et datum Gnezne, in domo nostra archiepiscopali, die sabbati vicesima tertia mensis Aprilis anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo, presentibus ibidem venerabilibus et magnificis dominis Thoma de Strzampino⁴⁵ in theologia magistro et decretorum doctore, Iohanne Luthconis de Brzeze⁴⁶ utriusque iuris, canonicis Gneznensibus, et Nocolao de Calisch⁴⁷ decretorum doctoribus, Nicolao de Kelkowicze⁴⁸ baccalario in decretis, preposito Lowicensi et canonico Lanciensi, cancellario Curie nostre, Boguslao de Opporow⁴⁹ palatino et capitaneo Iuniwladislaviensi et Nicolao de Milonicze⁵⁰ dapifero Lanciensi et aliis pluribus fidedignis testibus circa premissa.

Scriptum per manus Iacobi Curie nostre notarii⁵¹, grate dilecti.

3

Statuty Nieszawskie w odmianie wieluńsko-ostreszowskiej.

Obóz wojenny k. Szczepankowa pod Łasinem, 24 grudnia 1454

Kazimierz (IV Jagiellończyk) król polski i wielki książę litewski (w związku z rozpoczętą wojną trzynastoletnią z Krzyżakami) częściowo przystosowuje ogólnopolskie Statuty Nieszawskie (Nieszawa, 23 listopada 1454 r.) na użytek szlachty ziemi wieluńskiej i ostreszowskiej.

⁴⁵ Tomasz ze Strzepinia (Strzemiński) mgr teol. i dr dekr., kanonik gnieźn., potem biskup krakowski.

⁴⁶ Jan s. Lutka z Brzezia dr ob. prawa, kan. gnieźn., późniejszy bp włocławski, krakowski.

⁴⁷ Ks. Mikołaj z Kalisza dr dekr.

⁴⁸ Mikołaj z Kielkowic bak. dekr., prałat prepozyt łowicki, kan. łączycycki, kanclerz Kurii arcybiskupa.

⁴⁹ Bogusław z Oporowa (Oporowski) wojewoda i starosta inowrocławski.

⁵⁰ Mikołaj z Milonic stolnik łącz.

⁵¹ Jakub notariusz Kurii arcybiskupiej.

|| ^a In nomine Domini amen. || Cum in legum constitutionibus salus Reipublice consistat pacisque svavitas conservetur, proinde nos Kazimirus Dei gracia rex Polonie¹, necnon Cracovie, Sandomirie, | Siradie, Lancicie, Cuyavie magnusque Lithvanie, Russie Prussieque, necnon Culmensis, Elbingensis, Konygsborgensis et Pomeranie terrarum heres et dominus etc., attendentes constitutiones predecessorum nostrorum quasdam in oblivionem deductas, | alias reformacionem, innovacionem et alias additionem egere, ad instanciam omnium nobilium regnicolarum nostrorum coram nobis constitutorum, de consilio baronum et consiliariorum nostrorum, constitutiones terrarum prefati Regni nostri duximus | presentibus innovandas, emendandas et reformandas in melius, ceterisque aliquid adiciendum censuimus, ut iudices Regni nostri, ipsis innixi et ex ipsis erudicione sumpta, in iudicando observent stateram equitatis.

[1] In primis igitur verbo nostro regio pollicemur omnes Regni nostri incolas in iuribus ipsis, a predecessoribus nostris datis, integraliter conservare, nullique bona sua recipi mandabimus aut captivari faciemus, nisi fuerit prius iure convictus.

[2] Item pollicemur, quod dum et quando nos extra fines Regni nostri expedicionaliter procedere contigerit, omnibus terrigenis nostris nobiscum euntibus exsolvemus iura terrestria super quamlibet hastam quinque marcas, pro dampnis eciam ipsis et captivitate satisfaciamus, iuxta quod ipsis a nostris predecessoribus est concessum.

[3] Item cum singula officia suis sint actibus deputata, pollicemur, quod in terris Wyelunensi et Ostrzeschoviensi nullum palatinum in capitaneum proficiemus.

[4] Item cum indigene pro suis meritis et virtutibus sint forensibus merito preferendi, pollicemur per presentes, quod dignitates castellanus et officia in terris prefatis Wyelunensi et Ostrzeschoviensi personis benemeritis, etate, intellectu et prudentia vigentibus et indigenis distribuemus dabimusque dignitatem illi persone, que illius terre indigena fuerit, in qua dignitas ipsa vaccabit, habueritque bona hereditaria ibidem, ut viam murmuri et displicenciis precludamus.

[5] Pollicemurque, quod cancellariatum, vicecancellariatum, marschalcatum et alia officia Curie distribuemus indistincte viris idoneis sive sint de terris Maioris Polonie, sive Cracoviensis.

[6] Item cum bona et possessiones mense nostre regalis nedum pro persona nostra, sed et pro tuicione ac conservacione Regni nostri totius sint a principio ordinata, pollicemur, quod non ponemus in obligationem pro peccuniis castra et terras principales seu capitales, in quibus capitaneatus consistunt. Et si quis a nobis huiusmodi terras aut castra sic in obligationem receperit, peccunias per eum datas eo ipso amittat.

[7] Item pollicemur, quod peramplius non expetemus aliquas soluciones aut contribuciones fertonum aut sex grossorum a terrigenis vel ab eorum hominibus, sed in solucione duorum grossorum de quolibet laneo debebimus esse contenti iuxta veterem consuetudinem.

^a Inicjał na wysokość prawie całego tekstu.

¹ Kazimierz (IV Jagiellończyk) król Polski w latach 1445—1492.

[8] Preterea pollicemur, quod omnibus petentibus a nobis limitationem seu distinctionem limitum inter bona mense nostre regalis et bona petencium limites, consenciemus et dabimus duos dignitarios seu officiales et succamerarium, qui nomine nostro potestatem plenam habebunt limites faciendi penes formam iuris terrestris.

[9] Item pollicemur, quod non dabimus litteras prohibitorias iusticie aut has, per quas posset impediri aut differri iudicium in preiudicium alicuius partis actoris aut rei; quod si aliquando huiusmodi litteras de Cancellaria nostra, per importunam alicuius instanciam aut quovismodo emanare contigerit, sint eo ipso nulle, iudicesque per huiusmodi litteras iudicare minime sint astricti.

[10] Item promittimus, quod quamcito, Deo dante, de expedicione in terras nostras nos reverti contingat, omnes diferencias inter spirituales et seculares exortas in convencione geenerali sopiemus.

[11] Item statuimus, quod capitanei nostri iudicia sua non iudicent in arciori tempore, nisi in sex ebdomadis, quodque ante hoc ipsorum iudicia huiusmodi ante unam ebdomadam preconisentur et proclamentur, locusque huiusmodi iudicio talismodi proclamacione publice designentur.

[12] Item statuimus, quod capitanei nostri non iudicent indistincte preterquam quatuor articulos: pro concussionem vie regie, ubi mercatoribus violencia infertur, pro incendio, pro invasione domus manu violenta, pro oppressione feminarum.

[13] Burgrabii vero capitaneorum nulla penitus iudicia iudicabunt; quod si iudicaverint, eorum huiusmodi iudicia nulla sint, nec eorum iudicio standum erit.

[14] Item pollicemur, quod semper in adventu nostro in aliquem districtum terrarum predictarum Wyelunensis et Ostrzeschoviensis, petentibus iusticiam fieri, cum capitaneis nostris ipsam expedite faciemus.

[15] Item statuimus, quod iudicia peremptoria seu termini peremptorii fiant tribus vicibus in anno in quolibet districtu terrarum predictarum omnesque officciati, qui iudiciis presidere consueverunt, personaliter eis interesse tenebuntur et sint astricti, exceptis palatino et capitaneo, qui dum convencionibus aut negociis regiis fuerint impediti, poterint vice sua surrogare terrigenas possessionatos et prudentes seu iurisperitos. Ceteri vero, ut castellanus, iudex, subiudex, vexillifer et alii presidentes iudiciis semper personaliter interesse tenebuntur et debebunt, preterquam quod aliquis eorum infirmus esset aut legecione regia seu Regni fungens alicubi mitteretur, nam tunc pro uno semel poterit alium in iudicio ponere vice sua, alias semper extra casus istos interesse personaliter sint astricti.

[16] Item statuimus, quod pro iudiciis iuste expediendis et negociis in iudicium deductis conscribendis fideliter, fiat unus liber iudiciorum seu actorum in quolibet districtu. Et dum in aliqua causa in iudicium deducta, super aliquo articulo, audita proposicione et responsione, fuerit in iudicio sentenciatum quid, illa sentencia in librum inscribatur, ut postea super eodem articulo vel ei simili, similis sentencia proferratur.

[17] Huiusmodi autem iudicia iudicentur ex libro statutorum regis Casimiri² dive memorie et ex statutis in Wartha³ confectis. Quodque

² *Mowa o Statutach Wiślickich Kazimierza Wielkiego z 1347 r.*

³ *Mowa o Statutach Warckich Władysława Jagielly z 1423 r.*

in huiusmodi iudiciis non recipiant dilacionem termini, preterquam infirmitate, de quo primo per iuramentum constare debet, in secundo autem termino infirmus comparere et respondere debet^b.

[18] Item statuimus, ut notarii terrestres in iudiciis non exigant a notis, preterquam in primo termino medium grossum, et in ultimo tantundem, aut a notis tocius cause unum grossum, pro lectura vero, quam fecerint in iudiciis, nichil penitus exigere debebunt.

[19] Vaccante autem notariatu terre, terrigene in convencione terrestri nominabunt quatuor personas idoneas pro eodem officio, prout de iudicibus et subiudicibus servari solitum est. Ex quibus quatuor sic nominatis uni illorum conferemus notariatum ad placitum nostrum.

[20] Item statuimus, ut libri terrestres actorum iudicialium serventur iuxta statuta Warthensia sub tribus clavibus, quarum unam palatinum habeat, aliam iudex et terciam notarius. Completo iudicio remanere debet in loco, ubi factum est iudicium, tribus diebus pro dandis copiis actorum petentibus eas.

[21] Item statuimus, quod in iudiciis terrestribus et capitaneorum controversie vel *wspory* non debent iudicari, sed facta propositione per actorem et responsione per reum, iudex controversiis amputatis et altricacionibus superfluis, unicuique parcium^c iusticiam faciat expeditam.

[22] Item statuimus, quod si quis per aliquem pro wlnneribus seu quovis alio articulo ad iudicium tractus fuerit vel evocatus, de quo primo ministeriali debite et sufficienter constare debet, et si ministerialis coram iudicio aliter recognoscet, quam prout in citacione actoris est expressum, extunc actor luet penam trium marcarum parti adverse, iudicio trium causamque suam ammittat ipso facto.

[23] Item cum omnis iuris regula viam precludat calumpniis, statuendum censuimus, quod si cuipiam obici contigerit calumpniam, calumpniatorque ab aliquo nuncupetur, quia videlicet procuravit vel procurat causam calumpniosam et iustam, presertim pro precio aut muneribus, non ratione amicicie favoris aut subieccionis, tali homini erit talis per iudicem purgacio indicenda, qualis pro nobilitate institui solet. Facta autem purgacione per eum, obiciens calumpniam luet calumpniato se purganti penam trium marcarum et iudicio trium. Talis autem purgacio ipsis calumpniatoribus dumtaxat tribus vicibus est indicenda. Si vero quarta vice quis inculpatus fuerit, de opere calumpnie amplius ad purgacionem admitti non debet, sed pro suo scelere nares sibi precidi debent ad modum equi castrati, et eo ipso sit honore privatus, nec iure nobilium peramplius uti poterit, aut eodem aliquatinus se tueri.

[24] Si quis vero in iudicio constitutus rem suam debite proponere nesciverit, aut in lingua impeditus fuerit, nec amicum pro eo loqui volentem habere poterit, iudicium ibi sedens ex suo officio sibi petenti procuratorem idoneum deputare debet.

[25] Item statuimus, quod quociescunque per capitaneos nostros aut eorum vicesgerentes impignoraciones fieri contingat, ex decreto iuris terrestris aut pro exaccionibus nostris regalibus, ut non exigant illi capitanei plus quam illud, quod pro pignore recipitur, quod pro suis servitoribus aut ministeriali ipsi pignorantes consueverunt facere, quod omnino fieri prohibemus.

^b *Ubytek w tekście.*

^c *Ubytek w tekście.*

[26] Item statuimus, ut tenentarii bonorum mense nostre regie, si vicinis aut aliis hominibus iniuriati fuerint, teneantur stare iudicio terrestri, postquam fuerint per iniuriam passos evocati. Et si pellant pecora aut peccudes ad domos aut curias regales occasione difference grancierum aut racione destruccionis seminorum, tenebuntur dare ad caucionem fideiussoriam super decretum dominorum, iuxta consuetudinem terre diucius observatam. Quod si secus fecerint, luant penas sicut alii nobiles. Que pene poterint peti et exigi ab eis eciam in peccuniis, si quas habuerint in bonis regalibus inscriptas.

[27] Item statuimus, ut burgrabii vel exactores regales seu capitanei nostri non exigant spysse de hominibus tam nobilium, quam spiritualium. Quod si fecerint nec possessionati fuerint, in hospiciis eorum per burgrabium loci aut preconulem poterint arrestari, donec acceptum restituant, penam eciam trium marcarum luant ei, a quo huiusmodi spysse exegerint.

[28] Item quoniam in empcionibus et vendicionibus rerum est equalitas^d observanda, statuimus, ut civitates nostre et omnes alie non faciant prohibiciones in foris pro utilitate sua et incomodo aliorum aliqua signa prohibicionem designancia in foro extendendo, sed unicuique venienti ad forum liberum sit vendere et emere rem suam ad placitum suum. Quod si ipsi cives contrarium fecerint, habeat capitaneus noster ipsos puniendi in pena trium marcarum facultatem.

[29] Item statuimus, ut tenentarii bonorum nostrorum, cives civitatum nostrarum et terrigene, ac eciam spirituales, homines profugos illis, a quibus profugerint, postquam per eos fuerint requisiti, restituant et ad eorum restitutionem teneantur secundum iuris terrestris consuetudinem. Quod si requisiti contra hoc statutum fecerint, nec profugos postulatis restituere curaverint, extunc luant penam trium marcarum profugos petenti et iudicio trium, et nichilominus soluta pena huiusmodi profugos restituere sint astricti.

[30] Item statuimus, quod cives civitatum nostrarum, nobilium et spiritualium, pro vlnere et homicidio ius Polonicum hominibus vllarum nostrarum, spiritualium et nobilium, ministrare tenebuntur.

[31] Item statuimus, quod si quis ex terrigenis habuerit filium adultum, aut frater fratrem potentem ferre arma bellica, poterit ipsum, eciam absque licencia nostra, ad expedicionem vice sui mittere, qui supplebit locum eius tanquam solus personaliter interesset, sic tamen quod eum eo modo expediat, sicut ipsemet iturus esset.

[32] Item vllumus, ut quilibet palatinus in suo palatinatu potestatem habeat in singulis civitatibus artificibus quibuscunque, eciam salivenditoribus et pincernis, certam mensuram et modum res suorum artificiorum constituere, ne terrigene nostri et eorum homines ipsorum vendicionibus aggraventur. Quodque prefatus palatinus annis singulis tenebitur facere sub pena nostra regali contra non facientem per nos statuenda.

[33] Item pollicemur, quod nullas novas constituciones faciemus neque terrigenis ad bellum moveri mandabimus absque convencionem communi terrestri in Wyelun instituenda.

[34] Item cum infideles non debeant ampliori prerogativa gaudere quam Christi Dei cultores, nec servi debent esse melioris condicionis quam filii, statuimus quod Iudei pociantur iuribus iuxta constituciones

^d *Następuje drugi raz niepotrzebne est.*

Warthenses, prout alii nobiles terrarum nostrarum quantum ad prescrip-
ciones, ut videlicet utantur prescripcione trium annorum in obligacio-
nibus et inscripcionibus ipsorum. Nec poterint dare aliquam summam
peccunie super obligacione aliquorum bonorum aut super litteras in-
scripcionum. Quod si dederint contra huiusmodi prohibitionem statuti,
eo ipso peccuniam perdant obligacioque et inscripcio huiusmodi eo ipso
sint nulle. Litteras eciam quascunque super libertate ipsis Iudeis in Re-
gno nostro degentibus, per nos post diem coronacionis nostre concessas,
et iuri Divino ac constitutionibus terrestribus contrarias, penitus revo-
camus, abolemus easque nullius fieri volumus roboris vel momenti. Quam
revocacionem et abolicionem earum in Regno nostro per proclamacio-
nem publicam omnibus innotescere faciemus. Hec omnia rata grataque
habere promittimus et inviolabiliter observare, ac ab aliis sumiter obser-
vari faciemus, harum, quibus sigillum nostrum presentibus est appen-
sum, testimonio litterarum. Actum in loco campestri stacionum nostra-
rum circa villam Szczepankowo⁴ deprope oppidum Lassin⁵, feria tertia
in vigilia Nativitatis Domini nostri Iesu Christi anno eiusdem millesi-
mo quadringentesimo quinquagesimo quarto, presentibus ibidem ma-
gnificis, generosis⁶, strennuis et nobilibus Iohanne de Czieszow⁶ castella-
no et capitaneo Cracoviensi. Iohanne de Thanczin⁷ Cracoviensi, Stani-
slao de Ostrorog⁸ Calissiensi, Petro de Opporow⁹ Lanciensi, Nicolao de
Coszelecz¹⁰ Wladislaviensi palatinis, Przedborio de Conieczpole¹¹ San-
domiriensi et capitaneo Przemisliensi, Hyncza de Rogow¹² Siradiensi et
Regni Polonie vicethezaurario, Petro Scora de Gay¹³ Calissiensi castella-
nis, Andrea de Thanczin¹⁴, Crzeslao Woyschik de Worcza¹⁵ suppremo
cubiculario et aliis quampluribus fidedignis circa premissa.

Datum per manus magnifici Iohannis de Conieczpole¹⁶ cancellarii
et venerabilis Thome de Strzampino¹⁷ decretorum doctoris vicecancellarii
Regni Polonie, sincere nobis dilectorum. Ad mandatum Regie Maiestatis
Albertus de Schichlino¹⁸ prepositus Calissiensis, qui ea habuit in com-
missis, scripsit.

^e *Lekcja prawdop. z powodu wytartego tekstu.*

⁴ *Szczepankowo wieś w pobliżu Lasina.*

⁵ *Lasin miasto pod Grudziądzem.*

⁶ *Jan z Czyżowa kasztelan i starosta krakowski.*

⁷ *Jan z Tęczyna wojewoda krak.*

⁸ *Stanisław z Ostroroga woj. kaliski.*

⁹ *Piotr z Oporowa woj. łeczycki.*

¹⁰ *Mikołaj z Kościelca woj. inowrocławski.*

¹¹ *Przedbor z Konieczpola kaszt. sandomierski i star. przemyski.*

¹² *Hincza z Rogowa kaszt. sieradzki i podskarbi koronny.*

¹³ *Piotr Skóra z Gaju kaszt. kaliski.*

¹⁴ *Andrzej z Tęczyna h. Topor.*

¹⁵ *Krzysztof Wojszyk z Worczy dworzani królewski.*

¹⁶ *Jan z Konieczpola kanclerz koronny.*

¹⁷ *Ks. Tomasz ze Strzępinia dr dekretów, podkanclerzy kor.*

¹⁸ *Wojciech z Żychłina prał. prepozyt kaliski, sekretarz król.*

Biskup Gruszczyński zamienia z kapitułą dziesięciny na sołectwo.

Włocławek, 9 stycznia 1455

Jan (Gruszczyński) biskup włocławski oświadcza, że sołectwo mensy biskupiej Łęg, które za jego zgodą wykupił z rąk mieszczanina włocławskiego Bartosza dziekan kapituły Jan syn Chebdy z Niewiesza, przekazując je z kolei tejże instytucji na anniwersarz dla siebie, on, po śmierci wspomnianego prałata, postanowił zatrzymać przy majątku biskupstwa, przekazując kapitule na tenże cel, za przyzwoleniem prałatów i kanoników, dziesięcinę snopową ze wsi Osiecz i Szczecin, przynależną dotąd do mensy biskupiej.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 303.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok. 303.*

|| ^a In nomine || Domini amen. || Iohannes || Dei gracia episcopus Wladislaviensis ¹. Ad perpetuam rei memoriam. || Eterni || Patris filius Iesus Christus, | cui ipse Pater vivorum et mortuorum tradidit iudicium, cum sedebit in solio maiestatis sue, unicuique secundum opera sua reddet, sacro elloquio attestante. | Sane ea divini recordii venerandus pater dominus Iohannes Chebde de Nyewesch ² Sedis Apostolice prothonotarius, ecclesie nostre Wladislaviensis decanus, | maturans et considerans piis operibus diem exitus sui volens prevenire ac felici comercio terrena pro celestibus salubri consilio commutare, ut ad salutem corporis et anime sibi in futurum prosint, nobis, dum vixit in humanis, debita cum instantia supplicavit, quatinus sibi scoltciam ville Lang ³, ad mensam nostram spectantem, de manibus providi Barthosy civis Wladislaviensis ⁴ emere et redimere consentiremus, cupiens, prout salubri cogittacione decrevit, ipsam scoltciam in anniversarium et ipsius anime salutem || venerabili || capitulo nostro Wladislaviensi dare, testari perpetuisque temporibus appropriare et, prout tunc voluntate et consensu nostris accedentibus, de ratihabicione venerabilium fratrum nostrorum prelatorum et canonicorum dicte nostre ecclesie dedit, donavit et pro eodem anniversario prefatam scoltciam assignavit et appropriavit. Quo vita functo, prout Deo placuit, eiusdem domini decani merita recensentes matureque attendentes, quod ex facili causa ipsa advocacia in suis fructibus receptura est diminucionem, per quod et eiusdem anniversarii dispositio pateretur abolicionem; volentes etiam ^b, ut ex ipsius anniversarii dispositione cristifidelium mentes ad devotionem ^c aliaque pia opera excitarentur, ut quanto crebrius Deo et sanctis suis debitum impenderent famulatum, tanto celerius suorum mereren-

^a *Initiał na wysokość całego tekstu.*

^b *Tak or.*

^c *Tak dok.*

¹ *Jan (Gruszczyński) biskup włocławski w latach 1449—1463.*

² *Jan s. Chebdy z Niewiesza, protonotariusz ap., prałat dziekan włocł.*

³ *Łęg wieś, obecnie w granicach m. Włocławka.*

⁴ *Bartosz mieszczanin włocł.*

tur obtinere veniam peccatorum; decimas nostras manipulares omnium frugum in villis Ossyecz⁵ et Szczeczino⁶, ad mensam nostram spectantes, de voluntate et ratihabitione dictorum venerabilium fratrum nostrorum prelatorum et canonicorum capituli sepedicti pro eadem scoltecia comutavimus et commutamus. Ipsamque scolteciam ad mensam nostram revocantes, reassumentes et restituentes, prescriptas decimas pro anniversario dicti domini decani prefato venerabili capitulo nostro damus, donamus, appropiamus et incorporamus perpetuis temporibus levandas, habendas libereque possidendas et in usus suos beneplacitos convertendas. De quibus ipsi ecclesie et suo venerabili capitulo nobiles et incolas villarum predictarum, prout aliter nobis dare consueverint, respondere obligamus et astringimus per presentes. In cuius rei testimonium nostrum et dicti nostri capituli sigilla sunt appensa. Actum et datum Wladislavie, die Iovis nona mensis Ianuarii anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo quinto, presentibus ibidem venerabilibus et honorabilibus dominis: Petro de Crampa⁷ preposito, Swianthozlao de Wrancza⁸ archidiacono, Iohanne de Opporow⁹ scolastico, Cristino¹⁰, Iohanne Gorsky¹¹, Nicolao Glamboczsky¹², Nicolao de Nyewesch¹³, Wladislao de Sarnowo¹⁴, Paulo de Sarnowo¹⁵, Sigismundo Parzniczowsky¹⁶, Iacobo Zakrzowsky¹⁷, Iohanne de Budzislaw¹⁸ et Hectore¹⁹ prelati et canonicis dicte ecclesie Wladislaviensis ac Benedicto Thome de Lopyenno²⁰ Gneznensis et Iohanne de Iszdbicza²¹ Wladislaviensis diocesum notariis publicis, testibus circa premissa.

5

Król Kazimierz rozstrzyga spór pomiędzy Cystersami a mieszczanami w Sulejowie.

Piotrków, 11 września 1456

Kazimierz (IV Jagiellończyk) król polski i wielki książę litewski, w toczącym się w jego Kurii sporze pomiędzy opatem Mikołajem i konwentem Cystersów a ich mieszczanami w Sulejowie o robociznę, po zaopiniowaniu sprawy przez kasztelana sieradzkiego Hinczę z Rogowa

⁵ Osiecz wieś w parafii Boniewo.

⁶ Szczecin wieś w par. Chodecz.

⁷ Piotr z Krępy prał. prepozyt włocławski.

⁸ Świętosław z Wrzący prał. archidiacon włocł.

⁹ Jan z Oporowa prał. scholastyk włocł.

¹⁰ Krystyn kanonik włocł.

¹¹ Jan Górski kan. włocł.

¹² Mikołaj Głębocki kan. włocł.

¹³ Mikołaj z Niewiesza kan. włocł.

¹⁴ Władysław z Sarnowa kan. włocł.

¹⁵ Paweł z Sarnowa kan. włocł.

¹⁶ Zygmunt Parzniczowski kan. włocł.

¹⁷ Jakub Zakrzowski kan. włocł.

¹⁸ Jan z Budzislawia kan. włocł.

¹⁹ Hektor kanonik włocławski.

²⁰ Benedykt s. Tomasza z Łopienna (archidiec. gnieźn.) notariusz publ.

²¹ Jan z Izbycy (diec. włocł.) not. publ.

i podkanclerzego koronnego Jana s. Lutka z Brzezia, utrzymuje dawny zwyczaj, mocą którego mieszczanie i inni mieszkańcy Sulejowa obowiązani są pracować na rzecz tamtejszego opactwa po 3 dni w roku.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 305.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. pol. XV w., dok. 305.*

|| ^a In nomine Domini amen. || Ad perpetuam rei memoriam. Cunctorum perit memoria, nisi scripture officio et testium aminiculo fuerint insignita. Proinde nos Kazimirus¹ Dei gracia rex Polonie, necnon terrarum | Cracovie, Sandomirie, Siradie, Lancicie, Cuyavie, Pomeranie, magnus dux Lithvanie, Russie, Prussieque dominus et heres etc., | significamus tenore presencium, quibus expedit universis presentibus et futuris, quomodo orta dudum inter venerabilem ac religiosum Nicolaum abbatem et conventum suum in Szuleow² ab una providosque opidanos ibidem de Szuleow ab altera partibus occasione certorum laborum materia questionis. Qua tandem in Curia nostra non brevi temporis spacio sepesepius iuris ordine tractata et examinata, postremoque magnifico et venerabili Hyncze de Rogow³ castellano Siradiensi et vice-thezaurario, necnon Iohanni Lutek de Brzesze⁴ utriusque iuris doctori, Sedis Apostolice protonotario et auditori, archidiacono Gneznensis et vicecancellario Regni Polonie, sincere nobis dilectis, ad diiudicandum, examinandum et cognoscendum per nostram Celsitudinen est comissa. Que de mandato et comissione huiusmodi nostris specialibus, auditis hinc inde parcium propositis et responsionibus, omnibusque, quibus utrunque suam causam tuebantur, acceptis, invenerunt, diffinierunt et decreverunt, quod omnes dicti opidi Suleow opidani et incole universi pro abbate et monasterio Szuleoviensi pro yemalibus unum diem et pro estivalibus frumentis seminandis alium diem arare tenebuntur; uno quoque die fenum falcastrare iuxta consuetudinem antiquam ipse abbas cum conventu asserunt esse antiquitus tentum debebunt et sint astricti, annis singulis et temporibus perpetuis duratur harum, quibus sigillum nostrum est appensum, tetestimonio litterarum. Actum in Pyotrkow, tempore convencionis generalis, sabbatho proximo post festum Nativitatis Marie Virginis anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto, presentibus: reverendissimo reverendisque patribus domino Iohanne sancte ecclesie Gneznensis archiepiscopo et primate⁵, Thoma Cracoviensi⁶, Iohanne Wladislaviensi⁷ et Regni Polonie cancellario, Andrea Pognaniensi⁸ episcopis, necnon magnificis Iohanne de Cziszow⁹ castellano et capitaneo, Iohanne de Thanczin¹⁰ Cracoviensibus, Luce de Gor-

^a Inicjał niemal na całą wysokość tekstu.

¹ Kazimierz (IV Jagiellończyk) król Polski w latach 1445—1492.

² Opat Mikołaj i konwent Cystersów w Sulejowie nad środkową Pilicą.

³ Hincza z Rogowa kasztelan sieradzki i podskarbi koronny.

⁴ Jan s. Lutka z Brzezia dr ob. prawa, protonotariusz i audytor ap., archidiak. gnieźn., podkanclerzy kor.

⁵ Jan (Sprowski) arcybp gnieźn. i prymas w l. 1453—1464.

⁶ Tomasz (ze Strzępina) biskup krakowski w l. 1455—1460.

⁷ Jan (Gruszczyński) bp włocł. w l. 1449—1463 i kanclerz kor.

⁸ Andrzej (Bniński) bp poznański w l. 1439—1479.

⁹ Jan z Czyżowa kaszt. i starosta krak.

¹⁰ Jan z Tęczyna wojewoda krak.

ka¹¹ Poznaniensi, Stanislao de Ostrorog¹² Calisiensi palatinis, ceterisque quampluribus ad premissa.

Datum per manus prefati Iohannis Lutek de Brzeze utriusque iuris doctoris, Sedis Apostolice prothonotarii et auditoris, archidiaconi Gneznensis et Regni Polonie vicecancellarii. Ad relacionem eiusdem venerabilis Iohannis de Brzeze — —

6

Darowizny miasta Wschowy dla nowo erygowanego klasztoru Bernardynów.

Wschowa, miejsce fundacji, 7 listopada 1456

I. N. Paweł s. Mikołaja ze Słupcy notariusz publiczny sporządza dokument (instrument notarialny), mocą którego miasto Wschowa przekazuje przez wymienionych imiennie burmistrza, rajców, ławników i przedstawicieli cechów ojcu Gabrielowi z Werony, wikariuszowi kilku prowincji środkowoeuropejskich nowego zakonu Bernardynów, jako darowiznę obszerny plac pod budowę kościoła pw. świętych Franciszka i Bernardyna oraz klasztoru, trzech ogrodów i dwóch domków. (Akcja prawna dokonana w dniu niedzielnym na miejscu nowej fundacji stała się jednocześnie lokalną uroczystością kościelno-patriotyczną).

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Dokument 306.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok. 306.*

^a In nomine Domini amen. Sub anno nativitatis eiusdem Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto, indicione quarta, pontificatus sanctissimi in Christo patris | et domini nostri dni Calixti¹ divina providencia pape tercii anno ipsius secundo, die Solis septima mensis Novembris, hora vesperorum vel quasi, in | area sive loco extra viam publicam inmediate, qua itur ad Priczinam², in manu sinistra versus meridiem, ex opposito latrificii et capelle Beate Virginis Marie | Gloriose extra muros Wschowenses, in mei notarii publici subscripti testimonioque infrascriptorum, ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum presencia, constituti personaliter providi et famosi viri domini: Nicolaus Stewba preconsul³, Petrus Bederman, Iohannes Kudel, Iacobus Elzeuer, Martinus Nal, Bartossius Rozeffewer, Stephanus Wayner et Iohannes institor consules⁴, Nicolaus Crossen, Andreas Gruneberg, Nicolaus Muckerstad, Paulus Gruneberg, Iohannes Beler, Nicolaus Swertffeger et Balthasar

¹¹ Łukasz (z Górki) woj. pozn.

¹² Stanisław z Ostroroga woj. kaliski.

^a Inicjał na wysokość 22 wierszy.

¹ Kalikst III papież rządził Kościołem w latach 1455—1458.

² Przyczyna wieś na południo-wschód od Wschowy.

³ Mikołaj Stewba burmistrz miasta Wschowy.

⁴ Piotr Bederman, Jan Kudel, Jakub Elzeuer, Marcin Nal, Bartosz Rozeffewer, Stefan Wayner, Jan kupiec — rajcy m. Wschowy.

Wayna scabini⁵, Nicolaus Semolner, Hancel Heyube pistorum⁶, Georgius Lichtemberg, Iohannes Baumgarte carnificum⁷, Barthossius Gruneberg, Nicolaus Czeulay textorum⁸, Nicolaus Cunczel, Burhardus Vurwe sutorum⁹, Iohannes Paczeld, Nicolaus Jone sartorum¹⁰, Nicolaus Cleynsinal, Iacobus Messersmed fabrorum¹¹, Michaël Wayner, Iohannes Paczeld brasseatorum¹² iurati, vice, nomine tocius communitatis civitatis Wschowensis, suis et eiusdem tocius nominibus vocementses^b in eorum animis, quantum labilis sit humana condicio, que vadit et nunquam in eodem statu permanet, et quod omne temporaliter desideratum simul labitur cum tempore. Attendentesque solam misericordiam comitem esse defunctorum atque hoc precipue permoti respectu, ad laudem et gloriam Omnipotentis Dei, qui cunctis defunctis domos dat affluenter, et pro ipsius laude amplianda, ac in memoriam Gloriosissime et Intemerate Virginis Matris Marie, necnon sanctorum Francisci et Bernardini¹³ Gloriosorum Confessorum pefatam aream sive locum mutum, spaciosum, secundum latum et longum quantum ambiuntur tres orti in ultimis sepibus, cum duabus domunculis in medio orto existentibus, prope supradictam viam. Quos ortos possidebant: primum versus civitatem Nicolaus Swertffeger¹⁴, secundum Andreas Koltbumer¹⁵, tertium versus Przczynam Mathias Beyer¹⁶. Pro constituenda ecclesia et monasterio de novo erigendo in honorem et sub tytulo sanctorum Francisci et Bernardini [Gloriosorum] Confessorum ad inhabitandum fratribus Ordinis Sancti Francisci predicti de Observancia iuxta eorum rittus et consuetudines ac privilegia apostolica, ordini ipsorum data et concessa, necnon cum ortis et ortalicis competentibus pro ipsorum fratribus utilitate et consuetudine preservandum de consensu, munificencia, voluntate et ratihabicione, necnon renunciacione omnis iuris, quod super dictis ortis et domunculis haberent regimen habitacionis seu possessionis supradictorum virorum Nicolai Swertffeger, Andree Koltbumer una cum filio suo Nicolao¹⁷ et Mathie Beyer civium Wschowensium, ibidem personaliter constitutorum, ac in omnibus, ut supra, consenciencium et renunciencium dederunt et donaverunt et largiti sunt puro iure et simpliciter, perpetuo et in ewm absolvendum eundem locum sive aream ab omnibus eorum censibus, redditibus, proventibus, daciis, angariis et obventionibus universis, que ex illa area et predictis ortis et domunculis civitati Wschowensi hucusque proveniebant seu eciam provenire possent quomodolibet in futurum^c. Quam quidem donacionem, cessionem et renunciacionem taliter factam reverendus pater frater Gabriel de Ve-

^b Tak or.

^c Następują niepotrzebne słowa quoniam quidem.

⁵ Mikołaj Crossen, Andrzej Gruneberg, Mikołaj Muckerstad, Paweł Gruneberg, Jan Beler, Mikołaj Swertffeger, Baltazar Wayna — ławnicy m. Wschowy.

⁶ Mikołaj Semolner i Jasiiek Heyube — przedstawiciele cechu piekarzy.

⁷ Jerzy Lichtemberg i Jan Baumgarte — przedst. cechu rzeźników.

⁸ Bartosz Gruneberg i Mikołaj Czeulay — w imieniu cechu sukienników.

⁹ Mikołaj Cunczel i Burhard Vurwe — w imieniu cechu szewców.

¹⁰ Jan Paczeld i Mikołaj Jone — przedst. cechu krawców.

¹¹ Mikołaj Cleynsinal i Jakub Messersmed — przedst. cechu kowali.

¹² Michał Wayner i Jan Paczeld (czy ten sam co pod 10?) — w imieniu cechu słodowników.

¹³ Kościół i klasztor Bernardynów ma być pw. św. Franciszka i św. Bernardyna.

¹⁴ Mikołaj Swertffeger (zob. pod 5) darował pierwszy ogród.

¹⁵ Andrzej Koltbumer podarował klasztorowi drugi ogród.

¹⁶ Maciej Beyer darował trzeci ogród.

¹⁷ Mikołaj Koltbumer współwłaściciel drugiego ogrodu.

rona¹⁸ eiusdam ordinis sancti Francisci ac in provinciis Austrie, Styrie, Polonie, Bohemie, Moravie, Slesie etc. quoad fratres de Observancia nuncupatos vicarius, ac a reverendissimo in Christo patre et domino, dno Iohanne¹⁹ miseracione divina tytuli Sancti Angeli Sacrosancte Romane Ecclesie diacono cardinali, Apostolice Sedi de latere legato etc., in fidei negociis et ad crucem predicandam ubique delegatus et specialiter deputatus ratam et gratam per omnia et in omnibus habenda auctoritate Apostolica, sibi in hac parte concessa, prout in literis apostolicis ibidem lectis et expressis patet, pro^d se et suis fratribus presentibus et futuris ad perpetue inhabitandum solemniter, cum invocacione Spiritus Sancti, cantando ymnum „Veni, Creator Spiritus”, recepit et admisit. Et ibidem personaliter constitutus honorabilis vir dominus Benedictus de Costen²⁰ rector ecclesie parochialis Beate Virginis Marie infra muros Wschowenses, suo ac ipsius ecclesie nominibus, ob amorem Omnipotentis Dei, cuius res agitur, et in favorem prefati ordinis, omnibus obventionibus et redditibus sibi et prefate ecclesie sue iure parochiali, predictis fundo et area quomodolibet debitis, simpliciter et per expressum cessit et renunciavit. Et specialiter censum unius fertonis, quem super duos ex predictis ortis habebat, pro quo a sepedictis civibus satisfacionem recepit. Quibus omnibus supradictis etiam ibidem personaliter constitutus generosus dominus Iohannes de Pampowo²¹ burgravius Wschowensis tam vice regia, quam vice reverendissimi Andree episcopi Poznaniensis²² libenter annuit, pariter et consensit. Ut autem supracta donacio cum actis omnibus sic, ut premittitur, facta tanto firmior in futurum existeret, quanto firmiori et maiori robore firmaretur, et ut premissa omnia et singula perpetue robur obtinere valeant firmitatis, prefati domini preconsul consulesque et iurati voluerint et mandaverint ea sigilli civitatis Wschowensis appensione communiri. Super quibus omnibus et singulis premissis prefatus reverendus pater dominus Gabriel de Verona peciit sibi a me notario publico infrascripto fieri et confici unum vel plura necessaria publica instrumenta. Et hoc presens publicum instrumentum^e Acta sunt hec anno, indicione, pontificatu, die, mense, hora et loco quibus supra, presentibus ibidem honorabilibus, nobilibus et providis viris et dominis: Nicolao Fleyscher, Symone Muckenstad, Petro Czymerman, Iohanne Lipoldi altaristis²³ in Wschowa, Nicolao de Ossowascheyia, Iohanne Cacumow de Dembowalancka heredibus²⁴, Mathia Erlich, Iohanne Erlich, Nicolao Erlich, Georgio Gruneberg, Harinherdo opidanis²⁵ in ibidem, et magna multitudine populi ibidem testibus ad premissa.

^d per or.

^e Zdanie nie dokończone.

¹⁸ O. Gabriel z Werony (Włochy) wikariusz prowincji Bernardynów Austrii, Styrii, Polski, Czech, Moraw, Śląska, delegat kardynata pod 19.

¹⁹ Jan kardynał diakon tyt. Św. Anioła.

²⁰ Benedykt z Kościana, rektor kościoła par. Najśw. Maryi Panny wewnątrz murów miasta Wschowy.

²¹ Jan z Pępowa burgrabia wschowski.

²² Andrzej (z Bnina) biskup poznański w l. 1439—1479.

²³ Mikołaj Fleyscher, Szymon Muckenstad, Piotr Czymerman, Jan Lipoldi (czy s. Leopolda?), oltarzyści miejsc. kościoła par.

²⁴ Mikołaj dziedzic z Osowejszyi? i Jan Cacumow? dz. z Dębowej Łąki w d. pow. wschowskim.

²⁵ Maciej, Jan i Mikołaj Erlichowie, Jerzy Gruneberg, Harinherdus? mieszcza-
nie wschowscy.

Z. N. ¹ Et ego Paulus Nicolai de Slupcza ²⁶ clericus Gneznensis diocesis, publicus imperiali auctoritate notarius; quia predictis omnibus et singulis, que dum sic, ut premittitur, agerentur et fierent, una cum prenominitis testibus presens interfui, eaque sic fieri vidi et audivi; ideo hoc presens publicum instrumentum exinde confeci manumque propria scribens in hanc publicam formam reddegi, signoque et nomine meis solitis et consuetis consignavi, rogatus et requisitus, in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum.

7

Testament Mikołaja Mierzyckiego mieszczanina wieluńskiego.

Wieluń, dom testatora, 17 marca 1457

I. N. Mikołaj s. Pawła z Wilkowa notariusz publiczny sporządza instrument notarialny (testament), mocą którego Mikołaj Mierzycki mieszczanin wieluński, za zgodą swej żony Katarzyny i syna Jakuba, zapisuje dla kolegium wikariuszy wieczystych kolegiaty w Wieluniu posiadane przez siebie czynsze na łaźni miejskiej i jatce mięsnej oraz ogród we wsi Niedzielsko, z wyjątkiem stodoły, w zamian za jedną mszę w tygodniu i jeden anniwersarz w roku odprawiane w intencji jego duszy, żony, syna i przodków.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 307.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w. dok. 307.*

^a In nomine Domini amen. Sub anno nativitatis eiusdem millesimo quadringentesimo quinquagesimo septimo, | indicione quinta, pontificatu sanctissimi in Christo patris et domini nostri, dni Calisti ¹ divina providencia pape tercii anno ipsius secundo, | die Iovis XVII, vero die mensis Marcii, hora terciarum vel quasi, in domo famosi viri domini Nicolai Merziczski ² in | opido Welun Gneznensis diocesis, in mei notarii publici testiumque infrascriptorum, ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum, presencia constitutus nominatus Nicolaus Merziczski, existens langwens corpore, sanus tamen mente et compos bone rationis existens, non cmpulsus, nec coactus, nec aliquo zelo sinistro seductus, nec errore circumventus, animoque suo sufficienti deliberacione prehabita, cum consensu Katherine ³ consortis sue carissime et Iacobi ⁴ unici filii sui carissimi, qui intencioni sue suum verum et spontaneum prebuerint consensum. Considerans utriusque hominis extremum diem, premedi-

¹ Inicjał na wysokość 3 wierszy.

²⁶ Paweł s. Mikołaja ze Slupcy, kleryk archidiec. gnieźn., notariusz publ. z ust. ces.

^a Inicjał na wysokość 21 wierszy.

¹ Kalikst III papież rządził Kościołem w latach 1455—1458.

² Mikołaj Mierzycki mieszczanin wieluński, testator.

³ Katarzyna żona Mikołaja Mierzyckiego.

⁴ Jakub syn Mikołaja Mierzyckiego.

tansque presentis et future vite statum, piis cupiens prevenire opibus, laudabili commercio celestia pro terrenis et perpetua pro temporalibus commerciari; sciens quod nichil cicius est morte et nil incercius hora mortis, de bonis suis, sibi a Deo collatis, ne propter ipsam in futuro anima ipsius aliquid paciatur detrimentum, sed ut suffragio Beate Virginis Marie interventuque omnium sanctorum, ad perpetue beatitudinis consorcium pervenire mereretur. Ob spem salutis anime sue, uxoris et filii sui predecessorumque suorum, remedio amicorum, ultime voluntatis sue disposuit et condidit irrevocabile testamentum. In quo quidem testamento pura et mera intencione et alias omnibus melioribus modo, via, iure, stilo, causa et forma, quibus melius ac efficacius potuit, debuit et valuit, certa sua quedam bona mobilia et immobilia, videlicet sexaginta anni census subrempcionarius titulo empconis et comparacionis, quem habetur vel habere dinoscitur in et super balneo civitatis Welunensis, necnon omnibus et singulis bonis advocatorum hereditariorum civitatis predictae, secundum quod in litera simili super premissis confecta lacius continet; et macellum carnificum, de quo, prout et ipse, solvatur civitati singulis annis super festum beati Martini [11 XI] per mediam marcam latorum grossorum et medium lapidem liquidi sepi; et ortum amodo in Nedzelsko⁵, penes viam situm, horreis tamen exceptis, que pro se et posteris suis reservavit, venerabili universitati Vicariorum ecclesie collegiate sancti Michaëlis in Welun, presentibus et futuris, pure et simpliciter propter Deum, cum omni iure, dominio et proprietate ac universis pertinenciis, censibus, usibus et proventibus de eisdem macello, orto et balneo in civitate Welunensi et foris partis dederit deditque et resignavit, et donacionem irrevocabiliter donavit pariterque donaverunt et realiter et cum effectu de eisdem cesserunt, videlicet pariter uxor cum filio donatque, cedunt et resignant in hactenus. Dantes et nunc plenam ac omnimodam potestatem et facultatem predictae venerabili universitati Vicariorum ecclesie prescripte huiusmodi bona, videlicet macellum, ortum et censum, ut civilis litera canit, pro viginti marcis comparatum, cum balneo civitatis, iuxta omne ius et proprietatem eorundem perpetualiter conferenda, iure ac omnibus, quibus melioribus poterint, exigenda, repetenda, convenienda, acquirenda, obtinenda et ipsorum possessione apprehendenda et consequenda, ipsaque bona tenenda, habenda, possidenda, vendenda, commutanda et de eisdem iuxta suum libitum disponenda, ordinanda et convertenda, prout ipsis melius videbitur expedire, perpetualiter resignaverint. Ut autem huiusmodi donacio suum debitum sorciatur effectum, prefatus dominus Nicolaus Merziczski tamquam donans, de consensu nominatorum uxoris ac filii sui, in manus mei notarii publici corporaliter iuravit et iuramentum corporale prestitit dictam donacionem huiusmodi bonorum prescriptorum nulli alteri fecisse, nec presentem donacionem et resignacionem velle revocare, nec per se, nec per aliquam aliam personam, quam semper illesam et salvam permanere. Tali concondicione prima dicti domini Vicarii, presentes et futuri, pro animabus ipsorum et predecessorum suorum singulis septimanis unam missam pro defunctis peragere debent et^b tenebuntur, et perpetuis temporibus. Et anniversarium, videlicet vigiliis cum tribus leccionibus singulis annis, solitis perpetuis temporibus, sine extinctione decantare tenebunt et sint astricti submissione eorum spontanea perpe-

^b Wyras użyty 2 razy.

⁵ Niedzielsko wieś w par. św. Józefa w Wieluniu.

tuali. Super quibus omnibus et singulis prenominati domini Vicarii petiverunt ipsis super premissis fieri et confici a me notario publico infra-scripto presens publicum instrumentum. Acta sunt hec anno, indicione, pontificatu, die, mense, hora et loco quibus supra, presentibus ibidem venerabilibus et famosis viris: Alberto de Vidawa⁶ baccalario et officiali Welunensi, Andrea predicatore⁷, Laurencio Halusch⁸ vicariis perpetuis ecclesie iam dicte sancti Michaëlis, Nicolao plebano de Crzywarrzeka⁹, Paulo Zarnioternik¹⁰ preconsole et Petro iuniori Potrzeba¹¹ consule civitatis eiusdam Welunensis, testibus circa premissa etc.

Z. N. ° Et ego Nicolaus de Wilkowo¹² Posznaniensis diocesis Pauli, publicus auctoritate imperiali notarius et scriba causarum Consistorii Welunensis; quia dictis donacioni, cessioni et resignacioni aliisque omnibus et singulis, dum sic, ut premittitur et fierent, una cum prenomnatis testibus presens interfui, eaque omnia et singula sic fieri vidi et audivi; ideo hoc presens publicum instrumentum manu propria conscribens in hanc formam publicam redegi, signoque et nomine meis solitis et consuetis consignavi, rogatus et requisitus, in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum.

8

Odtworzenie spalonego dokumentu.

Wieluń, 9 grudnia 1460

Burmistrz i rajcy miasta Wielunia odtwarzają małżeństwu Pawłowi i Malgorzacie Falkel spalony dokument, mocą którego sprzedali oni, z prawem odkupu, społeczności wikariuszy wieczystych kolegiaty wieluńskiej czynsz roczny w wysokości 16 skojców, nabyty przez wspomniane kolegium zapisem 10 grzywien na ogrodach Falkelów położonych poza miastem.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 312.

Obszerny opis — Librowski: Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok. 312.

Nos consules civitatis Welunensis^a Iacobus pellifex proconsul¹, Mathias Rus, | Nicolaus Piarthnik, Iacobus Rola et Iacobus Merziczski² si-

^c Inicjal na wysokość formuły notarialnej.

⁶ Wojciech z Widawy bakalarz, oficjal wieluński.

⁷ Andrzej wikariusz i kaznodzieja kolegiaty wiel.

⁸ Wawrzyniec Halusz wik. wiecz. kolegiaty wiel.

⁹ Mikołaj pleban par. Krzyworzeka w dek. wiel.

¹⁰ Paweł Zarnoternik burmistrz m. Wielunia.

¹¹ Piotr młodszy Potrzeba rajca wiel.

¹² Mikołaj s. Pawła z Wilkowa w dziec. poznańskiej, not. publ. z ust. ces. i pi-sarz Konsystorza Wiel.

^a Następuje skreślony niepotrzebny wyraz significamus.

¹ Jakub kuśnierz burmistrz wieluński.

² Maciej Rus, Mikołaj Piartnik, Jakub Rola i Jakub Mierzycki rajcy m. Wielunia.

gnificamus presentibus, quibus | expedit universis, quomodo constitutus coram nobis personaliter, dum in plenitudine consulatus | nostri positi extiteramus, providus Paulus gen.^b Falkel³ cum Margareta consorte⁴ sua legitima recognoverunt, quomodo vendicionis titulo XVI scotos annui census ad reempcionem pro decem marcis latorum grossorum Pragensium, monethe et numeri Polonici consweti, XLta VIII grossos in quamlibet marcam computando, in et super omnes ortos eorum foris civitatem Welunensem, undique hactenus nullis penitus tempore exceptis; super quam summam et bona prescripta munimenta ipsorum desuper confecta tempore exustionis civitatis eiusdem sunt consumpta; singulis annis super festum beati Martini Confessoris Domini [11 XI] sub pignoris pena aut sub censuris ecclesiasticis dandos et persolvendos huiusmodi universitati dominorum Vicariorum ecclesie collegiate Welunensis protunc et in futurum existencium, cum plena vendendi, obligandi, commutandi potestate benevole resignaverunt; reempcionis tamen forma predictis venditoribus et ipsorum legitimis successoribus pro consimilibus decem marcis latorum grossorum cum^c huiusmodi suorum facultate plenius reservata. Datum in Welun, feria tertia proxima post [festum] Concepcionis Marie anno Domini M^o CCCC^d LX.

Odtworzenie kolejnego spalonego dokumentu.

9

Wieluń, 9 grudnia 1460

Rajcy miasta Wielunia odtwarzają kolejny spalony dokument, tym razem swojemu burmistrzowi kuśnierzowi Jakubowi, mocą którego sprzedał on przed kilkunastu laty, z prawem odkupu, również kolegium wikariuszy wieczystych kolegiaty w Wieluniu, roczny czynsz wynoszący 16 groszy, nabyty przez wspomnianych zapisem 5 grzywien na ogrodzie i roli zw. Baczowskie tegoż Jakuba, znajdujących się za miastem w kierunku Turowa.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 313.

Obszerny opis — Librowski: Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł XV w., dok. 313.

Nos consules civitatis Welunensis: Mathias Rus, Nicolaus Piarthnik, Iacobus Rola et Iacobus Mericski¹ | significamus presentibus, quibus expedit universis, quomodo veniens nostro in medium, dum in plenitudine civitatis | nostre consilio sedebamus, famosus Iacobus pellifex pro-

^b Przymuszczałnie rzeczownik gener.

^c Dum or.

^d u dok. na oznaczenie qua czyli quadringentesimo.

³ Paweł Falkel mieszczanin wieluński.

⁴ Małgorzata żona Pawła.

¹ Maciej Rus, Mikołaj Piartnik, Jakub Rola i Jakub Mierzycki — rajcy m. Wielunia.

consul² noster, recognovit, quomodo iam a multis retroactis | annis vendicionis titulo XVI grossos annui census ad reempcionem pro quinque marcis mediorum grossorum monete regalis et numeri Polonici consweti, XLVIII grossos in quamlibet marcam computando, in et [super] orto et agris dictis Baczowskye, eundo Turow³ in manu dextra, ex latere et opposito prati civitatis; super quam summam et bona prescripta munimenta ipsorum desuper confecta tempore exustionis civitatis eiusdem Welunensis per ignem sunt consumpta; singulis annis super festum beati Martini [11 XI] sub pignoris pena, alias censuris ecclesiasticis dandos et solvendos dominis Vicariis presentibus et futuris ecclesie dicte collegiate Welunensis cum plena vendendi, obligandi potestate benevole resignavit; literam renovando reempcionis temen forma predicto venditori et successoribus suis pro consimilibus quinque^a marcis plenius reservata. Datum in Welun, feria tertia post [festum] Conceptionis Marie anno Domini M^o CCCC LX, nostre civitatis sub sigillo.

10

Plac pod dom i ogród dla mansjonarza katedry.

Włocławek, 9 maja 1462

Jan (Gruszczyński) biskup włocławski i kanclerz Królestwa, w uznaniu prac mansjonariusza kaplicy Matki Boskiej w katedrze we Włocławku Piotra Pączka, nadaje mu, za zgodą kapituły katedralnej, plac pod budowę domu i pod ogród w pobliżu szpitala św. Witalisa, znajdującego się ciągle poza miastem.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 316.

Obszerny opis — Librowski: Oryginalne dokumenty samoistne z drug. pol. XV w., dok. 316, zniszczony w znacznej mierze w materiale i w polowie odnośnie pisma.

^a Iohannes Dei gracia episcopus Wladislaviensis¹ et Regni Polonie cancellarius signi | ficamus tenore presencium, quibus expedit universis, quomodo veniens^b honorabilis Petrus | Panczek² mansjonarius ecclesie nostre Wladislaviensis, serviens [c], quibus ipse ecclesie^d | nostre predicte et nobis meruit et servivit et [e] aream^f seu spacium pro edificacione domus et orti inter hospitale^g [h] extra civitatem nostram

^a W dok. błędnie decem.

² Jakub kuśnierz, burmistrz wieluński.

³ Turów wieś w par. Chotów w dek. wieluńskim.

^a Inicjał na wysokość całego tekstu.

^b Lekcja prawdopodobna.

^c Zniszczony tekst 2—3 wyrazów.

^d Lekcja prawdop.

^e Zniszczony tekst kilku słów.

^f Lekcja prawdop.

^g Lekcja prawdop.

^h Zniszczony tekst kilku wyrazów.

¹ Jan (Gruszczyński) biskup włocławski w latach 1449—1463 i kanclerz Królestwa, m.in. fundator pierwszej kaplicy mansjonarskiej w katedrze.

² Piotr Pączek mansjonarz kaplicy Matki Bożej w katedrze.

Wladislaviensem¹ ['] capituli ecclesie Wladislaviensis^k ['] dacionibus solempnioribus^l, censibus [m] absolvimus et liberos facimus per ipsumⁿ perpetue tenendos, habendos^o, possidendos, utifruedos^p, alienandos, vendendos^q et in usus ipsius beneplacitos^r convertendos. In cuius rei testimonium nostrum et capituli nostri sigilla presentibus sunt appensa. Actum et datum^s Wladislavie, die dominico in crastino sancti Stanislai anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo secundo.

11

Zapis dla ołtarza św. Michała w kolegiacie wieluńskiej.

Wieluń, 16 marca 1463

I. N. Mikołaj s. Pawła z Wilkowa notariusz publiczny sporządza dokument (instrument notarialny), mocą którego Piotr i Agnieszka małżonkowie Potrzeba mieszczenie wieluńscy przeznaczają wiardunek (1/4 grzywny) rocznego czynszu, jaki posiadają od współmieszczan Waclawa Pospiecha i Marcina sukienników z tytułu wynajmu budynku, dla ołtarzysty ołtarza pw. św. Michała Archaniola w kolegiacie wieluńskiej Macieja z Cykarzewa, w zamian za memento we mszach świętych odprawianych przez wspomnianego i następnych beneficjatorów w intencji donatorów oraz ich bliskich.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 317.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok. 317.*

^a In nomine Domini amen. Sub anno eiusdem nativitatis millesimo quadringentesimo | sexagesimo tercio, indicione undecima, pontificatu sanctissimi in Christo patris et domini | nostri dni Pii divina providencia secundi¹ anno ipsius quarto, die Mercurii XVI mensis | Marcii, hora terciarum vel quasi, in domo honorabilis universitatis dominorum Vicariorum ecclesie collegiate Welunensis in opido Welun Gneznensis diocesis, in mei notarii publici et testium infrascriptorum, ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum, presencia constituti personaliter famosus Petrus Potrzeba² cum Angnete consorte³ sua legitima cives Welunenses,

¹ Lekcja prawdop.

² Zniszczony tekst na półtora wiersza.

^k Lekcja prawdop.

^l Zniszczony tekst na 2 wiersze.

^l Lekcja prawdop.

^m Zniszczony tekst kilku słów.

ⁿ Lekcja prawdop.

^o Lekcja prawdop.

^p Lekcja prawdop.

^q Lekcja prawdop.

^r Następuje wyraz nieczytelny.

^s Lekcja prawdop.

^a Inicjał na wysokość 25 wierszy.

¹ Papież Pius II rządził Kościołem w latach 1458—1464.

² Piotr Potrzeba mieszczanin wieluński, donator.

³ Agnieszka żona Piotra.

non compulsi, nec coacti, nec aliquo errore circumventi, animisque ipsorum sufficienti deliberatione prehabita, puraque et mera intencione et alias omnibus melioribus modo, via, iure, stilo et forma formaque, quibus melius et efficacius potuerint, debuerint et valuerint, certa sua bona mobilia, videlicet fertonem annui census, quem habent et dinoscuntur habere in^b et super domo et curia, quam providi viri, videlicet Vinceslaus Pospech⁴ et Martinus⁵ textores, cives Welunenses nunc tenent et possident, prout litera ipsorum desuper confecta lacius canit, discreto domino Mathie de Cziczarzew⁶ altariste altaris sancti Michaëlis in prefata ecclesia collegiata Welunensi in Welun pure et simpliciter propter Deum, cum omni iure, dominio et proprietate ac universis pertinenciis dederunt, resignaverunt et donacionem irrevocabiliter donaverunt, et realiter et cum [effectu] de eodem fertone cesserunt donantque, cedunt et resignant in hactenus. Dantes et exnunc plenam et omnimodam potestatem et facultatem sibi domino Mathie de Cziczarzew altariste prefato huiusmodi bona, alias fertonem prefatum ac omne ius et proprietatem eiusdem in et super prefatis Vinceslao et Martino textoribus civibus Welunensibus iure et omnibus modis, quibus potuerint melioribus exigendum, repetendum, conveniendum, aquirendum, obtinendum et ipsius possessionem quomodolibet apprehendendam et consequendam, ipsumque fertonem seu bona^c premissa tenenda, habenda, possidenda, vendenda, commutanda et de eisdem iuxta suum libitum disponendum, ordinandum et convertendum ac eorundem omnium concordandum et pactum faciendum. Cuius quidem ratione fertonis nominatus dominus Mathias altarista et ipsius legittimi successores in missis per ipsum seu ipsos complendis commemoracionem animarum ipsorum ac proximorum ipsorum perpetualiter facere debent necnon pro salute. Et ut huiusmodi donacionem debitum sorciatur effectum, prefati domini Petrus Potrzeba cum Angnete donantes in manibus mei notarii publici infrascripti prestiterunt corporale iuramentum se donacionem huiusmodi nulli alteri fecisse, nec presentem donacionem et resignacionem velle revocare, nec aliquem usum habere velle, solum hunc, prout est expressum, ab ipso domino Mathia necnon ab ipsius legittimis successoribus. Super quibus omnibus et singulis^d prefatus dominus Mathias altarista petivit sibi fieri et confici hoc presens publicum instrumentum. Acta sunt hec anno, indicione, pontificatu, die, mense, hora et loco quibus supra, presentibus ibidem honorabili et discretis viris: Nicolao de Regulice⁷ custode et officiali Welunensi pro tribunali sedente quoad iura reddenda, Andrea predicatore⁸, Nicolao Bara⁹, Martino iudicis¹⁰, Stanislao¹¹, Nicolao iurista¹², Lauro¹³ vicariis perpetuis ecclesie nominate collegiata Welunensis.

^b Następuje przekreślone nie udane et.

^c Wyraz użyty dwa razy.

^d Następuje przekreślone nie udane prefatus.

⁴ Waclaw Pospiech sukiennik z Wielunia.

⁵ Marcin sukiennik w Wieluniu.

⁶ Maciej z Cykarzewa uposażony ołtarzysta kolegiaty wieluńskiej.

⁷ Mikołaj z Regulic prałat kustosz kolegiaty i oficjał wieluński.

⁸ Andrzej kaznodzieja w kolegiacie.

⁹ Mikołaj Bara wikariusz wieczysty kolegiaty św. Michała.

¹⁰ Marcin s. sędziogo, wik. wiecz. kolegiaty.

¹¹ Stanisław wik. wiecz. kolegiaty.

¹² Mikołaj zw. prawnikiem, wik. wiecz. kolegiaty.

¹³ Wawrzyniec wik. wiecz. kolegiaty wieluńskiej.

Z. N. ° Et ego Nicolaus Pauli de Wilkowo¹⁴ clericus Posnaniensis diocesis, publicus auctoritate imperiali notarius et scriba causarum Consistorii Welunensis; quia dictis donacioni, legacioni, resignacioni omnibusque et singulis premissis aliisque sic, ut premittitur, agerentur et fierent, una cum prenomatis testibus presens interfui; ideo hoc presens publicum instrumentum, cum appensione sigilli prefati domini officialis Welunensis, manu propria scripsi et in hanc formam publicam redegi, quia hec omnia sic fieri vidi et audivi, signoque et nomine meis solitis et consuetis consignavi, rogatus et requisitus in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum.

12

Zatwierdzenie bractwa Wniebowzięcia NMP w kolegiacie kaliskiej.

Kalisz, 9 maja 1463

Hieronim arcybiskup kreteński, podskarbi kamery apostolskiej i legat a latere papieża Piusa II do króla Kazimierza Jagiellończyka, na prośbę kolegium wikariuszy wieczystych kolegiaty i parafii Wniebowzięcia Najśw. Maryi Panny w Kaliszu, któremu podlegało tamtejsze duszpasterstwo, zatwierdza istniejące tamże pod tym samym imieniem bractwo, złożone z osób duchownych i świeckich obojga płci (bez przytoczenia ewentualnego dokumentu pierwszego), dodaje mu nowe statuty oraz pozwala czynić to samo w przyszłości.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 318.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok. 318. W rzeczownikach i przymiotnikach występuje w polowie nowożytna litera „t” zamiast średniowiecznej „c”.* Pismo bardzo drobne.

|| ^a Ieronimus || Dei et Apostolice Sedis gracia archiepiscopus Cretensis¹, sanctissimi in Christo patris et domini nostri, dni Pii divina providencia pape secundi² vicecamera | rius ac ipsius dicteque Sedis in Regno Polonie et aliis serenissimi principis Kazimiri eiusdem Regni regis³ dominiis, necnon Slesie et Prussie par | tibus cum potestate legati de latere nuncius et orator, dilectis nobis in Christo universis perpetuis Vicariis⁴ in ecclesia Beate Marie⁵ Calisiensis collegiata Gneznensis diocesis | et parrochianis eiusdem ecclesie, que etiam parrochialis existit,

^e Inicjał na wysokość połowy formuły not.

¹⁴ Mikołaj s. Pawła z Wilkowa kleryk diec. poznańskiej, not. publ. z ust. ces.

^a Inicjał na wysokość 20 wierszy.

¹ Hieronim arcybiskup kreteński, podskarbi papieski, legat de latere pap. Piusa II do Polski.

² Pius II papież rządził Kościołem w latach 1458—1464.

³ Kazimierz (IV Jagiellończyk) król polski i w. książę litewski w l. 1445—1492.

⁴ Kolegium wikariuszy wieczystych także w kolegiacie kaliskiej odpowiadało za tamt. duszpasterstwo.

⁵ Kościół kolegiacki i jednocz. parafialny pw. Wniebowzięcia Najśw. Maryi P. w Kaliszu.

ac aliis fratribus et sororibus fraternitatis Assumptionis eiusdem Beate Marie nuncupate in eadem ecclesia instituta, presentibus et futuris salutem in Domino sempiternam. Ex innodato nobis et suscepto per nos legationis officio hiis, que pro christifidelium animarum salute fieri, institui et ordinari pie humiliterque petuntur, ut fiant et votum sorcian- tur effectum, nostras partes interponere, factaque firma persistant, nostre confirmationis robur adicere, necnon fideles ipsos ad opera pietatis sic fieri salubriter ordinata promptius peragenda, spiritualibus muneribus incitare et invitare, libenti animo primoque studio procuramus. Cum itaque sic, ut exhibita nobis nuper pro parte vestra petitio continebat, vos et nonnullae alie ecclesiastice et seculares utriusque sexus persone, pro vestrarum ac successorum vestrorum animarum salute, quandam in collegiata ecclesia Beate Marie Calisiensis Gneznensis diocesis fraternitatem sub nomine et vocabulo Assumptionis dicte Beate Marie Virginis erigi, fieri, institui et ordinari, ac illam sic erectam, factam et institutam, necnon certa capitula, statuta et constitutiones, per vos edita seu concepta, necnon firmiter et inviolabiliter observanda, que prioribus inseri fecimus et sunt ista:

[1] Item primo, quod ipsa universitas vicariorum perpetuorum cum tribus personis secularibus, per ipsos fratres et sorores electis, sint patroni et directores huiusmodi fraternitatis.

[2] Item, quod singulis quatuor temporibus anni ad dictam ecclesiam Beate Marie Calisiensis omnes et singuli fratres et sorores conveniant, ultimis cessantibus impedimentis; que quidem impedimenta frater sive soror absens fratribus et sororibus congregatis significabit. Ibi que vespere defunctorum de sero et in crastino mane vigiliis et duas missas: unam quidem pro defunctis, aliam vero de Assumptione dicte Beate Marie, eiusdem fraternitatis patrone dignissime, decantare sint astricti, alii fratribus, prout Deus devotionem eis inspiraverit, divina officia submissa voce celebrantibus, in ipsa etiam missa defunctorum offerre ad altare, duabus vocibus tenebuntur iuxta cuiuslibet possibilitatem.

[3] Item cum Deo volente aliquis vel aliqua ex fratribus vel sororibus ipsis defunctus seu defuncta fuerit, seniores seu principales dicte fraternitatis sic electi alios fratres et sorores sine omni mora vocabunt fratrem vel sororem defunctum vel defunctam huiusmodi cum vigiliis, exequiis et conductu honorifice sepeliendum in loco, in quo piam elegerit sepulturam. Quo vel qua sepulto seu sepulta omnes spirituales fratres inter se tricesimam⁶ dividunt pro anima ipsius sine mora.

[4] Item in omnibus missis per sacerdotes dicte fraternitatis celebrandis sacerdos ipse omnium fratrum et sororum, tam vivorum, quam mortuorum habebit generalem memoriam.

[5] Item, quod licitum erit ipsis personas tam spirituales, quam seculares utriusque sexus, cuiuscunque status, existentie in et ad suam fraternitatem recipere et assumere, que se legibus et moribus eiusdem fraternitatis conformabunt.

[6] Item, quod laicales persone in dictam fraternitatem assumpte temporibus celebrationis missarum et exequiarum predictarum ad dicendas triginta dominicales oraciones⁷ et totidem angelicas salutationes⁸ cum tribus simbolis⁹ efficaciter sint astricti.

⁶ Msze święte tzw. gregoriańskie odprawiane bez przerwy przez 30 dni.

⁷ Modlitwa Pańska (Ojcze nasz).

⁸ Pozdrowienie Anielskie (Zdrowaś Maryjo).

⁹ Skład Apostolski (Wierzę w Boga).

[7] Item ad dicte fraternitatis universitatem^b quolibet persona tam spiritualis, quam secularis singulis quatuor temporibus anni medium grossum contribuere debet et tenetur in fiscum eiusdem fraternitatis reponendum.

[8] Item si aliqua persona de dicta fraternitate fuerit scandalosa, inobediens et pertinax, ac monita noluerit mores emendare, licitum erit talem ab ipsa fraternitate excludere.

[9] Item, quod licitum erit ipsi fraternitati novas consuetudines, honestis et bonis moribus non contrarias, nec sacrorum canonum institutis obviantes edere ac eas tenere et inviolabiliter observare, necnon teneri et observari facere sub certa pena, per fratres ipsos adicienda, quatinus eo firmius persistent, quo potiori fuerint presidio communita, ratificari, approbati et confirmari, necnon vobis certas indulgencias concedi per nos votis precipuis affectetis.

Nos igitur, qui capitula, statuta et consuetudines huiusmodi diligenter examinavimus et mature discussimus, ac ea rationabilia et honesta fore et in animarum salutem tendere, nichilque quod canonicis obviet institutis in se continere repperimus, vestris in hac parte supplicationibus inclinati, fraternitatem predictam sub nomine et vocabulo premissis in ecclesia prelibata auctoritate legationis nostre tenore presentium erigimus, facimus, instituimus et ordinamus, ipsamque sic factam, erectam et institutam, necnon capitula, statuta et constitutiones premissas ex certa nostra sciencia ratificamus, approbamus et confirmamus ac presentis scripti patrocinio communimus. Et nichilominus, ut vos ac alii fratres et sorores dicte fraternitatis decantationi missarum et vesperarum ac lectioni vigiliarum, necnon observationi exequiarum ac conductui fratrum et sororum pro tempore decedencium ad sepulturam huiusmodi, de quibus in dictis premissis capitulis et statutis sit mencio, interesse, necnon laicales persone oraciones, salutationes et simbola, de quibus eciam in eisdem capitulis et statutis sit mencio, dicere eo curetis, liberamus quo, ex hoc ibidem de dono ecclesiastice gratie uberius conspexeritis vos refectos, de Omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus et singulis ex vobis et aliis fratribus et sororibus cum dictis vere penitentibus et confessis, qui illis interfuerint, ac oraciones, salutationes et simbola dixerint, ut prefertur, racione cuiuslibet ex missis, vesperis, vigiliis, exequiis et conductu quadraginta; necnon pro oracionibus, salutationibus et simbolis eisdem totidem dies de iniunctis eis premissis meritis in Domino relaxamus presentibus, perpetuis futuris temporibus duraturis; proviso, quod propter premissa missa, vespere et alia divina officia, que in diebus, in quibus eadem premissa vel aliquid eorum fieri contingerit decantari et celebrari pro tempore consueverunt, nullatenus negligantur. Datum in Calis, sub nostro magno, quo in consimilibus utimur sigillo eisdem presentibus appendente, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo tercio, indictione undecima, die vero nona mensis Maii, pontificatus prefati sanctissimi domini nostri, dni Pii pape secundi anno quinto.

^b *Lekcja prawdop.*

Dwa transumpty przywileju nawigacyjnego na Wiśle dla wikariuszy katedralnych.

Wieniec, 2 lub 3 czerwca 1463

Jan (Gruszczyński) biskup wrocławski i kanclerz Królestwa, na prośbę kolegium wikariuszy wieczystych katedry wrocławskiej, potwierdza i transumuje poprzedni transumpt z daty: Wrocławek, 19 czerwca 1449, wystawiony dla wspomnianych przez Świętosława z Wrzący archidiacona, wikariusza gen. i oficjła wrocławskiego, spisany w formie instrumentu notarialnego przez not. publicznego Jana s. Jakuba z Izbicy, który to pralat powtórzył wtedy i potwierdził dokument wystawiony przez Jarosława z Sadlna sędziego gen. inowrocławskiego z daty: Inowrocław, 24 maja 1430, przyznający tymże wikariuszom, w sporze z dziedzicami wsi Szpetal (Górny), także w oparciu o poprzedni wyrok, prawo wolnej żeglugi na całej szerokości Wisły w okolicy Wrocławka, a więc również od strony Szpetala czyli ziemi dobrzyńskiej.

Dokument Gruszczyńskiego zredagował w formie instrumentu notarialnego Jan s. Jana z Łochocina not. publ.

Oryginał: Wrocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 319.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok. 319.*

|| ^a In nomine Domini amen. || Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam cum multis errorum et dubiorum prudenter occurramus incommodis, dum gesta etatis nostre literarum apicibus et testium annotatione perhennamus, ne lapsu temporis evanescant, | proinde nos Iohannes Dei gracia episcopus Wladislaviensis¹ et Regni Polonie cancellarius significamus tenore presencium, quibus expedit universis, presentibus et futuris presencium noticiam habituris, quomodo de anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo tercio die Iovis tercia mensis Iunii | vel quasi, in curia nostra et alias in domo habitacionis nostre in Wyniecz², exhibito coram nobis privilegio seu publico instrumento sub titulo et sigillo venerabilis domini Swianthoslai de Wrancza³ archidiaconi vicarii que in spiritualibus et officialis ecclesie nostre Wladislaviensis, manu dis | creti Iohannis Iacobi de Isdbycza⁴ nostre Wladislaviensis diocesis, publici imperiali auctoritate notarii confecto et subscripto: tenoris infranotati inserta sententia diffinitiva generosi olim Iaroslai de Sadlno⁵ iudicis Iuniwladislaviensis pro parte honorabilium viccariorum perpetuorum ecclesie nostre Wladislaviensis prefate. Est nobis debita cum instantia supplicatum, quatinus predictum privilegium seu instrumentum

^a Inicjał przekraczający wysokość całego tekstu, zakończ. h. Poraj.

¹ Jan (Gruszczyński) biskup wrocławski w latach 1449—1463 i kanclerz Królestwa.

² Wieniec k. Wrocławka, dobra i rezydencja biskupia.

³ Świętosław z Wrzący pralat archidiacon, wikariusz gen. w spr. duch. i oficjał włocł.

⁴ Jan s. Jakuba z Izbicy kler. diec. włocł., not. publ. z ust. ces., pisarz Konsystorza Włocł.

⁵ Jarosław z Sadlna sędzia gen. inowrocławski.

publicum sentencie diffinitive ratificare, confirmare et approbare nostramque auctoritatem ordinariam apponere eidem privilegio dignemur. Cuius quidem privilegii seu instrumenti publici predictae sentencie diffinitive tenor sequitur in hec verba:

|| In nomine Domini amen. || Nos Swianthoslaus de Wrancza archidiaconus vicariusque in spiritualibus reverendi in Christo patris et domini, dni Wladislai Dei gracia episcopi Wladislaviensis⁶ et officialis eiusdem generalis universis et singulis tam presentibus, quam futuris, quibus expedit. Per hoc presens instrumentum volumus fore notum, quomodo personaliter coram nobis constituti honorabiles domini Florianus vicedecanus⁷ et Iacobus Plowieczsky⁸ vicarii perpetui ecclesie Wladislaviensis, suo et fratrum suorum viccariorum ecclesie Wladislaviensis nominibus exposuerunt, qualiter nonnulla privilegia, iura et munimenta ipsorum bona concernencia in regestris et protocollis reverendi in Christo patris et domini, dni Wladislai Dei gracia episcopi Wladislaviensis, olim vicecancellarii⁹ serenissimi principis et domini, dni Wladislai Dei gracia regis Polonie¹⁰, ibidem coram nobis productis, scripta et reposita invenissent, quibus in iudiciis et extra necessario uti haberent et de iure deberent, nobis humiliter supplicantes, quatinus dicta privilegia, iura et munimenta ex regestris et prothocollis dicti domini Wladislai moderni episcopi Wladislaviensis, olim vicecancellarii domini regis Polonie, per notarium publicum ad cautelam futurorum transsumere et transscribere ac exemplare cum appositione decreti nostri mandavimus. Nos igitur prefatorum dominorum Floriani vicedecani et Iacobi viccariorum Wladislaviensium petitionibus, utpote iustis et rationi consonis, annuentes, privilegia, iura et munimenta huiusmodi, per nos sic visa et conspecta, in eisdem regestris conscripta et de verbo ad verbum perlecta, per notarium infrascriptum et coram nobis scribam, nichil addendo vel minuendo, quod facti mutaret substanciam aut variaret intellectum, de verbo ad verbum transsumere et transscribere ac sigilli Officiolatus Wladislaviensis appensione communiri mandavimus. Decernentes auctoritate ordinaria, quod eidem transsumpto in iudiciis et extra stetur per omnia fidesque plenaria adhibeatur ac si litere originales apparent. Tenor autem privilegii sequitur in hec verba:

[*Następuje dokument sędziego Jaroslawa, z daty: Inowrocław, 24 maja 1430 — druk. Chodyński: Wikaryusze, dok. 4, pod dniem 25*].

Actum et datum Wladislavie, in caminata domus nostre Wladislavie, anno Domini millesimo quadringentesimo quadagesimo nono, indiccione duodecima, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, dni Nicolai divina providencia pape quinti anno ipsius secundo, die vero Iovis decima nona mensis Iunii, hora vesperorum vel quasi, presentibus circumspecto et nobili viro Iacobo Ianussy de Radzeow¹¹ notario publico et Alberto de Lowyschewo¹² testibus circa premissa. Deinde subscriptio notarii sequitur:

⁶ Władysław (Oporowski) biskup włocł. w l. 1433—1449.

⁷ Florian wicedziekan (przełożony) kolegium wikariuszy wiecz. katedry włocł.

⁸ Jakub Plowiecki wikariusz wiecz. katedry włocł.

⁹ Mowa o biskupie Oporowskim w jego młodszych latach.

¹⁰ Władysław (Jagiello) król polski w l. 1386—1434.

¹¹ Jakub s. Janusza z Radziejowa, not. publ.

¹² Wojciech z Łowiszewa (obecnie nie istniejącego).

|| Et ego Iohannes Iacobi de || Isdbycza¹³ clericus Wladislaviensis diocesis, publicus imperiali auctoritate notarius ac coram prenominato venerabili viro domino Swianthoslao de Wrancza archidiacono viccariorumque in spiritualibus et officiali Wladislaviensi causarum scriba: quia predictis supplicacioni, regestrorum leccioni, transsumpcioni cum eius decreto aliisque omnibus et singulis premissis, dum sic, ut premittitur, fierent et agerentur, una cum prenominati testibus presens interfui, eaque omnia et singula sic fieri vidi et audivi et in regestris prenominati domini reverendi patris Wladislai Dei gracia episcopi Wladislaviensis reperi; idem predictum privilegium ex regestris predictis per alium fidelem transscribere, me occupato aliis negociis, de verbo ad verbum, nichil mutando aut intellectum variando; et transsumptum procuravi me huic subscribens, signoque et nomine meis solitis et consuetis, una cum appensione sigilli Officiolatus Wladislaviensis de mandato eiusdem domini Swianthoslai, consignavi in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum, requisitus et rogatus.

Nos vero attendentes prefatorum dominorum viccariorum petitionem fore iustam et rationi consonam, presens publicum instrumentum sive privilegium sentencie diffinitive pretacte, salvum et integrum repertum ratificavimus, approbavimus et confirmavimus, ratificamusque, approbamus et confirmamus per presentes; transscribique et transsumi ac exemplari, fideliterque collacionari et in publicam formam redigi, necnon fidem eidem adhibendum fore in iudicio et extra, auctoritate nostra ordinaria decrevimus decernimusque per presentes. In quorum omnium fidem et testimonium premissorum predictum privilegium sive instrumentum preinsertum, sentenciam diffinitivam in se continens, per notarium nostrum publicum, coram nobis scribam infrascriptum, in formam publicam redigi, nostrique sigilli appensione iussimus communiri. Acta sunt hec anno, die, loco quibus supra, indiccione undecima, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, dni Pii divina providencia pape secundi¹⁴ anno quinto, hora terciarum vel quasi; presentibus ibidem venerabilibus, honorabilibus et nobilibus dominis: Martino Gruschczinsky¹⁵ decretorum doctore, preposito Cruschwiciensis, Gneznensis, Wladislaviensis ecclesiarum, Iacobo Jablowsky¹⁶ Poznaniensis canonicis, Vincencio Jordanowsky¹⁷ rectore ecclesie parochialis in Cowale, Nicolao de Siradia¹⁸ capellano nostro, Petro Garnysz¹⁹ de Suszczicze, Nicolao Ossieczsky²⁰ familiaribus nostris, testibus ad premissa.

Z. N. ^b Et ego Iohannes Iohannis de Lochoczino²¹ clericus Wladislaviensis diocesis, publicus imperiali auctoritate notarius ac coram prenominato reverendissimo in Christo patre et domino, dno Iohanne Dei gracia episcopo Wladislaviensi et Regni Polonie cancellario scriba: quia predictis ratificacioni, confirmacioni et approbacioni aliisque omnibus et

^b Inicial przekraczający wysokość formuły not.

¹³ Notariusz Jan z Izbicy — jak przyp. 4.

¹⁴ Papież Pius II rządził Kościołem w l. 1458—1464.

¹⁵ Marcin Gruszczyński dr dekretów, prał. prepozyt kruszwicki, kanonik gnieźnieński i włocł.

¹⁶ Jakub Jablowski kan. poznański.

¹⁷ Wincenty Jordanowski rektor kościoła par. w Kowalu.

¹⁸ Mikołaj z Sieradza kapelan biskupa Gr-go.

¹⁹ Piotr Garnysz z Suchcic, familiares biskupa.

²⁰ Mikołaj Osiecki famil. biskupi.

²¹ Jan s. Jana z Lochoczina kler. diec. włocł., not. publ. z ust. ces., pisarz kancelarii biskupiej.

singulis premissis, dum sic, ut premittitur, agerentur et fierent, una cum prenominate testibus presens interfui, eaque omnia et singula sic fieri vidi et audivi; ideo presens privilegium sive publicum instrumentum, manu alterius fideliter scriptum, exinde confeci, signoque et nomine meis solitis et consuetis consignavi, sigilloque eiusdem reverendissimi patris domini Iohannis episcopi Wladislaviensis etc. sigillavi, rogatus et requisitus, in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum.

14

Sprzedaż — kupno browaru w Wieluniu.

Wieluń, 21 czerwca 1465

*Burmistrz i rajcy miasta Wielunia podają do wiadomości, że Helena wdowa po Pietraszu tamtejszym mieszczaninie zeznała przed miejscowym sądem gajonym (złożonym z podwójciego i ławników), jako za zgodą dzieci sprzedała browar z placem w tymże mieście Mikołajowi Maciczko-
wi z Osieka za 42 floreny węgierskie.*

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 320.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok. 320.*

Nos consules civitatis Welunensis^a Iacobus Rola proconsul¹, Martinus Polcon, Mathias Rus, Janek sutor | et Mathias Nesporek² significamus presentibus, quibus expedit universis, quomodo constituti coram nobis personaliter, | dum in plenitudine consulatus nostri positi extiteramus, Nickel Clemo, Iohannes Slothko, Michaël carnifex, | Jozeph Zugo pellifex, Petrus Jurga et Michaël arcufex³ scabini civitatis nostre recognoverunt, quomodo coram ipsis in bannito iudicio, Paulo Jasnek viceadvocato⁴ protunc in iure sedente, constituta personaliter nobilis Elena relicta Petrassy⁵ de Welun, sana mente et corpore, alias bona fruens racione recognovit, quomodo cum consensu puerorum suorum vendidit braxatorium suum cum area in platea Militali penes piscinam castrensem, ex opposito domorum decani et vicariorum ecclesie Welunensis, pro XLII florenis Hungaricalibus boni auri et iusti ponderis, plenarie persolutis, tam longe et ample sicut antiquitus fuit et est distinctum et limitatum, cum omni iure et dominio ac proprietate, cum fertone latorum grossorum solito more solvendorum quoad exactionem domorum. Nichil pro se iuris, dominii nec proprietatis, nec pro suis suc-

^a Następuje przekreślony początek niepotrzebnie zaczętego słowa significamus.

¹ Jakub Rola burmistrz wieluński.

² Marcin Polkon, Maciej Rus, Janek szewc, Maciej Nieszporek — rajcy miasta Wielunia.

³ Mikołajek Klemo, Jan Złotko, Michał rzeźnik, Józef Zugo kuśnierz, Piotr Jurga, Michał łucznic — ławnicy wieluńscy.

⁴ Paweł Jasnek podwójci wieluński.

⁵ Helena wdowa po Pietraszu z Wielunia, sprzedawczyni browaru.

cessoribus legitimis penitus reservando, sed Nicolao⁶ emptori eiusdem et suis successoribus, alias Maciczek de Ossyek⁶⁷ huiusmodi tenendum, possidendum, commuttandum, alienandum, vendendum et in usus proprios convertendum, secundum quid nominato Nicolao Maciczek et eius successoribus melius videbitur expeditre perpetualiter resignavit. Datum in Welun, feria VI proxima ante festum beati Iohannis Baptiste anno Domini M^o quadringentesimo sexagesimo quinto, nostris sub sigillis.

15

Odkup domu, sprzedaż pola i ogrodu w Wieluniu.

Wieluń, 29 listopada 1465 i 7 lutego 1466

Burmistrz i rajcy miasta Wielunia oznajmają, że w obecności sądu gajonego pod przewodnictwem wójta Jana, ławnik Józef (Rorychowski) wykupił od oltarzysty oltarza św. Michała w kolegiacie wieluńskiej Macieja dom, sprzedany mu kiedyś za 10 grzywien, i odwrotnie sprzedał mu 7 morgów pola, noszącego, jak dom, jego nazwisko, za 8 grzywien. Ci sami podają również do wiadomości, że inny ławnik wieluński, Paweł Jasnek, w czasie trwania kolejnego posiedzenia tegoż sądu pod kierownictwem podwójciego Błażeja, sprzedał wspomnianemu oltarzyście ogród, podobnie zwany jego nazwiskiem, za półtorej grzywiny. W obu przypadkach sprzedaż nastąpiła z prawem odkupu.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 323.

Obszerny opis — Librowski: Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok. 323.

Consules civitatis Welunensis: Iacobus Rola proconsul¹, Martinus Polkon, Mathias Rus, Janko sutor et | Mathias Nesporek² significamus presentibus, quibus expedit univervis, quomodo constituti coram nobis personaliter, | dum in plenitudine consulatus nostri sedebamus, providi viri: Nikel Clemo, Iohannes Slothko, Zugo, | Iozeph, Michaël carnifex, Michaël arcufex et Petrus Jurgowey³ scabini nostre civitatis recognoverunt, quomodo coram ipsis in facie iudicii banniti, Iohanne advocato⁴ hereditario tunc presidente, stans personaliter prefatus dominus Iozeph confrater ipsorum cum honorabili domino Mathia altarista⁵ altaris sancti Michaël in ecclesia collegiata Welunensi recognoverunt, quomodo dictus dominus Iozeph redimendo domum suam Rorichowsky⁶, inter domos

^b Następuje przekreślony niepotrzebnie użyty wyraz.

⁶ Mikołaj Maciczek z Osieka pod Wieluniem, nabywca placu i browaru.

⁷ Rodzina Maciczków z Osieka.

¹ Jakub Rola burmistrz m. Wielunia.

² Marcin Polkon, Maciej Rus, Janko szewc, Maciej Nieszporek — rajcy wieluńscy.

³ Mikołajek Klemo, Jan Złotko, Zugo, Józef, Michał rzeźnik, Michał łucznik, Piotr Jurgowey — ławnicy wieluńscy biorący udział w posiedzeniu sądu.

⁴ Jan wójt wieluński przewodniczący tego posiedzenia.

⁵ Maciej oltarzysta oltarza św. Michała w kolegiacie.

⁶ Józef Rorychowski ławnik i także nazwa jego domu.

Dingerowa⁷ ab una et Merziczsky⁸ parte ab altera sitam, ab honorabili domino Mathia altarista, super qua habuit decem marcas ad reempcionem; de pecuniis altaris sui dedit et condescendit sibi et ceteris altari-
stis successoribus septem iugera, quorum universa dicta Rorichowskye⁹, videlicet sex simul iacencia inferius silvam et septimum inter iugera domini Polkon, in summa VIII marcarum faciente pecuniis solvendo huiusmodi tenenda, possidenda, commutanda, vendenda, alienanda; eadem iugera eidem altari incorporando perpetualiter resignavit cum omni iure, dominio et proprietate, tam longe et ample prout solus hac-
tenus tenuit et possidebat.

Ceterum constituti Nicolaus Quarthnik, Jakul, Clemo, Slothko, Zugo pelfifex, Michaël carnifex, Paulus Jasnek et Petrus Jurgowey¹⁰ recognoverunt, quomodo coram ipsis in facie iudicii banniti, Blasio viceadvocato¹¹ protunc existente, stans prefatus Paulus Jasnek recognovit, quia prefato domino Mathia altarista vendidit ortum suum dictum Jasn-cow-sky¹², penes viam eundo in Pasekam¹³, penes ortum Pechno¹⁴ pistoris pro media altera marca altaris sui mediorum grossorum monethe regalis et numeri Polonici consueti, XLVIII grossos in quemlibet marcam computando, plenarie persolutis, cum omni iure, dominio et proprietate, tam longe et ample prout in suis metis antiquitus fuit et est distinctus et limitatus, nichil pro se et suis successoribus proximis iuris, domini nec proprietatis penitus reservando, sed nominato domino Mathie altariste et ad usus altaris dicti convertendum, prout sibi et successoribus melius et utilius videbitur expedire perpetualiter resignavit.

Datum prime litere seu inscriptionis feria sexta proxima post Katherine^a anno Domini M^o quadringentesimo LXV, secunde vero datum et actum feria sexta proxima post Dorothee^b, prout in libro scabinorum continetur, anno Domini M^o CCCC^o sexagesimo sexto, nostris subappensis sigillis.

16

Fundacja i erekcja prepozytury szpitalnej w Wolborzu.

Piotrków, 25 marca 1466

Jan (Gruszczyński) arcybiskup gnieźnieński i prymas oraz kanclerz Królestwa Polskiego — na pisemną prośbę wójta, rajców i ławników wolborskich z 28 sierpnia 1465 roku, który to dokument w całości powta-

^a Tak dok.

^b Tak or.

⁷ Dyngerowa sąsiadka Rorychowskiego.

⁸ Mierzycki sąsiad Rorychowskiego.

⁹ Pole Rorychowskiego zwane także „Rorychowskie”.

¹⁰ Mikołaj Kwartnik, Jakul, Klemo, Zlotko, Zugo kuźnierz, Michał rzeźnik, Paweł Jasnek, Piotr Jurgowej — ławnicy biorący udział w kolejnym posiedzeniu sądu.

¹¹ Błażej podwójci wieluński.

¹² Ogród „Jasnkowski” noszący nazwę od ławnika Pawła Jasnka.

¹³ Pasieka oddzielna wieś lub przedmieście Wielunia.

¹⁴ Piechno piekarz z Wielunia, sąsiad Jasnka.

rza — funduje i eryguje jako proste beneficjum kościelne prepozyturę szpitalną pw. św. Leonarda Wyznawcy w Wolborzu, uposażoną (czynszem, ogrodami i łakami) przez miejscowego burmistrza Jana Wichra, instytucje prezentowanego na beneficjum ks. Tomasza z Wolborza, określając jego uprawnienia i obowiązki, wreszcie przyznaje patronat nad instytucją donatorowi, a po jego śmierci najbliższym krewnym i magistratowi miasta. (W dokumencie niczego nie powiedziano o podopiecznych szpitala (przysłulku), co pewnie określiła osobna ordynacja).

Dokument Gruszczyńskiego w formie instrumentu notarialnego zredagował Jan s. Jana z Łochocina not. publ.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 324.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok. 324.*— Pewna część tekstu, głównie na złożeniach, zniszczona i starta, inna — przy marginesach wyblakła.

|| ^a In nomine Domini amen. || Ad perpetuam rei memoriam. Iohannes Dei gracia sancte ecclesie Gneznensis archiepiscopus¹ et primas ac Regni Polonie cancelarius. Ex comisso nobis divinitus pastorali | officio universis christifidelibus debitores existimus, ut quanto zelus ipsorum flagrancior erga decorem domus Domini augmentum esse dinoscitur, tanto propensiori eiusdem cura atque vigilanciori studiosius convenit diffinire et nostre | tuicionis atque auctoritatis necnon roboris perpetui munimina necessaria hiis, que propterea facta fuerint, non negare. Dignum siquidem existit, ut qui ad ecclesiarum regimen in specula preeminencie pastoralis sumus positi | pro incremento cultus divini et ecclesiarum atque beneficiorum salubriter providere curemus. Significamus igitur tenore presencium, quibus expedit universis, tam presentibus quam futuris presencium noticiam habituris, quomodo providus Iohannes Wicher² preconul Volboriensis, coram nobis personaliter constitutus, exposuit, quod ipse de sua et progenitorum ac successorum suorum salute recogitans salubriter, rebus vellet incumbere perituris, sed ea operari in terris, quorum fructus perhennis perseverat in celis, quem cum multiplicato fervore in die messionis extreme colligere valeant in eterna^b atque sanctorum participacione gaudere. Supplicavitque nobis cum devocione ac instantia humili et devota, quatinus dictam prebendam sive oraculum vel capellam domus hospitalis extra opidum Wlboriensem circa pontem euntem in Pyothrkow³ ad gloriam et honorem Omnipotentis Dei eiusque intemerate Virginis Genitricis Matris, necnon sub vocabulo et titulo Sancte et Individue Trinitatis, beati Leonardii Confessoris⁴ sancte Barbare Gloriose Virginis ac Helizabeth Ellecte in titulum perpetui beneficii ecclesiastici erigere et fundare dignaremur. Eiusque capelle preposito duo prata et duos ortos ac precium unius domus ibidem in Wlborz per ipsum pie donata ascribere, attribuere, incorporare et roburare^c auctoritate nostra ordinaria perpetuo faceremus

^a Inicjał przekraczający wysokość 32 wierszy.

^b Następuje nieczytelny skrót, może na rzeczownik tabernacula.

^c Tekst zniszczony — lekcja prawdopodobna.

¹ Jan (Gruszczyński) arcybiskup gnieźnieński i prymas w latach 1464—1473, kanclerz państwa do r. 1469.

² Jan Wicher burmistrz wolborski, który uposażył prepozyta szpitalnego.

³ Usytuowanie prepozyturę szpit. miało nastąpić w pobliżu mostu przy drodze do Piotrkowa.

⁴ Kościółek szpitalny był pt. św. Leonarda Wyzn.

et ordinaremus, prout hec omnia donata in litteris resignacionum et empcionum census huiusmodi ac pratorum et ortorum sub titulo^d et sigillo consulum opidi Wolborensis factis plenius sunt descripta. Quarum tenor sequitur in hunc modum:

|| Coram nobis Iohanne || advocato^e, necnon Swanthoslao alias Strzerzysch, Iohanne Smynsky, Nicolao Zamnasch, Alberto Skowronek consulibus^f et Stanislae Bach, Laurencio Myarka, Petro Dambrowa, Alberto Wyechez, Bartholomeo Closz, Mathia Nyemyecz scabinis^g, opidanis de Wolborz, constitutus personaliter providus ac circumspetus Iohannes Wycher protunc preconul existens eiusdem opidi, non compulsus nec coactus nec aliquo fraudis dolo seductus, sanus mente et corpore, et sua libera voluntate sanoque amicorum resignavit^e et donavit et inscripsit perpetue et eviterne, nichil pro se et suis consanguineis reservando. Primo ortum circa ecclesiam sancte Crucis extra opidum^h Wolborz iacentem, inter ortos Zamoraⁱ et Babyanek^j, et alium ortum „Roszdzynsky”, situm inter Alberti Wyechez^k parte ex una et Stanislae Czaszyn^l parte ex altera. Necnon prata: primum „Szyszynska” inter pratum advocati parte ex una et inter pratum Martini Dulz^m ac eciam inter pratum domini plebani; et aliud pratum eundo ad molen-dinum advocati penes ortum Stanislae Zamyazysch antiquiⁿ. In quo sunt duodecem dunsices alias polulanczky. Et precium quatuordecim grossorum super domo vel de domo „Janoczynsky”, iacentem in platea longa Chorzanska^o inter domos ex una parte Iohannis Dzirczna^p et Iob alias Kyaly^q parte ex altera. Discreto Thome presbitero de Wolborz^r et^s ceteris presbiteris successoribus, quicumque instituti fuerint ad capellam hospitalis in perpetuum et eviterne. Collaturam autem eiusdem capelle bonorumque eius post mortem suam prefatus Iohannes Wycher instituit habere post se propinquiorem et consules eiusdem opidi. Item prefatus Thomas presbiter successorisque sui tenebuntur in septimana sive in ebdomada qualibet singulis annis legere tres missas: primam de Beata Virgine, alteram pro peccatis, terciam pro defunctis ob salutem animarum ipsius et consanguineorum et successorum et omnium aliorum, qui aliqua bona de suis facultatibus adiunxerint sive fecerint pro eadem capella. Acta sunt hec et inscripta in pretorio prefati opidi Wolborz, feria quarta ipso die beati Augustini sub anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quinto, presentibus quibus supra. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum.

^d Tekst zniszczony — lekcja prawdop.

^e Tekst zniszczony, mógł tu być krótki wyraz.

^f Następuje skreślony początek niepotrzebnego wyrazu di[cretis].

^g Jan wójt wolborski.

^h Świętosław albo Strzerzysch, Jan Śmiński, Mikołaj Zamnasz, Wojciech Skowronek — rajcy wolborscy.

ⁱ Stanisław Bach, Wawrzyniec Miarka, Piotr Dąbrowa, Wojciech Wiecheć, Bartłomiej Klosz, Maciej Niemiec — ławnicy wolborscy.

^j Kościółek św. Krzyża poza miastem Wolborzem.

^k Zamora sąsiad donatora Wichra.

^l Babianek sąsiad donatora Wichra.

^m Wojciech Wiecheć ławnik, sąsiad donatora Wichra.

ⁿ Stanisław Czaszyn sąsiad donatora Wichra.

^o Marcin Dulc sąsiad donatora Wichra.

^p Stanisław Zamiaszysz starszy, sąsiad donatora Wichra.

^q Ulica Chorzęcińska w Wolborzu.

^r Jan Dzirczna sąsiad donatora Wichra.

^s Job (Hiob) inaczej Kiały sąsiad donatora Wichra.

^t Ks. Tomasz z Wolborza pierwszy prepozyt szpit.

|| Nos igitur Iohannes Dei gracia || sancte ecclesie Gneznensis archiepiscopus et primas et Regni Polonie cancelarius, cupientes cultum divinum nostris temporibus, quantum possumus, fecundioribus adaugere incrementis, ut ecclesie nobis subiecte refloreant gaudeantque nostris studiis se in hiis, que laudem divinam concernunt, profecisse intencione, voluntate et petitione dicti Iohannis Wycher preconsulis Wolboriensis salutari et pia attentis volentesque ipsorum zelum erga premissa tanto fervencius ardentiusque inflammari, capellam huiusmodi sive oraculum ad laudem et honorem Omnipotentis Dei, Virginis Marie, Sancte Trinitatis, beati Leonardi Confessoris et sancte Barbare Gloriose Virginis ac Elizabeth Electe ante opidum Wolborz circa pontem, nostre Gneznensis diocesis, in titulum ecclesiastici beneficii in Dei nomine fundavimus ac ereximus ac erigimus et fundamus, dictosque ortos, prata et domus precium pro dicta capella sive oraculo et prepositis eiusdem capelle pro tempore existentibus ascripsimus, appropriavimus et incorporavimus, omniaque et singula, que et prout in dictis litteris continentur ascribimus, appropriamus et incorporamus ac ratificamus et appropriamus^g, decernentes, quod prefati orti, prata, domus precium presencium per tenorem, deinceps et inantea, sors ecclesiastica nuncupantur, et pro defensione ac pro repeticione ad forum ecclesiasticum et iudicem spiritualem recursum habeatur in perpetuum. Et quoniam beneficium datur propter officium, ordinamus [ut] prepositus sive presbiter dicte capelle singulis septimanis tres legat missas: primam de Beata Virgine, alteram pro peccatis, terciam pro defunctis, specialiter pro anima ipsius Iohannis Wycher ac suorum amicorum et consanguineorum memoriam faciendo, cessante quovis impedimento. Et alias, quando Dominus Deus devocionem sibi infundere aut suis successoribus dignetur missas in prefato oraculo legendo vel cantando explere, sit astrictus. Quodque non licet eidem aut pro tempore existenti preposito sive prebendario eiusdem oraculi ultra unum mensem ab ipsa sua capella sine suo substituto, qui suas vices supplere posset, sineque nostra aut vicarii nostri sive successorum nostrorum licencia speciali [absentare]. Quodsi secus fecerit, penam per nos aut nostros vicarios seu successores infligendam solvere et ad dictum suum oraculum redire sit astrictus. Ius patronatusque dicti oraculi et presentandi dicte capelle, cum ipsis vacare contigerit, prefato Iohanni Wycher aut suis legitimis successoribus ac proconsuli et consulis eiusdem opidi Wolboriensis perpetuo reservamus. || Et quoniam discretum Thomam || presbiterum diocesis nostre Gneznensis ad presentationem memoratorum Iohannis Wycher et preconsulis ac consulum predicti opidi Wolboriensis de dicta capella nowa^h, per manus nostre capiti suo impositionem instituimus ac tenore presencium investimus, administracionem spiritualium et oneraⁱ—ad ipsam omnia annexa^j et regimen temporalium sibi comittimus. Vobis igitur rectori et^k ecclesie parochialis in Wolborz in virtute sancte obediencie et sub excommunicationis pena, quam in vos et vestrum quemlibet intra trium duntaxat dierum, canonica monicione previa, ferimus in hiis scriptis, nisi mandatis nostris huiusmodi parueritis cum effectu, precipientes mandamus, quatinus ipsum Thomam sic, ut premittitur, per nos institutum in et ad possessionem dicte capelle, proventuumque et obvencionum univer-

^g Powtórzone niedawno użyty czasownik.

^h Kolejne 2 słowa nieczytelne (starte).

^{i-j} Tekst zniszczony — lekcja prawdop.

^k Następowało zniszczone przypuszcz. vicariis.

sorum realem et actualem ponitis et inducatis, facientes sibi de omnibus et singulis censibus, redditibus et proventibus per eos, ad quos pertinet, plene et integre responderi. || In quorum omnium et singulorum || fidem et testimonium premissorum presentes nostras fundacionis, erreccionis, asscripcionis, ratificacionis et confirmacionis ac institucionis litteras per notarium nostrum infrascriptum scribi et publicari nostrique sigilli maioris appensione iussimus et fecimus communiri. Actum et datum in Pyothrkow, die Martis vicesima quinta mensis Marcii anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, presentibus ibidem venerabilibus et honorabilibus dominis: Benedicto de Lopienn¹⁹ Gneznensis, Cracoviensis et Wladislaviensis ecclesiarum, Iacobo Jablowszky²⁰ Poznaniensis, Nicolao Wrzeszensky²¹ Lancienciensis ecclesiarum canonicis, Vincencio Jordanowsky²² in Covalye, Nicolao Medelanszky²³ in Walyschewo rectoribus parochialium ecclesiarum, Iastkone de Swirdzycze²⁴, Luca Swendnyczar²⁵ de Thorun notariis, testibus ad premissa.

Z. N. ¹ Et ego Iohannes Iohannis de Lochoczyno²⁰ clericus Vladislaviensis diocesis, publicus imperiali auctoritate notarius ac coram memorato reverendissimo in Christo patre domino Iohanne sancte ecclesie Gneznensis archiepiscopo et primate ac Regni Polonie cancelario cause et facti huiusmodi scriba: quia predictis erreccioni, ratificacioni, fundacioni, dotacioni, incorporacioni, confirmacioni, appropriacioni, asscripcioni, institucionem aliisque omnibus et singulis premissis, dum sic, ut premititur, agerentur et fierent, una cum prenominitis testibus presens interfui, eaque omnia et singula premissa sic fieri vidi et audivi; ideo presentes litteras sive presens publicum instrumentum manu propria scriptum exinde confeci, signoque et nomine meis solitis et consuetis consignavi, una cum appensione sigilli prefati reverendissimi in Christo patris domini Iohannis Dei gracia archiepiscopi etc. de mandato eiusdem speciali rogatus et requisitus in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum.

17

Fundacja klasztoru Bernardynów w Kole.

Rzym, 2 lipca 1466

Papież Paweł II, na prośbę Hinczy (z Rogowa) kasztelana sandomierskiego, z zadowoleniem wyraża zgodę na ufundowanie przez wspomnianego

¹ Inicjał na wysokość formuły not.

¹⁹ Benedykt z Łopienna kanonik gnieźnieński, krakowski, wrocławski.

²⁰ Jakub Jablowski kan. poznański.

²¹ Mikołaj Wrzeszeński kan. łeczycki.

²² Wincenty Jordanowski rektor kościoła par. w Kowalu.

²³ Mikołaj Medelański rektor kościoła par. w Waliszewie.

²⁴ Jastko ze Swirdzyc notariusz publiczny.

²⁵ Łukasz Swendnyczar z Torunia not. publ.

²⁶ Jan s. Jana z Lochocina kleryk dziec. włocł., not. publ. z ust. ces. i tego aktu.

nego klasztoru (podano szczegóły zabudowy) Bernardynów (Franciszkanów Obserwantów) z kościołem w Kole n. Wartą, zawsze w porozumieniu z arcybiskupem gnieźnieńskim (Gruszczyńskim).

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 325.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok. 325.*— W większości wyrazów nowożytna litera „t” zastępuje średniowieczne „c”.

“ Paulus episcopus servus servorum Dei¹ dilecto filio nobili viro Hincza castellano Sandomiriensi² Gneznensis diocesis salutem et apostolicam benedictionem. | Maxime devotionis sinceritas, qua nos et Romanam revereris ecclesiam, non indigne meretur, ut petitiones tuas illas, presertim que ad religionis propagationem ac divini cultus augmentum cedere noscuntur, ad exaudi | tionis gratiam admittamus. Cum itaque, sicut exhibita nobis nuper pro parte tua petitio continebat, tu ob singularem quem ad ordinem fratrum Minorum de Observantia geris ex animo devotionis affectum, | cupiens terrena in celestia felici commertio commutare, de bonis a Deo tibi collatis pro tue et progenitorum tuorum animarum salute ac divini cultus augmento unam domum conventualem in opido Colo Gneznensis diocesis, loco ad hoc accommodo et congruo, cum licentia tamen et voluntate venerabilis fratris nostri archiepiscopi Gneznensis³, pro usu et habitatione perpetuis eorundem dicti ordinis fratrum sub dicta Observantia pro tempore degentium fundare, construere et erigere, seu fundari, construi et erigi facere desideras atque proponis. Nos igitur, qui religionem et cultum divinum ubique locorum, nostris potissime temporibus vigere et adaugeri intensius desideramus affectibus, tuum propositum huiusmodi condignis in Domino laudibus commendantes, et ut illud obtatum^b sortiatur effectum, quantum cum Deo possumus, providere volentes, tuis in hac parte supplicationibus inclinatis, tibi unam domum conventualem, cum ecclesia, campana, humili campanili, claustro, refectorio, dormitorio, orto, ortalitiis et aliis necessariis officinis pro usu et habitatione perpetuis dictorum fratrum in dicto opido, accedente ad hoc consensu et voluntate moderni archiepiscopi Gneznensis, fundandi, construendi et erigendi, seu fundari, construi et erigi faciendi, necnon fratribus de Observantia predictis domum prefatam recipiendi et retinendi ac in ea perpetuo commorandi, iure parochialis ecclesie et alterius loci cuiuslibet alias semper salvo et sine aliquo preiudicio, plenam et liberam licentiam et facultatem, necnon etiam omnibus et singulis guardianis et fratribus in prefata domo, postquam in parte vel in toto constructa fuerit, sub dicta Observantia pro tempore degentibus, quod omnibus et singulis privilegiis, libertatibus, prerogativis, exemptionibus, indultis et gratiis plenarie uti et gaudere libere et licite possint et valeant in omnibus et per omnia, quibus domorum et locorum ordinis et observantie huiusmodi guardiani et fratres ex concessionibus apostolicis uti et gaudere noscuntur, uti pariter et gau-

^a Inicjał na wysokość 13 wierszy.

^b Tak dok.

¹ Papież Paweł II rządził Kościołem w latach 1464—1471.

² Jan Hincza z Rogowa h. Działosza m.in. kasztelan sandomierski i star. kol-
ski, fundator klasztoru Bernardynów w Kole, zm. w 1474 r.

³ Jan Gruszczyński arcybiskup gnieźn. i prymas w l. 1464—1473, kanclerz pań-
stwa do r. 1469.

dere possint auctoritate apostolica tenore presentium elargimur et etiam indulgemus, non obstantibus felicis recordationis Bonifacii pape VIII⁴ predecessoris nostri, illa presertim qua prohibetur, ne fratres cuiusvis ordinis Mendicantium domos aut loca de novo construere, seu construi facere aut constructa recipere presumant absque Apostolice Sedis licentia spetiali non faciente plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de prohibitione huiusmodi mentionem et aliis apostolicis constitutionibus, necnon prefati ordinis iuramento confirmatione apostolica vel quacunque firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus contrariis quibuscunque. Datum Rome, apud sanctum Marcum anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, sexto Nonas Iulii, pontificatus nostri anno secundo.

18

Odpusty dla klasztoru Bernardynów w Kole.

Toruń, 23 października 1466

Rudolf biskup lawentyński i legat Stolicy Apostolskiej do części krajów niemieckich nadaje, pod zwykłymi warunkami, 40 dni odpustu wiernym, którzy w święta: Narodzenia, Objawienia, Zmartwychwstania, Wniebowstąpienia Pańskiego, Zesłania Ducha Św., Bożego Ciała, Św. Trójcy, Najśw. Maryi Panny, Apostołów, św. Franciszka, Bernardyna i dedykacji nawiedzą kościół klasztorny Bernardynów w Kole oraz złożą ofiarę na jego budowę i wystrój.

Przywilej ten zaakceptowali trzej biskupi polscy, nadając każdy wspomnianemu kościołowi klasztornemu, pod tymiż warunkami, po 40 dni odpustu.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 327.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. pol. XV w., dok. 327.*— Odpusty innych biskupów wypisane na lewym marginesie i zakładce.

||^a Rudolphus || Dei gracia episcopus Lavantinus¹, Sacrosancte Sedis Apostolice ad Alamanie partes legatus missus, | universis et singulis christifidelibus has nostras literas inspecturis seu legi auditoris salutem in Domino sempiternam. Pia mater Ecclesia | de animarum salute sollicita devocionem fidelium per quedam munera spiritualia, remissiones videlicet et indulgencias in | vitare consuevit ad debitum famulatus honorem Deo et sacris edibus impendendum, ut quanto crebrius et devocius illuc confluit populus cristianus assiduis Salvatoris gratiam precibus implorando, tanto delictorum suorum veniam et gloriam Regni Celestis consequi mereantur eternam. Cupientes igitur, ut conventus sancti

⁴ *Papież Bonifacy VIII rządził Kościołem w l. 1295—1303.*

^a *Tnicjał podany w górę tekstu.*

¹ *Rudolf biskup lawentyński, nuncjusz papieski do krajów niemieckich i Polski.*

Bernhardini² in Colo Fratrum Minorum de Observancia ordinis Sancti Francisci Gneznensis dyocesis, qui de novo construitur et erigitur, eo citius compleatur fidelesque cristiani eo libencius devocionis causa confluant ad illum, quo ibidem dono celestis gracia uberius se noverint fore refectos et a cristifidelibus iugiter veneretur, de Omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus et singulis vere penitentibus et confessis, qui zelo devocionis accensi pro fabrica conventus prefati ac calicum, librorum, luminarium aliorumque ornamentorum et paramentorum ad divinum cultum inibi necessariorum adquisicione et conservacione manus quociescunque porrexerint adiutrices et pie contribuerint, necnon dictum conventum in Nativitatis Domini nostri Ihesu Christi, Epiphanie, Resurrectionis, Penthecostes, Corporis Christi, Trinitatis, Ascensionis et singulis Gloriosissime Virginis Marie ac omnium Apostolorum, sancti Francisci, Bernhardini patronorum et dedicacionis eiusdem conventus festivitibus et celebritate devote visitaverint annuatim, nos Rudolphus eipsopus et legatus prefatus pro qualibet die ipsarum festivitatum et contribuentibus huiusmodi quadraginta dies indulgenciarum de iniunctis eis penitencii misericorditer in Domino relaxamus presentibus, vero perpetuis temporibus duraturis. Datum in Thorun Culmensis diocesis, nostro sub sigillo, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, die vero vicesima tertia mensis Octobris, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, dni Pauli divina providencia pape secundi³ anno eius tercio.

18a

Toruń, 23 października 1466

Arcybiskup gnieźnieński i prymas Jan (Gruszczyński) nadaje kościołowi Bernardynów w Kole, pod wyżej wymienionymi warunkami, 40 dni odpustu.

Nos Iohannes Dei gracia sancte ecclesie | Gneznensis archiepiscopus et primas⁴ ac Regni Po | lonie cancellarius introdescriptas et con | tentas indulgencias, memorato conventu quomodolibet attributas, seu per quoscunque reverendos patres dominos episcopos attribuendas, gratas ratasque habentes, approbamus atque de Omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate ipsi similiter omnibus christifidelibus iuxta continenciam harum literarum, et qui aliquos labores circa ipsius conventus structuram exercuerint, ac quecunque pia opera fecerint et impenderint, quociens premissa vel aliquod premissorum fecerint, tociens quadraginta dies indulgenciarum de iniunctis ipsis penitencii misericorditer in Domino perpetuis temporibus relaxamus. Datum die et anno, quibus supra, nostro in harum fidem testimoniumque sigillo subappenso.

² Owcześnie kościół klasztorny był pw. św. Bernardyna, później i obecnie pt. Nawiedzenia NMP.

³ Papież Paweł II rządził Kościołem w latach 1464—1471.

⁴ Jan Gruszczyński arcybiskup gnieźn. i prymas w l. 1464—1473, kanclerz państwa do r. 1469.

Toruń, 23 października 1466

Biskup wrocławski Jakub (Sienieński) nadaje kościołowi Bernardynów w Kole, pod ww. warunkami, 40 dni odpustu.

Et nos Iacobus Dei gracia episcopus | Wladislaviensis⁵ omnibus premissis | implentibus similes impertimus | indulgencias. Datum anno, die et loco, quibus supra; harum in fidem, nostro sigillo presentibus subappenso.

Kolo? 1482

Biskup chełmski Paweł (Grabowski) nadaje kościołowi Bernardynów w Kole, pod ww. warunkami, 40 dni odpustu.

Nos Paulus Dei gracia episcopus Chelmensis⁶, presentes indulgencias habendo ratas | et gratas ipsorum pontificum introannotatorum, similiter de miseri | cordia Dei Omnipotentis eiusque Intemerate Matris semper Virginis ac | beatorum Petri et Pauli Apostolorum auctoritate confisi, omnibus christifidelibus quadraginta dies indulgenciarum addimus, attribuímus et largimur perpetuis temporibus; anno Domini M^o CCCC^o LXXXII⁷.

Transumpt przywileju dla Premonstratensów z Witowa.

Piotrków, 14 maja 1467

Kazimierz Jagiellończyk król polski i wielki książę litewski, na prośbę opata witowskiego Premonstratensów Grzegorza, zatwierdza i powtarza dokument wystawiony przez swojego ojca króla Władysława Jagiełłę, z daty: Jedlnia, 9 lutego 1418 r. (feria quarta Cinerum anno Domini millesimo quadringentesimo decimo octavo), mocą którego wspomniany, na prośbę opata Świętosława, obdarzył przywilejem prawa niemieckiego (magdeburckiego) następujące wsie tegoż opactwa w ziemi sieradzkiej: Witów, Zalesie, Kątek, Kłodzice, Stobnica, Ręczno i Oprzędów.

Oryginał: Wrocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 329.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok. 329.*— Ubytki w tekście.

⁵ Jakub Sienieński biskup wrocławski w l. 1464—1473, następnie arcybp gnieźn. i prymas.

⁶ Paweł Grabowski biskup chełmski w l. 1463—1479. Por. przyp. następny.

⁷ Nin. dokument był datowany w r. 1482, zatem biskup Paweł G. nie umarł w r. 1479.

|| ^a In nomine Domini amen. || Ad perpetuam rei memoriam. Humanorum actuum facta facili pereunt memoria, | nisi apicibus litterarum et testium fidedignorum sufficienti testimonio fuerint perhennata. || Proinde nos Kazimirus || Dei gracia rex Polonie¹, necnon terrarum Cracovie, Sandomirie, Siradie, | Lancicie, Cuyavie, Pomeranie, Mazowie, magnus dux Lithwanie, Russie Prussieque dominus et heres etc. significamus tenore presencium, quibus expedit universis, presentibus et futuris horum | noticiam habituris, quomodo in presencia maiestatis nostre et consiliariorum nostrorum huic convencioni, lateri nostro assidencium, presencia constitutus personaliter venerabilis et religiosus Gregorius abbas monasterii Vithoviensis² litteram^b seu privilegium serenissimi principis domini Wladislai regis Polonie genitoris nostri carissimi³, ius Theutunicum in se continens, super certas villas ipsorum, coram nobis exposuit^c supplicavitque maiestati nostre, quatinus prefatum privilegium seu litteram approbare, confirmare et ratificare dignaremur. Cuius quidem littere seu privilegii tenor de verbo ad verbum sequitur in hec verba:

|| In nomine Domini amen. || Ad perpetuam rei memoriam. Quia tunc errorum et dubiorum prudenter occurrimus dispendiis, dum gesta etatis nostre litterarum apicibus et fidedignorum testimonio perhennamus. Proinde nos Wladislaus Dei gracia rex Polonie, necnon terrarum Cracovie, Siradie, Lancicie, Cuyavie Lithwanieque princeps suppressimus, Pomeranie Russieque dominus et heres etc. significamus tenore presencium, quibus expedit universis, presentibus et futuris, presencium noticiam habituris, quomodo attendentes devocionem venerabilis et religiosi fratris Swanthoslai abbatis tociusque conventus fratrum monasterii Wythoviensis⁴ ordinis Premonstratensis Gneznensis diocesis, volentesque ipsos de nostre maiestatis munificencia specialiter reddere consolatos, ut in pace Deo famulantes pro nobis et nostris predecessoribus clemenciam Salvatoris eo fervencius valeant exorare, villas ipsorum, videlicet Wythow, Zalesye, Kalec, Clodzycze, Stobnycza, Raczno et Oprzeschow⁵ in terra Siradiensi sitas, cum omnibus ipsarum pertinentiis, prout in suis metis et limitibus longe lateque ac circumferencialiter ab antiquo sunt distincte et limitate, de iure Polonico in ius Theutunicum, quod Maydburgense dicitur, transferimus perpetue duraturas; removens ibidem omnia iura Polonica, modos et consuetudines universas, que ipsum ius Theutunicum, Maydburgense predictum complexumque^d consueverunt et sunt solita perturbare. Eximimus insuper et perpetuo liberamus omnes et singulos kmethones et quosvis predictarum villarum incolas ab omni^e iurisdicione et potestate omnium et singulorum Regni nostri polatinorum, castellanorum, capitaneorum, iudicum, subiudicum et quorum-

^a Piękny inicjał na wysokość prawie całego tekstu.

^b Tekst zniszczony — lekcja prawdopodobna.

^c Tekst zniszcz. — lekcja prawdop.

^d Tekst zniszcz. — lekcja prawdop.

^e Tekst zniszcz. — lekcja prawdop.

¹ Kazimierz (IV Jagiellończyk) król polski w latach 1445—1492.

² Grzegorz opat Premonstratensów (Norbertanów) w Witowie pod Piotrkowem.

³ Władysław (II Jagiello) król polski w l. 1386—1434.

⁴ Świętosław opat Premonstratensów w Witowie.

⁵ Zalesie, Kalek, Kłodzice — w obecnej par. Witów; Ręczno oddzielna parafia i do niej należy Stobnica; Oprzędów — w par. N. Serca Jez. w Piotkowie.

vis officialium et ministerialium eorum, qui^f coram ipsis aut aliquo ipsorum pro causis tam magnis, quam parvis, puta furti, incendii, sanguinis, homicidii, membrorum mutilacionis et quibusvis enormibus excessibus^g respondere minime teneantur, nec aliquas penas solvere sint astricti. Sed tantum villarum predictarum kmethones et incole coram scultetis ipsorum, qui pro tempore fuerint, sculteti vero coram prefato Swanthoslaio abbate Vithoviensi vel suis successoribus, aut coram nobis vel iudicio nostro generali. Dum tamen per nostram litteram, nostro sigillo sigillatam, fuerint evocati et hoc, si in reddenda iusticia negliens^h fuerit et remissus, tunc non aliter quam suo iure Theutunico Maydburgensi predicto de se querulantibus^{i-j} respondere sint astricti. In causis autem criminalibus et capitalibus superius expressis scultetis predictarum villarum pro tempore existentibus in metis et graniciebus iudicandi, sentenciandi, puniendi, corrigendi, plectendi et condempnandi plenam damus et omnimodam tenore presencium concedimus facultatem, prout hocipsum ius Theutonicum Maydburgense predictum in omnibus suis punctis, condicibus^k, sentenciis, articulis et clausulis postulat et requirit; iuribus tamen nostris regalibus semper salvis. Actum in Jedlna^l, feria quarta Cinerum anno Domini millesimo quadringentesimo decimo octavo; presentibus nobilibus et strenuis Cristino de Ostrow^m castellano, Iohanne de Tarnowⁿ palatino Cracoviensibus et aliis quampluribus fidedignis. Datum per manus reverendissimi in Christo patris domini Alberti Dei gracia episcopi Cracoviensis^o, Regni Polonie cancellarii et venerabilis domini Sedis Apostolice prothonotarii, decani Cracoviensis, prepositi sancti Floriani in Florencia^p, Regni eiusdem vicecancellarii^q, nobis sincere dilectorum.

[[Nos itaque supplicacionibus [[et petitionibus prefati Gregorii abbatis, tanquam iustis et consonis annuentes, prefataque littera visa, intellecta et bene auscultata, omnique suspicione et cancella tunc prorsus carente, de consilio prefatorum consiliariorum nostrorum et eorum unanimi voluntate, ad id accedente, eandem ratificavimus, approbavimus et confirmavimus, ratificamusque, approbamus et confirmamus, decernentes ipsam in omnibus et singulis suis punctis, articulis, clausulis et condicionibus robur perpetue firmitatis obtinere per presentes, harum quibus sigillum nostrum presentibus est appensum. Actum et datum in convencione generali Pyothrkoviensi, feria quinta proxima ante festum Penthecostes anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo septimo, presentibus ibidem: reverendissimo et reverendis in Christo patribus dominis Iohanne Dei gracia sancte ecclesie Gneznensis archiepiscopo et primate ac Regni Polonie cancellario^r, Iohanne Cracoviensi^s,

^f Tekst zniszcz. — lekcja możliwa.

^g W zniszcz. tekście następował krótki wyraz.

^h Tak dok. — pewnie negligens.

^{i-j} Tekst uszkodz. — lekcja prawdop.

^k Tak dok. — przypuszcz. condicionibus.

^l Raczej powinno być Clepardia.

^m Jedlnia miejsc. w b. pow. radomskim.

ⁿ Krystyn z Ostrowa h. Rawicz kasztelan krakowski.

^o Jan z Tarnowa h. Leliwa wojewoda krakowski.

^p Wojciech (Jastrzębiec) biskup krak. w l. 1412—1423 i kanclerz państwa, później arcybp gnieźn. i prymas.

^q Jan Szafraniec, potem kanclerz i bp włocławski.

^r Jan (Gruszczyński) arcybp gnieźn. i prymas w l. 1464—1473, kanclerz Królestwa do r. 1469.

^s Jan (s. Lutka z Brzezia) bp krak. w l. 1464—1471.

Iacobo Wladislaviensi¹³, Andrea Poznaniensi¹⁴ episcopis, ac magnificis et generosis Iohanne de Thanczyn castellano Cracoviensi¹⁵, Iohanne de Pylcza pallatino Cracoviensi¹⁶, Derslao de Rithwany Sandomiriensi¹⁷, Stanislao de Ostrorog Calischiensi¹⁸, Nicolao de Brudzewo Siradiensi¹⁹, Nicolao de Cosczelec Brestensi²⁰, Iohanne de prefata Cosczelec Iuni-wladislaviensi²¹, Stanislao de Chodecz Leopoliensi²², Groth de Novemyasto Plocensi²³, Nicolao de Cuthno Gostinensi²⁴ pallatinis, Hyncza de Rogow Sandomiriensi²⁵, Petro de Gay Calischiensi²⁶, Iohanne Zaramba de Calinowa Siradiensi²⁷, Thoma de Sobotha Lanciciensi²⁸, Petro de Mosczona Dobrinensi²⁹, Kmytha de Wysznycze Lublinensi³⁰ castellanis, Iohanne de Rithwany marsalco³¹ et Iacobo de Dambno vicethezaurario Regni Polonie³².

Datum per manus eiusdem reverendissimi in Christo patris domini Iohannis sancte ecclesie Gneznensis archiepiscopi et primatis ac cancellarii, et venerabilis Alberti de Zichlin³³ custodis Sandomiriensis, vicecancellarii Regni Polonie, sincere nobis dilectorum. Ad relacionem eiusdem reverendissimi in Christo patris domini Iohannis sancte ecclesie Gneznensis archiepiscopi et primatis ac Regni Polonie cancellarii.

20

Czynsz dla wikariuszy wieluńskich.

Wieluń, 8 listopada 1468

Burmistrz i Rada miasta Wielunia podają do wiadomości, że rzeźnik Stanisław z żoną Agnieszką sprzedali (zapisali) roczny czynsz 1 grzywny społeczności wikariuszy kolegiaty wieluńskiej od 15 grzywien ulokowanych przez to kolegium na roli Stanisława i Agnieszki, z prawem odkupu.

¹³ Jakub (Sieniński) bp włocł. w l. 1464—1473, później arcybp gnieźn. i prymas.

¹⁴ Andrzej (z Brina, Bniński) bp poznański w l. 1439—1479.

¹⁵ Jan z Tęczyna h. Topór kaszt. krak.

¹⁶ Jan z Pilczy (Pilicy) h. Leliwa woj. krak.

¹⁷ Dzierław z Rytwian h. Jastrzębiec woj. sandomierski.

¹⁸ Stanisław z Ostroroga (Ostroróg) h. Nałęcz woj. kaliski.

¹⁹ Mikołaj z Brudzewa h. Pomian woj. sieradzki.

²⁰ Mikołaj z Kościelca h. Ogończyk woj. brzeski.

²¹ Jan z Kościelca h. Ogończyk woj. inowrocławski.

²² Stanisław z Chodcza h. Poraj woj. lwowski (ruski).

²³ Grot z Nowego Miasta woj. płocki.

²⁴ Mikołaj z Kutna, nie wojewoda, ale kasztelan gostyński.

²⁵ Jan Hincza z Rogowa h. Działosza kaszt. sand.

²⁶ Piotr z Gaju (Skóra) h. Abdank kaszt. kal.

²⁷ Jan z Kalinowej h. Zaręba kaszt. sier.

²⁸ Tomasz z Soboty h. Doliwa kaszt. łęcz.

²⁹ Piotr Moszczyna h. Nałęcz kaszt. dobrzyński.

³⁰ Kmita z Wiśnicza h. Sreniawa kaszt. lubelski.

³¹ Jan z Rytwian h. Jastrzębiec marszałek w. kor.

³² Jakub z Dębna podskarbi w. kor.

³³ Wojciech z Zychlina (Zychliński) h. Szeliga podkanclerzy kor.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 331.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. pol. XV w., dok. 331.*

Nos consules civitatis Welunensis: Iacobus proconsul¹, Martinus Polkon, Mathias Rus, Mathias Nesporek | et Iozeph² significamus presentibus, quibus expedit universis, quomodo constitutus coram nobis personaliter, dum in plenitudine | consulatus nostri positi extiteramus, providus Stanislaus carnifex cum nobili Agnete alias Poroszka³ uxore | sua legitima spontanee, non compulsive recognoverunt, quomodo vendicionis titulo vendiderunt marcam anui census in et super agris suis, penes agros providi Iacobi Rola proconsulis moderni, pro quindecim marcis mediorum grossorum monethe regalis et numeri Polonici consweti, XLVIII grossos in quemlibet marcam computando, ad reempcionem honorabili universitati dominorum vicariorum perpetuorum ecclesie collegiate Welunensis, singulis annis super festum beati Martini Confessoris Domini [11 XI] sub pignoris pena solvendam, reempcionis tamen forma predictis venditoribus et eorum legitimis successoribus, dum huiusmodi fuerint facultatis, pro consimili monetha plenius reservata. In cuius rei testimonium sigillum civitatis nostre presentibus est appensum. Datum in Welun, feria tertia proxima ante festum beati Martini anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo octavo.

21

Inny czynsz dla wikariuszy wieluńskich.

Wieluń, 8 listopada 1468

Burmistrz i Rada miasta Wielunia oświadczają, że Michał sukiennik sprzedał (zapisał) kolegium wikariuszy kolegiaty wieluńskiej roczny czynsz jednego wiardunku za cztery grzywny ulokowane przez wspomnianą instytucję na jego domu, z prawem odkupu.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 332.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. pol. XV w., dok. 332.*

Nos consules civitatis Welunensis: Iacobus Rola proconsul¹, Martinus Polkon, Mathias Rus, Mathias | Nesporek et Iozeph² significamus presentibus, quibus expedit universis, quomodo constitutus coram nobis personaliter, | dum in plenitudine consulatus nostri positi extiteramus, pro-

¹ Jakub Rola burmistrz wieluński.

² Marcin Polkon, Maciej Rus, Maciej Nieszporek i Józef — rajcy m. Wielunia.

³ Stanisław rzeźnik i jego żona Agnieszka z d. Poroska, kontrahenci kolegium wikaryjskiego.

¹ Jakub Rola burmistrz wieluński.

² Marcin Polkon, Maciej Rus, Maciej Nieszporek i Józef — rajcy m. Wielunia.

vidus Michaël lanifex³ civis Welunensis recognovit | spontanee, quomodo vendicionis titulo vendiderit fertonem anui census in et super domo sua, quondam Hanconis⁴, penes domum Coszcolcowo⁵ sito honorabili universitati dominorum vicariorum ecclesie collegiate Welunensis, presentibus et futuris, pro quatuor marcis mediorum grossorum monethe regalis et numeri Polonici consweti, XLVIII grossos in quemlibet marcam computando, ^{a-} plenarie persolutum ^{b-} super festum beati Martini Confessoris Domini [11 XI] singulis annis sub pignoris pena ad reempcionem solvendum, reempcionis tamen forma pro consimili monetha predictis venditoribus et suis successoribus legitimis, dum huiusmodi fuerint facultatis, plenius reservata. In cuius rei testimonium sigillum nostre civitatis ^{c-} plenius reservantes ^{d-}. Datum in Welun, feria tertia ante festum beati Martini anno Domini M^o quadringentesimo sexagesimo VIII.

22

Erekcja prałatury kustosza w Kaliszu.

Iwanowice, 22 lutego 1470

Jan (Gruszczyński) arcybiskup gnieźnieński i prymas, zniósłszy w kolegiacie (kapitulę) kaliskiej Najśw. Maryi Panny prałaturę kantora (precentora), erylguje na jej miejsce potrzebniejszą prałaturę kustosza. Na stanowisko to wprowadza, z prezentacji magistratu kaliskiego, rektora kościoła par. w Zagórowie. Jego opiece powierza zakrystię i skarbiec kolegiaty, jej dzwonników i wityrykusów, a przede wszystkim kolegium mansjonarzy, prowadzące duszpasterstwo maryjne w jednej z kaplic. (Zasadnicze duszpasterstwo w tej kolegiacie i zarazem parafii prowadziło, w imieniu kapituły, kolegium wikariuszy wieczystych pod kierownictwem prał. archidiakona).

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 334.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok. 334.*

|| ^a In nomine Domini amen. || Ad perpetuam rei memoriam. Nos Iohannes Dei gracia sancte Gneznensis ecclesie archiepiscopus et primas¹ significamus tenore presencium, quibus expedit universis, quia inter salutiferas acciones et ope|rationes humane condicionis nichil Deo magis gratum sit et acceptum, quam ut pro cultu et decore, numero et merito persone ecclesiastice ad promerendas laudes condignas in domo Domini

^{a-b} Lekcja prawdop.

^{c-d} Tak w dok.

³ Michał sukiennik kontrahent wikariuszy wieluńskich.

⁴ Hańko, Haniek poprzedni właściciel domu.

⁵ Kościółkowo przypuszcz. rezydencja kol. wikariuszy.

^a Inicjał na wysokość większości tekstu.

¹ Jan (Gruszczyński) arcybp gnieźn. i prymas w l. 1464—1473, kanclerz Królestwa do r. 1469.

multiplicentur et augeantur. Proinde habentes tanto singulariorem, quanto devociorem | consideracionem et respectum ad ecclesiam nostram collegiatam Calischiensem, intra muros eiusdem consistentem, sub titulo sancte Marie fundatam et erectam, revolventesque non mediocri attentione, quod eiusdem Virginis Marie, quam Filius suus et Dominus noster Ihesus Christus nichil | negans honorat, intercessione et meritis credimus nos fore salvandos. Eatenus ad cultus divini et personarum ecclesiasticarum, ibidem Altissimo famulancium et eedem Beate Marie Virgini cursum, tum missam assidue decantantium, multiplicacionem oculos mentis nostre fervidissime ereximus. Ad nos etenim, qui ipsius Dei dono apicem archipresulatus, licet indigni, ascendimus, cultum divinum laudesque eius toto posse multiplicare et de ipsius auccione totis viribus invigilare spectat et pertinet. Et pietate et devocione christifidelium, quorum ibidem frequencia concurrit, eadem ecclesia plura sacra vasa, libros et vestes sacerdotales, satis preciosas et magne existimacionis habet et continet. Sacristianorum incuria et negligencia per alternatas vices eadem vasa et easdem res conservancium, prout ad nos pervenerit sepius, diminui vel alias perire consueverant, signanter ob absenciam prelatorum et canonicorum, de quorum nonnulli ex officio suo pro indempnitate vasorum et rerum prefatarum intendere fuerant obligati. Ex hiis et aliis causis animum nostrum^b moventibus, suppresso titulo precentoriatu², custodiam dignitatem³ in eadem ecclesia in Dei nomine erigendam duximus et erigimus per presentes. Volentes, ut idem custos stallo in choro et voce in capitulo cum plenitudine iuris canonici gaudeat et pociatur et in ipsa ecclesia superpiliciatus et dalmuciatu more aliorum prelatorum et canonicorum eiusdem ecclesie incedat et incedere tenebitur, omnibusque iuribus et privilegiis utifruetur, quibus aliarum ecclesiarum collegiatarum custodes utifruuntur et pociuntur. In mansionariis vero omnimodam habebit et habere debebit, pro quibuscunque negligenciis et erroribus chori, iurisdictionem, cohercionem et correccionem iuxta excessus qualitatem. Et qui substituti mansionariorum, si qui fuerint pro tempore, pro solariis^c eorum nonnisi ad dictum custodem recurrent. Quosquidem mansionarios ad solucionem eisdem impendendam arcere et compellere censura ecclesiastica plenam habebit facultatem, sine nostra et nostrorum successorum contradicione. Preterea idem custos a cursu prefato et missa Beate Marie Virginis per mansionarios cantandis erit perpetuo absolutus. Proviso, quod pro implendis missis et aliis oneribus ferendis, iuxta aliorum mansionariorum observanciam et morem, tenebitur habere et solariare substitutum. Intellecto, si per seipsum ex quacunque causa servire non poterit vel absens fuerit, cuius absencie ex hoc non debet imputari. Licebit insuper eidem custodi, cum consensu venerabilis domini Andree Gruszczinsky⁴ archidiaconi eiusdem ecclesie Calischiensis, nostre Gneznensis, Cracoviensis, Wladislaviensis ecclesiarum canonici et aliorum archidiaconorum pro tempore existencium personali et expresso, sacristianum et alias vicecustodem⁵, pro velle suo ydonem et sufficientem ponere et locare et re-

^b Przymiotnik użyty 2 razy.

^c Tak tu i niżej w dok.

² Precentoriat czyli pralatura kantora zniesiona przez Gr-go.

³ Pralatura kustosza erygowana na miejsce kantorii przez Gr-go.

⁴ Andrzej Gruszczynski prał. archidiakon kaliski, kanonik gnieźn., krak., włocł.

⁵ Zakrystian albo wicekustosz zastępca prał. kustosza.

movere, tocians quociens sibi visum fuerit et opportunum. Licebit denique eidem custodi pro tempore existenti campanatores⁶ et vitricos⁷ in eadem ecclesia ponere et removeere propria auctoritate. Quiquidem campanatores sub eiusdem et non alterius protectione, obediencia et consideratione perpetuo remanebunt. A vitricis vero singulis annis, cum prelati et canonicis tunc presidentibus, adiunctis duobus vel tribus vicariis senioribus, prout optaverit et voluerit, rationem recipiet et recipere tenebitur efficacem. Ipse autem custos, qui, sicuti premititur, solus duntaxat inventarium ornatuum, vasorum sacrorum librorumque et aliorum clenodiorum ceterarumque rerum sive thesaurorum ecclesie prefate habebit similiter singulis annis infra octavas Epiphaniarum aliquorum dierum competentorum, in presencia prelatorum et canonicorum tunc presencium. Eodem inventario reproducto, de prefatis omnibus ornatibus, vasis, clenodiis et rebus universis rationem debebit facere sufficientem et compotum^d fidelem. Volumus insuper, ut pro securitate clavium a thesauro predicto conservandarum, idem custos pro tempore existens scrinium alias reservaculum in sacristia prima ante introitum secunde, similiter sacristie, in muro facta, perpetuo cessante quovis periculo et impedimento, teneat et possideat, prout modernus custos post obitum immediati precentoris illud retinet et possidet. Cuiquidem custodi et suis successoribus domum cum eis edificiiis et area integre, sicut alias idem precentor habuit et possedit ex opposito Sancte Marie iuxta scolam sitam perpetuo incorporavimus. Sibi, ut mansionarios ad eorum mansionarias per cessum vel decessum, alias quovis modo vacantes instituere manusque imponere. Imposito pro luminaribus eiusdem ecclesie competenti solario, circa institutionem recipiendo, plenam concedimus facultatem, nostro et nostrorum successorum quovis cessante impedimento. Et quia, subpressa^e precentoria, custodia per nos erigitur, cautum est pro patronorum consolacione, ut, sicut tunc precentorem, ita nunc et in posterum ad custodiam vaccaturam personam ydoneam consulatus Calischiensis nobis et nostris successoribus perpetuo presentabunt investiendam. Ad quam quidem custodiam sicut, ut premititur, per nos erectam honorabilem dominum Paulum rectorem parochialis ecclesie in Zagorowo⁸, et ad presentacionem preconulis et consulum civitatis Calischiensis, ad quos ius patronatus et presentandi pertinet, per manus nostre ac bireti impositionem capiti suo instituivimus et investivimus instituimusque et investimus, curam et administrationem spiritualium et temporalium eiusdem sibi committentes. Quocirca venerabilibus et honorabilibus dominis prelati et canonicis, altaristis, necnon ebdomadario et vicariis ecclesie memorate Sancte Marie collegiate Calischiensis, ac illi vel illis, ad quem vel ad quos prelatorum et canonicorum in eadem recepcio et admissio spectat et pertinet, coniunctim et divisim in virtute sancte obediencie et sub excommunicationis pena mandamus, quantinus, dum et quando pro parte dicti domini Pauli fueritis requisiti, seu alter vestrum fuerit requisitus, ipsum aut procuratorem eius in custodem et in fratrem recipiatis, stallum in choro

^d Tak w dok.

^e Tak w dok.

⁶ Dzwonnicy kolegiaty kaliskiej.

⁷ Witrykusi (witrycy) zarządzający w kościołach par. kasą kościelną.

⁸ Paweł rektor kościoła par. w Zagórowie, pierwszy kustosz.

et vocem in capitulo cum plenitudine iuris canonici eidem assignantes, ipsumque in et ad realem et corporalem possessionem eiusdem custodie ac universorum iurium et pertineniarum eiusdem ponatis et inducatis, facientes sibi de omnibus et singulis iuribus, censibus, decimis, redditibus, proventibus et obventionibus universis per eos, ad quos pertinet, plenarie et integre responderi, et vos, quantum in vobis est, respondeatis de eisdem, recepto tamen primitus a dicto domino custode aut suo procuratore eius nomine de observandis statutis et consuetudinibus ecclesie eiusdem corporali iuramento. Verum quia eadem custodia in suis proventibus et redditibus tenuis existit et pro ipsius custodis decencia eiusdem non suppetunt facultates, eidem custodi moderno et in futurum existenti, ut liceat habere ecclesiam parochialem aut aliud beneficium curatum extra et intra diocesim nostram tenere presencium, in quantum de iure possumus, indulgemus et quantum in nobis est, misericorditer dispensamus. Quem custodem ob respectum memoratum a contributione quacunque vel ex quacunque causa imposita vel imponenda ac a solario magistro scole, more aliorum prelatorum et canonicorum eiusdem ecclesie prestituro vel prestando, ex quo precentor ad eadem solaria vel contributiones minime obnoxius fuerat, perpetuo absolvimus. Quamquidem custodiam ex certa nostra sciencia ad unam marcam argenti taxavimus et taxamus per presentes, harum, quibus sigillum nostrum presentibus est appensum, testimonio literarum. Actum et datum in Iwanowicze⁹ anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo, Indiccione tertia, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini, dni Pauli divina providencia pape secundi anno eius sexto, die vero Veneris vicesima secunda mensis Februarii, hora terciarum; presentibus ibidem: venerabilibus dominis Andrea Gruscinsky archidiacono Calischiensi, Benedicto de Lopyenno¹⁰ canonicis Gneznensibus, Iohanne Zaxinsky¹¹ Wladislaviensis, Calischiensis, Vyelunensis, Nicolao Ostrowski¹² Calischiensis, Stanislao Gruszinski¹³ Cruszviensis, Martino de Sulkowicze¹⁴ Vyelunensis ecclesiarum canonicis, generosisque et nobilibus dominis Paulo Qwiatkowski¹⁵ subpincerna Calischiensi, Iohanne Grabski¹⁶, Moyek de Sliwniki¹⁷ et Hectore de Skarschewo¹⁸ heredibus, ad premissa testibus.

Per manus Iohannis Nicolai de Przesyeka¹⁹ publici imperiali auctoritate notarii et Curie archiepiscopalis scribe.

⁹ Iwanowice pod Kaliszem.

¹⁰ Benedykt z Lopienna kan. gnieźn.

¹¹ Jan Zakrzyński kan. włocł., kal., wieluński.

¹² Mikołaj Ostrowski kan. kal.

¹³ Stanisław Gruszczyński kan. kruszwicki.

¹⁴ Marcin z Sułkowic kan. wiel.

¹⁵ Paweł Kwiatkowski podczaszy kal.

¹⁶ Jan Grabski dziedzic.

¹⁷ Mojek ze Śliwnik dziedzic.

¹⁸ Hektor ze Skarszewa dziedzic.

¹⁹ Jan s. Mikołaja z Przesieki, not. publ. z ust. ces., pisarz kurii arcybiskupiej.

Ponownie czynsz dla wikariuszy wieluńskich.

Wieluń, 23 marca 1470

Burmistrz i Rada miasta Wielunia podają do wiadomości, że Mikołaj Golski z żoną Barbarą, za wiedzą osoby z rodziny Doroty, sprzedali (zapisali) roczny czynsz jednej grzywny społeczności wikariuszy kolegiaty wieluńskiej z tytułu 15 grzywien ulokowanych przez to kolegium, z prawem odkupu, na folwarku Golskich w Wieluniu.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 335.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. pol. XV w., dok. 335.*

Nos consules civitatis Welunensis: Iacobus Rola proconsul¹, Martinus Polkon, Mathias Rus, | Mathias Nesporek et Iozeph² significamus tenore presencium omnibus et singulis, quibus expedit | universis, quomodo venientes nostram in presenciam, nobis in plenitudine consulatus nostri sedentibus, Nicolaus | Golsky³ vicinus noster cum Barbara⁴ consorte sua legittima et Dorothea⁵ filia uxoris eiusdem sue, reliqua^a sua recognoverunt, quomodo vendicionis titulo vendiderunt marcam anui census honorabili universitati dominorum vicariorum ecclesie collegiate Welunensis, presencium et futurorum, pro quindecim marcis mediorum grossorum monethe regalis et numeri Polonici consweti, quadraginta VIII grossos in quemlibet marcam computando, ^bplenary persolutam^c, in et [super] predio suo et agris predii eiusdem, penes predium nobilis Bartossy Wysembork⁶ et agros suos ab una et agros castrenses ab altera partibus, et Martini Polkon et orto^d inter ortos providerum Alberti Melczar⁷ ab una et Iohannis carpentarii⁸ parte ab altera sitis et iugeribus Gramowsis^e, que habet^f nunc et possidet singulis, super terminum^g carnisprivii⁹ prefatis dominis vicariis ecclesie collegiate Welunensis, presentibus et futuris, sub pignoris pena solvendam, reempcionis tamen forma, predictis venditoribus et eorum legitimis successoribus pro consimilia XV marcis monete prescripte et numeri^h plenius reservata. Tali condicione interposita, dum prefati Nicolaus Golski, uxor et proximi

^a Lekcja prawdop.

^{b-c} Lekcja prawdop.

^d Tak dok.

^e Lekcja możliwa.

^f Następują pro XV marcis skreślone przez pisarza.

^g Lekcja prawdop.

^h Następowata skreślona litera D.

¹ Jakub Rola burmistrz wieluński.

² Marcin Polkon, Maciej Rus, Maciej Nieszporek i Józef — rajcy m. Wielunia.

³ Mikołaj Golski kontrahent wikariuszy wieluńskich.

⁴ Barbara żona Mikołaja.

⁵ Dorota osoba z rodziny poprzednich dwojga.

⁶ Szl. Bartosz Wyzembork (Wezenborg) właściciel folwarku w Wieluniu.

⁷ Wojciech Mielczar sąsiad Golskiego.

⁸ Jan stelmach inny sąsiad Golskiego.

⁹ Mięsopest, ostatki.

fuerint huiusmodi facultatis et vellent exemere, debent prefatos dominos¹ in duabus septimanis¹ In cuius rei testimonium sigillum civitatis nostre presentibus est appensum. Datum in Welun, feria VI proxima post dominicam Reminiscere anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo.

Czynsz kolegium wikariuszy wieluńskich.

Wieluń, 17 grudnia 1471

Rada miasta Wielunia oświadcza, że mieszczanie wieluńscy Bartosz Wyzembork (Wezenborg) z żoną Jadwigą sprzedali, z prawem odkupu, roczny czynsz jednej grzywny społeczności wikariuszy kolegiaty w Wieluniu z tytułu 15 grzywien ulokowanych przez to kolegium jeszcze na folwarku małżeństwa Golskich (por. nr 23), który obecnie przeszedł w ręce Wezenborgów.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 338.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. pol. XV w., dok. 338.*

Consules civitatis Welunensis: Iacobus Rola, Martinus Polkon, Mathias Rus, Mathias | Nesporek et Iozeph¹ significamus presentibus, quibus expedit universis, quomodo constituti | coram nobis personaliter, dum in plenitudine consulatus positi extiteramus, nobilis et | honesta Bartossius Visembork² cum Hedwigi uxore³ sua, cives Welunenses recognoverunt, quomodo vendicionis titulo vendiderunt marcam anui census, ad reempcionem, in et super predio et agro predii, quod una cum agro eius apud nobiles Nicolaum Golski⁴ et Barbaram consortem⁵ suam, cum consensu Dorothee filie⁶ nominate Barbare consortis, necon omnibus et singulis agris apud prefatos Nicolaum Golski et Barbaram uxorem suam emptis, honorabili universitati dominorum vicariorum ecclesie collegiate Welunensis, presentibus et futuris, pro quindecim marcis mediorum grossorum monethe regalis et numeri Polonici consweti, XLVIII grossos in quemlibet marcam computando, plenarie persolutam singulis annis super festum beati Martini Confessoris Domini [11 XI] solvendam, tali condicione: Cum prefati domini vicarii presentes aut futuri pecuniam vellent habere, extunc prefatum Bartossium Visembork, Hedwigem consortem suam aut legitimos successores debent avisare in

¹ Następowalo skasowane ante.

¹ Zdanie nie dokończone.

¹ Jakub Rola, Marcin Polkon, Maciej Rus, Maciej Nieszporek i Józef — rajcy miasta Wielunia.

² Szl. Bartosz Wyzembork (Wezenborg) kontrahent wikariuszy wieluńskich.

³ Jadwiga żona Bartosza.

⁴ Szl. Mikołaj Golski poprzedni kontrahent wikariuszy.

⁵ Barbara żona Golskiego.

⁶ Dorota córka Barbary Golskiej.

duabus septimanis ante festum beati Martini, ut solverent ipsis pecuniam capitalem una cum censu, quam solvere tenentur. Reempcionis tamen forma nichilominus predictis venditoribus et ipsorum legitimis successoribus penitus reservantes. Datum in Welun, feria tertia proxima ante [festum] Thome Apostoli anno Domini M^o 4° [quadringentesimo] LXX primo, nostro sub sigillo maiori ad evidendum robur.

25

Poręczenie starosty wieluńskiego dla Katarzyny z Sirzyna.

Wieluń, 1 stycznia 1472

Jan z Kalinowy (Zaremba) kasztelan sieradzki i starosta wieluński poręcza Andrzejowi dziedzicowi wsi Wierzchlas (Wirzclass), że matka tegoż Katarzyna z Sirzyna (Sirzino) zwróci mu w ustalonym terminie pożyczkę, zaciągniętą na potrzeby szl. Stanisława Starzyńskiego i dwóch kmieci w Niemierzynie.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 339.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok. 339.*

^a Iohannes de Calinowa¹ castellanus Siradiensis et capitaneus Wyelunensis significamus | tenore presencium universis, quibus expedit, harum noticiam habituris, quomodo constituta | personaliter generosa Katherina de Sirzino², olim iudicissa terre Wyelunensis, recognovit, | quia apud nobilem Andream de Wirzclass³ heredem, filium suum recepit in mutuum decem marcas pecuniarum monete bone et numeri Polonicium et sedecem florenos Hungaricales. Quibus pecuniis exemit nobilem Stanislaum Starzinski⁴ de obligatione duorum kmethonum Stanislai et Kaczorek in villa Nyemyrzino⁵. In quibus quidem pecuniis, scilicet decem marcis et sedecem florenis, prefato Andree filio suo predictos kmethones Stanislaum et Kaczorek in villa Nyemyrzino obligat more obligatorio, iuxta consuetudinem terrestrem, ab uno Nativitatis Domini festo ad alia se immediate festa sequencia tenendos, habendos, cum omnibus censibus, proventibus, laboribus tandiu, donec ad plenariam solutionem. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Actum et datum in Wyelun, feria quarta in die Circumcisionis Domini anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo.

^a Inicjał przekraczający wysokość całego tekstu.

¹ Jan z Kalinowy h. Zaremba, kasztelan sieradzki i starosta wieluński.

² Katarzyna z Sirzyna, żona zmarłego sędziego ziem. wiel.

³ Andrzej dziedzic z Wierzchlasu, syn Katarzyny.

⁴ Stanisław Starzyński z Niemierzyna.

⁵ Stanisław i Kaczorek kmiecie z Niemierzyna.

Ponownie odpusty dla klasztoru Bernardynów w Kole.

Kraków, 21 lipca 1472

Marek kardynał prezbiter, patriarcha akwilejski i legat Stolicy Apostolskiej (w Polsce) udziela 100 dni odpustu wszystkim wiernym, którzy w uroczystości św. Franciszka, Bernardyna, Podwyższenia Krzyża, Klary i dedykacji kościoła klasztornego Bernardynów w Kole (archidiec. gnieźn.) odwiedzą go, przystąpią do sakramentów św. oraz złożą ofiarę na potrzeby tegoż kościoła i klasztoru.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 340.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. pol. XV w., dok. 340.* — Na złożeniach tekst częściowo starty.

|| Marcus || miseracione divina Sacrosancte Romane Ecclesie tituli sancti Marci presbiter cardinalis, patriarcha Aquilegiensis et Apostolice Sedis legatus¹ | universis et singulis christifidelibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino sempiternam. Splendor Paterne glorie, qui sua mundum ineffabili illuminat claritate, pia vota fidelium de ipsius clementissima | maiestate sperancium tunc precipue benigno favore prosequitur, cum devota ipsorum humilitas sanctorum meritis et precibus aduniatur. Cupientes igitur, ut ecclesia conventus sanctorum Francisci et Bernardini | apud Kolo Gneznensis diocesis congruis frequentetur honoribus et a christifidelibus in debita veneracione habeatur, fidelesque ipsi eo libencius et devocius confluent ad eandem, quo ex hoc ibidem dono celestis gracie uberius se noverint reffectos: de Omnipotentis Dei misericordia et beatorum apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi omnibus et singulis utriusque sexus christifidelibus, vere penitentibus et confessis, qui dictam^a ecclesiam in sanctorum Francisci^b, Bernardini Confessorum, Exaltacionis Sancte Crucis, sancte Clare Virginis, Dedicacionis ipsius ecclesie festivitatis, a primis vesperis usque ad secundas inclusive, devote visitaverint annuatim et ad reparacionem seu conservacionem edificiorum, calicum, librorum^c et aliorum ornamentorum^d, inibi pro divino cultu necessariorum, manus porrexerint adiutrices, nos cardinalis, ^epatriarcha et legatus prefatus^f in singulis festivitatis huiusmodi, quibus id fecerint, centum dies indulgenciarum de iniunctis eis penitenciis misericorditer in Domino relaxamus presentibus, perpetuis futuris temporibus duraturis. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium premissorum presentes nostras litteras fieri nostrique sigilli fecimus appensione communiri. Datum Cracovie, duodecimo Kalendas Augusti anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, dni Sixti divina providencia pape quarti² anno primo.

^{a-b} Tekst na złożeniu starty — lekcja prawdop.

^{c-d} Jak przyp. a-b.

^{e-f} Jak przyp. a-b.

¹ Marek kardynał prezbiter, patriarcha akwilejski, legat Stolicy Ap. (do Polski).

² Papiież Sykstus IV rządził Kościołem w latach 1471—1484.

Wznowienie przywileju osadczego z 1350 r. odnośnie do Płochocina i Bąkowa.

Toruń, 22 grudnia 1472

Kazimierz (IV Jagiellończyk) król polski i wielki książę litewski, na prośbę Szymona Swawoli i Barbary, wdowy po Janie Schow, właścicieli wsi Bąkowo, wznowia im przywilej osadczy na prawie magdeburskim, nadany w roku 1350 (Malbork, 2 lipca) Henrykowi Frischbachowi przez w. mistrza krzyżackiego Henryka Dusemera, w którym tenże szczegółowo opisuje granice Płochocina i Bąkowa z młynem oraz wylicza przywileje i obowiązki dziedzica (następującego po teściu Hynku — por. ABMK 55 s. 143). Dokument z 1350 r. spisał w jęz. niemieckim not. publ. Henryk z Nadaszyna.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 341.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok. 341.*

|| ^a In nomine Domini amen. || Ad rei memoriam sempiternam. Conventit actus hominum, qui vetustate cadunt et successu temporis in oblivionem vertuntur, solidis scripturarum fundamentis | et testium annotatione memorie commendare eviterne. Proinde nos Kazimirus ¹ Dei gracia rex Polonie, necnon terrarum Cracovie, Sandomirie, Siradie, Lancicie, Cuyavie, magnus dux Lithwanie, Russie, Prussieque ac Culmensis, Elbingensis et Pomeranie | dominus et heres significamus tenore presencium, quibus expedit univiersis, tam presentibus quam futuris, presencium noticiam habituris, quia in nostre maiestatis, aliorumque consiliariorum nostrorum, tum ad latus nostrum assistencium, personaliter constituti presencia | nobiles Simon Swawola ², nomine Brigide ³ consortis sue legitime, ac Barbara ⁴ relicta olim Iohannis Schow, de Bankow ⁵ heredes, sua exponentes relacione, quomodo superiori tempore, stantibus gwerrarum disturbis in terris nostris Prussie, nonnulla munimenta, littere ^b et privilegia originalia ipsorum super bona eorundem Plochoczino ⁶ et Bankow, in terris Pomeranie et districtu Nowe scilicet, in quorum nunc consistunt pacifica possessione, casu ^c infausto sunt amissa et perdita; offerentes nobis quoddam instrumentum publicum donacionis perpetue eorundem bonorum, de manu et signo cuiusdam legalis Henrici de Nadaszyn ⁷ imperiali auctoritate notarii publici conscriptum et

^a Inicjał ozdobny na wysokość 22 wierszy.

^b litteras dok.

^c casu dok.

¹ Kazimierz (IV Jagiellończyk) król polski i wielki książę litewski w latach 1445—1492.

² Szymon Swawola współdziedzic z Bąkowa.

³ Brygida żona Szymona.

⁴ Barbara wdowa po Janie Schow współdziedzicu z Bąkowa.

⁵ Bąkowo wieś w parafii Płochocin.

⁶ Płochocin wieś parafialna od ok. 1340 r. Przedtem z Bąkowem należały do Komórska.

⁷ Henryk z Nadaszyna syn śp. Henryka, kleryk diec. naumburskiej, not. publ. z ust. ces.

confectum, necnon testimonio sufficienti de ammissione ipsorum privilegiorum originalium, facto coram nobis et accepto, debita cum instantia nobis supplicaverunt ipsis litteras nostras privilegiorum denuo dari ac instrumentum ipsum de Theotunico idiomate in Latinum transsumpti et transponi. Cuius tenor de verbo ad verbum sequitur in hunc modum:

Per hoc presens publicum instrumentum universis pateat evidenter, quod anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo, Indiccione tertia, hora quasi vesperorum, secunda die mensis Iulii, in Marienburg Pomezaniensis diocesis, in presencia mei notarii publici et testium infrascriptorum, ad hoc vocatorum^d, nos Henricus Tuszmer^e magister generalis Ordinis Fratrum Hospitalis Sancte Marie Domus Theotunicorum in Ierusalem, consilio et voluntate preceptorum, concedimus et damus fideli nostro Henrico de Frischenbach^f et suis veris heredibus bona nominata Plochoczino et Bankow cum molendino, eadem bona libere et quiete, sine omni instantia, sine inquietacione iure Magdeburgensi possidenda libere, hereditarie et perpetue, cum omni utilitate, infra granicies infrascriptas: prima granicies, incipiendo ab una abiete, usque in lacum Czarnch^g memoratum, abinde usque ad flumen dictum Melanitz^h, de fluvio usque in quercum, deinde usque ad lacum Pschineⁱ vocatum, abinde usque ad quandam alnum, de alno usque ad quandam bacculum, de bacculo usque ad coaccernatam graniciem, abinde usque ad bona commendatoris de Grewdencz^j, deinde usque in Rulaw^k, ubi coaccernata angularis est, de illa granicie usque ad flumen Montaw^l, ascendendo flumen Monthaw, usque ad flumen Szynaw^m nuncupatum, cum una rippa eiusdem fluvii, abinde ascendendo flumen Montaw, cum ambabus rippis, usque in Boberawⁿ, ascendendo Boberaw, usque ad unam coaccernatam graniciem, que extat ad grandem quercum, de quercu ad coaccernatam graniciem iuxta abietem, abinde usque ad primam graniciem. De prenomiatas bonis pro recognitione domini debent nobis dicti Henricus et sui heredes dare quolibet anno unum Coloniensem denarium vel quinque Pruthenicales denarios, loco dicti denarii, et unam foralem libram cere. Et in eventum, in quem idem Henricus sine heredibus decederet aut moreretur, extunc debent dicta bona cedere fratri suo Conrado^o, et ad suos heredes eccliam. Concedimus eis maiora et minora iudicia in bonis eisdem, salvis iudiciis viarum, que ad iudicandum nobis reservamus. Eccliam concedimus eis ex gracia liberam piscaturam in lacu Radesesech^p cum parvis instrumentis pro mensa eorum. Et de prescriptis bonis debent ipsi nobis fideliter servire adversus quoscunque hostes nostros, dum a nobis fuerint requisiti. In testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Huius cause^q testes sunt dilecti fratres nostri:

^d vacatorum dok.

^e Lekcja prawdop.

^f Henryk Dusemer von Arffberg w. mistrz krzyżacki w l. 1345—1351.

^g Henryk de Frischenbach, który otrzymał w r. 1350 od mistrza Dusemera przywilej osadczy na Plochocin i Bąkowo.

^h Jezioro Czarnecz (Czarne) k. Plochocina.

ⁱ Rzeczka Melanicz (Malowicz) k. Plochocina.

^j Jezioro Psino k. Plochocina.

^k Posiadłość komendatora z Grudziądza.

^l Rulewo wieś w sąsiedniej par. Warlubie.

^m Rzeczka Mątawa wpadająca do Wisły pod Nowem.

ⁿ Rzeczka Szynawa w tejże okolicy.

^o Wieś Bobrowiec w sąsiedniej par. Smętowo.

^p Konrad brat Henryka Fryszbacha.

^q Jezioro Radockie czyli Plochockie.

dominus Vinricus de Knypperrody²⁰ magnus comendator, dominus Lodovigus de Walkniberg²¹ supremus trappier, dominus Iohannes de Laberag²² thesaurarius, dominus Iohannes capellanus²³ noster, Iohannes de Bolanth²⁴ collega noster, Iacobus Trussesse de Olze²⁵, Otto de Wyenna²⁶, Henricus et Nicolaus notarii²⁷ nostri et alii honesti homines. Datum et actum in Mariemborg, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo feria sexta proxima post [festum] Petri Apostoli. Actum et datum anno, indiccione, die, mense, hora et loco suprascriptis, presentibus discretis viris dominis Nicolao sacerdote Warmiensi²⁸ et Iohanne clerico Swerinensis dioecesis²⁹, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis. Et ego Henricus condam Henrici de Nadaszin, clericus Numburgensis dioecesis, publicus imperiali auctoritate notarius suprascriptum privilegium de verbo ad verbum transscripsi et fideliter copiavi, ipsumque in hanc publicam formam redegi et meo signo solito consignavi, rogatus et requisitus.

Post cuiusquidem instrumenti oblacionem et per nos suscepcionem fuit nobis pro parte prefatorum nobilium Simonis et Barbare de Bankow debita cum instancia supplicatum, quatinus instrumentum introscriptum de Theotunico idiomate in Latinum transsumere et transferre, ac eosdem nobiles circa possessionem eorumdem bonorum conservare, necnon litteras denuo super pretacta bona dare et consignare dignemur. Nos vero iustis et rationabilibus ipsorum petitionibus annuentes, instrascriptum instrumentum publicum transsumpsimus, transponimus ac eosdem nobiles circa possessionem ipsorum bonorum Plochoczino et Bankow ac ipsorum posteros conservantes. Presentes nostras innovacionis litteras ipsis dandas decernimus damusque et largimur tenore presencium mediante, decernentes illas robur perpetue firmitatis obtinere temporibus perpetuis duraturas. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Actum in civitate nostra Thoruniensi, feria tertia post festum sancti Thome Apostoli anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo; presentibus ibidem: reverendissimo reverendisq; in Christo patribus dominis Iohanne sancte ecclesie Gneznensis archiepiscopo et primate³⁰, Iacobo Wladislaviensi³¹, Vincencio Culmensi episcopis ac ecclesie Pomezaniensis administratore³² ac magnificis et generosis: Luca de Gorka Poznaniensi³³, Stanislawo de Ostrorog Calisiensi³⁴, Nicolao de Brudzewo Siradiensi³⁵, Nicolao de Cuthno Lanciensi³⁶, Iohanne de Coszcelec z Iuniwladislaviensi³⁷, et Nicolao de eadem Coszce-

²⁰ Winrich von Kniprode wielki komtur, później w. mistrz.

²¹ Ludwik z Walkniberg w. lowczy.

²² Jan z Laberag skarbnik.

²³ Jan kapelan mistrza Dusemera.

²⁴ Jan z Bolant towarzysz mistrza.

²⁵ Jakub Trusses z Olzy.

²⁶ Otton z Wiednia.

²⁷ Henryk i Mikołaj notariusze w. mistrza.

²⁸ Mikołaj kapłan z diec. warmińskiej.

²⁹ Jan kleryk z diec. szweryńskiej.

³⁰ Jan (Gruszczyński) arcybp gnieźn. i prymas.

³¹ Jakub (Sienieński) biskup włocławski.

³² Wincenty (Goslowski Kielbasa) bp chełmiński, adm. diec. pomezan.

³³ Łukasz z Górk (Górka) wojewoda poznański.

³⁴ Stanisław z Ostroroga (Ostroróg) woj. kaliski.

³⁵ Mikołaj z Brudzewa woj. sieradzki.

³⁶ Mikołaj z Kutna woj. łęczycki.

³⁷ Jan z Kościelca (Kościelcki) woj. inowrocławski.

lecz Bretensi³⁸ palatinis, Petro de Schamotuli Poznaniensi³⁹, Dobrogostio de Ostrorog Gneznensi⁴⁰ et Andrea de Krethkow Brestensi⁴¹ castellanis, Iohanne de Rithwany R(egni) P(olonie)⁴² et Paulo Jaszenski curie nostre⁴³ marschalcis, testibus ad premissa.

Datum per manus venerabilis Sbignei de Oleschnicza⁴⁴ scolastici Cracoviensis, Gneznensis, Wladislaviensis et Sandomiriensis ecclesiarum canonici et R(egni) P(olonie) vicecancellarii, sincere nobis dilecti. Ad relationem venerabilis[†] Sbignei de Oleschnicza scolastici Crac. et R P vicecancellarii. Sbigneus de Oleschnicza manu propria subscripsit.

Władza rozgrzeszania dla opatów łądzkich.

Nysa, 24 marca 1473

Marek kardynał prezbiter, patriarcha akwilejski i legat Stolicy Apostolskiej udziela opatowi cysterskiemu w Łądzie Ludwikowi i jego następcom władzy rozgrzeszania swoich zakonników z grzechów i wykroczeń zastrzeżonych przełożonym i kapitułom generalnym zakonu, ale tylko w przypadkach koniecznych, a to głównie z powodu wielkiej odległości, jaka dzieliła Łąd od wspomnianych.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 342.

Obszerny opis— Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok. 342.*— W dokumencie występuje stale nowożytna litera „t” zamiast średniowiecznego „c”.

|| Marcus || miseracione divina Sacrosancte Romane Ecclesie tituli sancti Marci presbiter | cardinalis, patriarcha Aquilegiensis et Apostolice Sedis legatus¹ dilecto nobis in Christo Ludovico abbati monasterii in Landa^a ordinis Cis | tercienis² Gneznensis diocesis salutem in Domino. Ex parte tua nobis oblata petitio continebat, quod monasterium tuum in magna distantia et aditu | difficili, propter multa pericula et viarum discrimina, ad generalem dicti ordinis seu pro capitulo generali de consuetudine eiusdem ordinis, in longissimis partibus multum distantibus celebrando, ita ut cum difficultate, ut dicitur maxime, fratres eiusdem monasterii pro suis necessitatibus et casibus, presertim ex fragilitate humana ipsius contingentibus, criminibus et excessibus quibuscunque adi-

[†] Następuje skreślone Alberti.

³⁸ Mikołaj z Kościelca (Kościielecki) woj. brzeski.

³⁹ Piotr z Szamotuł kasztelan poznański.

⁴⁰ Dobrogost z Ostroroga (Ostroróg) kaszt. gnieźn.

⁴¹ Andrzej z Kretkowa (Kretkowski) kaszt. brzeski.

⁴² Jan z Rytwian marszałek koronny.

⁴³ Paweł Jasioński marszałek nadworny.

⁴⁴ Zbigniew z Oleśnicy (Oleśnicki) podkanclerzy kor.

^a Lauda dok.

¹ Marek kardynał prezbiter, patriarcha akwilejski i legat Stolicy Apostolskiej.

² Ludwik opat klasztoru Cystersów w Łądzie na terenie archidiec. gnieźn.

re non possunt. Quare supplicari fecisti humiliter, ut liceat tibi et successoribus tuis fratres dicti ordinis et monasterii a predictis excessibus, criminibus quibuscunque absolvere et ad gremium Sancte Matris Ecclesie restituere licentiam intercedere^b dignemur. Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati auctoritate, qua fungimur, ut tibi liceat et successoribus abbatibus prefatis fratres dicti tui monasterii a quibuscunque peccatis, excessibus, criminibus absolvere et unioni Sancte Matris Ecclesie restituere illosque, quotienscunque indigeant, ad quascunque dignitates vel officia, iuxta illorum ordinem ipsis venientia, in omnibus et per omnia, ac si ipsi seu eis in generali captulo per eorum superiorem eius auctoritate, iuxta quod ordo et regula ipsius ordinis requirit, valeas ac illi valeant reabilitare tenore presentium plenariam et omnimodam, in solo casu necessitatis et non aliter, concedimus facultatem. Datum Nisse, sub sigillo nostro, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo tertio, nono Kalendas Aprilis, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, dni Sixti divina providentia pape quarti⁸ anno secundo.

Powtórzenie tekstu wyroku i określenie ekwiwalentu.

Gniezno, 17 czerwca 1474

Piotr z Pniew (Pniewski) prepozyt włocławski, kanonik oraz wikariusz generalny i oficjal gnieźnieński, przytaczając z małymi zmianami swój wyrok sprzed tygodnia (zob. dok. 344), wydany przeciwko b. biskupowi włocł. Jakubowi z Sienna (Sienieńskiemu), aktualnie arcybiskupowi gnieźn. skazuje go na (stosunkowo niską) karę 20 grzywien polskich na rzecz plebana z Lubotyńia Jana Bielawskiego, z tytułu wyrządzonych mu krzywd materialnych i kosztów sądowych.

Wyrok ten oraz oszacowanie wysokości ekwiwalentu spisał w formie instrumentu notarialnego Wojciech s. Jakuba z Bydgoszczy.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 345.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok. 345.*

||^a In nomine Domini amen. || Petrus de Pnyevy¹ Sedis Apostolice subdiaconus, prepositus Vladislaviensis, canonicus vicariusque in spiritualibus et | officialis sancte Gneznensis generalis ecclesiarum universis et singulis, presentibus et futuris presencium noticiam habituris. Per hoc presens publicum instrumentum, nostram sentenciam diffinitivam et

^b Z powodu starcia tekstu — lekcja prawdop.

³ Papież Sykstus IV rządził Kościołem w latach 1471—1484.

^a Inicjał na wysokość całego tekstu.

¹ Piotr z Pniew (Pniewski) pralat prepozyt włocławski, kanonik oraz wikariusz gen. i oficjal gnieźnieński, sędzia nin. sprawy.

taxacionem | expensarum in se continens, cupimus fore notum, quomodo orta coram nobis inter reverendum in Christo patrem et dominum, dnum Iacobum Dei gracia episcopum Vladislaviensem² ex una et honorabilem dominum Iohannem Byelawskj³ | plebanum in Lubothyn⁴ Wladislaviensis diocesis partibus ex altera, pro de et super certis decimis manipularibus^b in villa Goray⁵ ac piscacione in lacubus tenute Lubotiniensis, silva dicta Popowiecz ac piscatura estivali per lacum magnum in eadem Lubothyn, et earum occasione in vim appellacionis ad sanctam sedem metropolitanam ecclesiamque Gneznensem pro parte prefati domini Iohannis plebani interposita materia questionis. Tandem in ipsa causa cum partibus predictis, ymo verius cum earum procuratoribus pronunciatis^c, nos se primitus iudicem cause et partibus competentem, rite et legitime procedentem, auditis dictarum parcium propositis et responsis, liteque legitime contestata, testibusque nonnullis coram certis komissariis, partibus hincinde per nos deputatis, citatis, inductis, iuratis et examinatis, dictisque ipsorum nobis fideliter allatis et per nos hincinde ad petitionem procuratorum publicatis, prefatam nostram sententiam diffinitivam tulimus et pronunziavimus sub hoc, qui sequitur, tenore:

Cristi nomine invocato, pro tribunali sedentes et ipsum solum pre oculis habentes, de iurisperitorum consilio et matura deliberacione intra nos prehabita, per hanc nostram sententiam diffinitivam, per ea que in presenti causa vidimus et cognovimus, dicimus ac declaramus, diffinimus et decernimus ius participandi et levandi decimas manipulares omnium seminum post agros kmethonum in villa Goray Wladislaviensis diocesis, ac decimam piscium in lacubus tenute Lubothyn, unius piscatoris in lacu maiori Lubothyn ac silvam dictam Popowiecz, ad predecessores honorabilis domini Iohannis plebani in Lubothyn et ad suam ecclesiam a tempore ereccionis et fundacionis ecclesie eiusdem pertinuisse et spectasse, ipsosque predecessores in possessione percipiendi, tollendi et levandi dictarum decimarum ac silve prefate fuisse et extitisse; reverendosque olim patres, primo Wladislaum Oporowskj⁶, deinde Iohannem Gruszczyńskj⁷ et ultimo Iacobum de Senno, tunc episcopos Wladislavienses, a viginti citra vel ultra⁸ annis, dictas decimas manipulare in Goray ac piscium in lacubus Lubothyn ac silvam predictam Popowiecz per vim ab ipsa ecclesia alienasse, ocupasse et spoliasse; ipsisque talia facere non licuisse neque licere, et ideo prefatum dominum Iohannem Byelawskj plebanum in Lubothyn ad possessionem dictarum decimarum manipularis ac piscium in lacubus Lubothyn unius piscatoris, ac piscature estivalis omnibus minoribus retibus, preter sagenam, necnon silve Popowiecz reponendum et restituendum, ac eidem eadem adiudicari debere, quem et nos reponimus et restituimus ac sibi domino Iohanni plebano prefato et ecclesie sue in Lubothyn adiudicamus. Nichilominus reverendum in Christo patrem dominum Iacobum Dei gracia

^b manipulari dok.

^c Lekcja prawdop.

² Jakub z Sienna (Sieniński) biskup włocł. w latach 1464—1473.

³ Jan Bielawski (z Bielaw) pleban w Lubotyniu.

⁴ Lubotyń parafia w dek. Sompolno diec. włocł.

⁵ Goraj wieś w par. Lubotyń.

⁶ Władysław Oporowski (z Oporowa) biskup włocł. w l. 1433—1449.

⁷ Jan Gruszczyński biskup włocł. w l. 1449—1463.

⁸ Z chronologii wymienionych trzech biskupów włocł. wynika, że pleban Bielawski mógł być pozbawiony wspom. dochodów już od 25 lat.

episcopum Wladislaviensem et ad ecclesiam Gneznensem postulatum in expensis: in lite et causa legitime factis et in perceptis ipsi domino Iohanni plebano condempnamus et ad solvendum cogimus et compellimus, ipsarum taxationem nobis imposterum reservando; ac super ulterioribus vexacionibus, perturbacionibus et impedimentis successoribus prefati domini Iacobi episcopi Wladislaviensis perpetuum silencium imponimus.

Quasquidem expensas in alio certo termino, coram nobis iudicio pro tribunali residendo, declaracionem ipsarum per circumspectum magistrum Iohannem Zyschkj⁹, procuratorio nomine dicti domini Iohannis, productam moderacionem, qua cum Deo potuimus, leviori ad viginti marcas Polonicales taxavimus, in presencia circumspecti magistri Symeonis Nigri¹⁰ procuratoris domini episcopi, ad hoc per cursorem sive nuncium consistorialem iuratum, citati taxavimus. Lecta, lata et in scriptis pronunciata est hec nostra sententia diffinitiva per nos Petrum Pnyewskj officialem Gneznensem generalem prefatum anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto, Indiccione septima, pontificatu sanctissimi in Christo patris et domini, dni nostri dni Sixti divina providencia pape quarti^d anno quarto^e, loco solite nostre audiencie, ubi ad iura reddenda et causas audiendas iudicio pro tribunali sedere consuevimus, die vero Veneris decima septima Iunii; presentibus ibidem honorabilibus dominis Bartholomeo plebano in Covale¹¹, Mathia vicario in Pawlowo¹² et Mathia substituto vicariali in ecclesia Gneznensi¹³, testibus ad premissa.

Z. N. ^f Et ego Albertus Iacobi de Bydgoscia¹⁴ clericus Wladislaviensis diocesis, imperiali auctoritate notarius et coram reverendo patre et domino Petro de Pnyewy, preposito Wladislaviensi, canonico vicarioque in spiritualibus et officiali sancte Gneznensis generali ecclesiarum causarum et facti huiusmodi scriba: quia predictis terminorum conservacioni, sentencie diffinitive prolacioni aliisque omnibus et singulis premissis, dum sic, ut premittitur, agerentur et fierent, una cum prenomnatis testibus presens interfui, eaque omnia et singula premissa sic fieri vidi et audivi; ideo hoc presens publicum instrumentum, me aliis occupato, per alium fideliter scriptum exinde confeci et in hanc publicam formam redegi, me huic manu propria subscribendo signoque et nomine meis solitis et consuetis fieri consignavi, rogatus et requisitus, una cum appensione sigilli Officialatus Gneznensis, in fidem et testimonium premissorum.

^d sexti błędnie dok.

^e Następuje przekreślone die.

^f Inicjał na wysokość całej formuły not.

⁹ Mgr Jan Zyski prokurator powoda Jana Bielawskiego.

¹⁰ Mgr Symeon Niger (Czarny) prokurator pozwanego — biskupa Jakuba.

¹¹ Bartłomiej pleban z Kowali (Pańskich) dek. Turek.

¹² Maciej wikariusz par. Pawłowo w dek. gnieźn.

¹³ Maciej zastępca wik. wiecz. w katedrze gnieźn.

¹⁴ Wojciech s. Jakuba z Bydgoszczy, kleryk diec. włocł., not. publ. z ust. ces., pisarz oficjalu Pniewskiego i tego aktu.

Fundacja dla udających się z ostatnimi sakramentami do chorych w Pyzdrach.

Ciążeń, 19 maja 1475

Andrzej (z Bnina) biskup poznański, z inicjatywy Hieronima z Wielichowa plebana w Pyzdrach i swojego wiceskarbnika, ustanawia roczny fundusz dwóch grzywien, rozdzielany w równy sposób kwartalnie pomiędzy 2 wikariuszów, rektora szkoły, dzwonnika i 4 kleryków, biorących udział w procesji z kościoła par. w Pyzdrach do chorych z ostatnimi sakramentami. Fundusz ten stanowił roczny czynsz, wypłacany przez burmistrza i rajców miejskich za wypożyczone im swojego czasu 30 grzywien przez zmarłego bez testamentu Stanisława plebana w Ostrowitem (Śłupeckim). Wspomniany czynsz może magistrat wykupić za owe 30 grzywien.

Dokument ten zredagował w formie instrumentu notarialnego Piotr s. Sędziwoja z Rąbinia.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 350.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok. 350.*— *Średniowieczna litera „c”* występuje niekiedy w postaci nowożytnego „t”.

|| ^a In nomine Domini amen. || Ad perpetuam rei memoriam. Andreas Dei gracia episcopus Poznaniensis ¹ universis | quibus expedit tenore presencium significamus, quomodo volentes salutis anime honorabilis olim Stanislai plebani in Ostrowythe ² villa capituli Gneznensis | intestati defuncti salubriter consulere et de certis pecuniis per ipsum honorabilem Stanislauum plebanum sic intestatum defunctum derelictis et dudum | in mutuum, dum vivebat, providis preconsuli et consulibus opidi Pisdri ³ protunc existentibus datis et concessis, pro anima ipsius honorabilis olim Stanislai plebani, tanquam ille ad quem quevis super quibuscunque rebus per clericos intestatos defunctos et in nostra diocesi derelictis dispositio et ordinatio spectat et pertinet disponere huiusmodi super ipsis pecuniis, sicut premissum, per prefatum honorabilem olim Stanislauum plebanum preconsuli et consulibus in Pysdri, dum vivebat, in mutuum datis, ad petitionem honorabilis domini Ieronimi de Wyelichowo plebani in Pisdri ⁴, vicetheuzaurarii nostri et providorum Iohannis Tharnowsky preconsulis ⁵ et Pauli Candzerzawi consulis ⁶ de Pysdri, fieri volumus et de facto facimus dispositionem et ordinacionem. Videlicet quod providi preconsul et consules, de consensu tocius communitatis prefati opidi Pysdri, occasione prefati debiti inscribant et rite reformabunt super omnibus et singulis proventibus et obventionibus ad pre-

^a Inicjał ozdobny na wysokość 24 wierszy.

¹ Andrzej (z Bnina) biskup poznański w latach 1439—1479.

² Sp. Stanisław pleban w Ostrowitem (Śłupeckim) w archid. gnieźn.

³ Pyzdry n. Wartą miasto w diec. pozn., woj. kaliskim.

⁴ Hieronim z Wielichowa pleban w Pyzdrach, podskarbi bpa Andrzeja.

⁵ Jan Tarnowski burmistrz w Pyzdrach.

⁶ Paweł kędzierzawy (Kędzierzawy) jeden z rajców m. Pyzdry.

torium eiusdem opidi Pysdri spectantibus et pertinentibus duas marcas census annui pecunie communis et in Regno Polonie receptibilis, pro triginta marcis similis pecunie, titulo tamen et foro iuste reemptionis, pro duobus vicariis, rectore scole, campanatore et quatuor clericis ad ambulandum cum Sacratissimo Corpore Christi ad infirmos in dicto opido Pysdri deputandis. Quarumquidem duarum marcarum census annui, singulis annis per mediam marcam pro quibuslibet Quatuor Temporibus anni, dabunt et solvent, de qua media marca sic pro singulis Quatuor Temporibus anni soluta. Prefati vicarii, rector scole, campanator et quatuor clerici ad ambulandum cum communionem ad infirmos in prefato opido Pysdri deputati, singuli eorum equalem recipient divisionem. Qui clerici sic ad ambulandum cum communionem deputati, eundo de ecclesia ad infirmum „Homo quidam fecit cenam magnam” etc. vel „Melchisedech” etc.; quando vero infirmus sacramento Sacre Eucaristie per sacerdotem procurabitur „Ecce panis angelorum” etc.; redeundo vero ab infirmo et intrando ecclesiam, et hoc dum ipsa ecclesia vacabit a cantu, „Sacerdos in eternum” etc. decantabunt^b et decantare tenebuntur. De quoquidem censu duarum marcarum preconsul et consules in Pysdri pro tempore existentes, cum consensu tamen et voluntate eorum plebani etiam pro tempore existentis, sicut de eodem superius ordinatum est per nos dispositum, disponendi omnimodam habebunt facultatem. Quamquidem nostram dispositionem et ordinationem gratam habentes prefati providi Iohannes Tharnowszki preconsul et Paulus Candzerzawy consul, suo et aliorum consulum ac totius communitatis prefati opidi Pysdri nominibus, confessi sunt per expressum coram nobis et notario nostro se vendidisse occasione prefati debiti, prefati honorabilis olim Stanislai plebani in Ostrowythe, duas marcas census annui pecunie communis pro triginta marcis similis pecunie, quadraginta octo grossos marcam in quamlibet computando. In et super omnibus et singulis exactionibus, censibus et aliis quibuscunque obventionibus ad pretorium dicti opidi Pysdri quomodolibet spectantibus et pertinentibus, titulo tamen et foro iuste reemptionis. Quarumquidem duarum marcarum census annui singulis annis per mediam marcam pro quibuslibet Quatuor Temporibus anni prefatis duobus vicariis, rectori scole, campanatori et quatuor clericis ad ambulandum cum communionem ad infirmos in Pysdri deputatis, et pro tempore existentes prefati providi Iohannes Tharnowszky preconsul et Paulus Candzerzawy consul se et alios consules ac totam communitatem prefati opidi Pysdri et eorum successores pro tempore existentes sub excommunicationum, aggravationum, reaggravationum contraparticipantium successive et interdicti sententiis ab omnibus appellationibus, exceptionibus et quibusvis iuris remediis recedendo dare et solvere submiserunt et obligaverunt. Hoc tamen specialiter expresso, quod dum et quando preconsul et consules de Pysdri prefatum censum duarum marcarum redimere voluerint, extunc soluto prius censu hiis, quibus interest, pro rata temporis persesso et pro pecunia principali, videlicet pro triginta marcis, alio censu, de sciencia tamen et voluntate plebani eorum pro tempore existentis, comparato, dictum censum duarum marcarum redimendi omnimodam habebunt facultatem. Et ne imposterum preconsul et consules ac tota communitas prefati opidi Pysdri occasione prefati debiti honorabilis olim Stanislai plebani in Ostrowythe aliqua haberent impedimenta, ipsos pro dicto debito totaliter liberos mittimus ac in toto

^b *Tak dok.*

absolvimus per presentes. In quorum fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum presentes nostras litteras sive presens publicum instrumentum per notarium nostrum subscriptum factique huiusmodi coram nobis scribam scribi, publicari nostrique sigilli appensione iussimus et fecimus comuniri. Actum et datum anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto, Inditione octava, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, dni Sixti divina providentia pape quarti⁷ anno quarto, die vero Veneris decima nona mensis Maii, hora tertiarum vel quasi in Czamschim⁸ villa mense nostre; presentibus ibidem venerabili et nobili Iohanne de Lukowo⁹ canonico ecclesie nostre Poznaniensis et Allexio de Gunucze^c burgrabio Pyszrensi, nostre diocesis armigero¹⁰, circa premissa vocatis et rogatis.

Z. N. ^d Et ego Petrus Sandiwogy de Rambino¹¹ clericus Poznaniensis diocesis, publicus imperiali auctoritate notarius et coram prefato reverendissimo in Christo patre et domino, dno Andrea Dei gracia episcopo Poznaniensi facti huiusmodi scriba: quia predictis ordinacioni et dispositioni presenciumque litterarum decreto et aliis omnibus et singulis, dum sic, ut premissum est, fierent et agerentur, una cum prenomatis testibus presens interfui, eaque omnia et singula sic fieri vidi et audivi; ideo hoc presens publicum instrumentum manu alterius scriptum exinde confeci et in hanc formam publicam redegi, signo et nomine meis conswetus una cum appensione sigilli sepefati rmi in Christo patris et domini, dni Andree Dei gracia episcopi Poznaniensis, de voluntate sue rme paternitatis speciali consignando, in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum, rogatus et requisitus.

Transumpt rozporządzenia papieskiego dotyczącego święta Franciszka z Asyżu.

Rzym, 23 czerwca 1475

Jakub de Macciarellis z Bononii, m.in. kapelan, podkomorzy i audytor papieski, na prośbę przedstawiciela Bernardynów włoskich Jakuba de Agello, transumuje list apostolski papieża Sykstusa IV, b. franciszkana, z daty: Rzym, 13 V 1475, mocą którego tenże, odwdzięczając się Patriarsze Serafickiemu za doznane łaski, podnosi jego patronalne święto (4 X) do rangi rytu zdwojonego (duplex), ogłasza dniem wolnym od pracy zarobkowej oraz udziela odpustów tym, którzy przystąpią do sakramentu pokuty. W końcu zaleca transumowanie swojego rozporządzenia, by jak najszybciej rozeszło się po świecie.

^c Lekcja prawdop.

^d Inicjał przekraczający wysokość tekstu formuły not.

⁷ Papież Sykstus IV rządził Kościołem w l. 1471—1484.

⁸ Ciężen wieś par. pod Pyzdrami, jedna z rezydencji biskupów pozn.

⁹ Jan z Lukowa kanonik pozn.

¹⁰ Aleksy z Gunic (?) burgrabia pyzdrowski, giermek diec. pozn.

¹¹ Piotr s. Sędziwoja z Rąbinia kler. diec. pozn., not. publ. z ust. ces.

Transumpt ten w formie instrumentu notarialnego sporządził Bartłomiej s. Piotra z Piscji.

Oryginał: Włocławek, Arch. Diec.— Sygn.: Dokument 351.

Obszerny opis — Librowski: *Oryginalne dokumenty samoistne z drug. poł. XV w., dok. 351.*— *Bardzo drobne pismo dokumentu oraz ubytki i skazania tekstu utrudniają czytanie.*

|| ^a In nomine Domini amen. || Noverint universi et singuli presentes litteras sive presens publicum transumpti instrumentum visuri, lecturi, pariter et audituri, quod nos Iacobus de Macciarellis de | Bononia ¹ utriusque iuris doctor, basilice Principis Apostolorum de Urbe ac Bononiensis ecclesie canonicus, domini nostri pape ² capellanus ipsiusque ac eius camerarius, necnon curie causarum Camere Apostolice generalis auditor, nuper ad venerabilis et religiosi nostri fratris Iacobi de Agello ³ Ordinis Minorum Ob | servancie familie Sismontane in Romana Curia procuratoris et commissarii instanciam et requisicionem, omnes et singulos sua quodlibet interessere putantis ad videndum et audiendum, litteras apostolicas sanctissimi in Christo patris et domini nostri, dni Sixti divina providencia pape quarti ⁴ infrascriptas | transumi et exemplari ac in publicam transumpti formam redigi mandari, nostramque ordinariam et dicte curie auctoritatem, ut moris est, interponi, pariter et decretum per audienciam publicam litterarum contradictare dicti domini nostri pape citari mandavimus et fecimus ad diem et horam infrascriptos. Quibus advenientibus comparuit legitime coram nobis supradictus commissarius et litteras apostolicas huiusmodi dicti domini nostri pape, vera bulla plumbea cum filis sericeis rubei croceique colore impendentibus bullatas, sanas et integras, per eum coram nobis presentatas transumi et exemplari ac in publicam transumpti formam redigi mandari per nos instanter postulavit. Quarumquidem litterarum apostolicarum tenor de verbo ad verbum sequitur et est talis:

Sixtus episcopus servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Preclara sanctorum merita et grandia virtutum insignia, quibus velud ^b radiantibus splendoribus et nove prolis instaurata presidio incrementum suscipit et fulgorem, eo frequentius debent universi fideles congrua devotione recolere venerari ac digna reminiscencia celebrare sollempniter, quo labentibus seculis cum peccatis facientibus fidei catholice fervor plurimum tepuisset, decus ille morum Deoque acceptissimus pauperum patriarcha Franciscus ⁵ ad salvandas animas, ipsius Salvatoris nostri precioso cruore redemptas, oberrantem fidelium plebem ad salutis opera excitandam erudiendamque et suo reintegrandam auctori ordinatione superna destinatus inter admiranda ipsius opera, Spiritu Paraclito inspirante, novam Fratrum Minorum religionem sacram ad Dei laudem et gloriam, militantis Ecclesie decorem ac populi christiani profectum in agro Dominico tempore oportuno plantavit et instituit ac supra petram,

^a Inicjał na wysokość 20 wierszy.

^b Tak w dok.

¹ Jakub de Macciarellis m.in. kapelan, podkomorzy i audytor pap. Sykstu-sa IV.

² Papiież Sykstus IV rządził Kościołem w latach 1471—1484.

³ Jakub de Agello bernardyn włoski pracujący w Kurii Rzymskiej.

⁴ Jak w przyp. 2.

⁵ Św. Franciszek z Asyżu, m.in. założyciel Franciszkanów, żył w l. 1181—1226.

que Christus est, perpetuo stabilivit, ut precipua virorum insignium sanctimonia, moribus, stienca atque virtutibus predictorum fecunditate et numerositate exuberariis fructuosos palmites ex vite vera produceret, qui Christi vexillum per orbem universum vehere nomine, quod est super omne nomen cunctis gentibus predicare salutaribus, insuper monitis, excitacionibus et exemplis dyabolica fraude deceptos Deo lucrifacere et a maligni hostis servitute eripere studio indefesso contenuerent, quemadmodum hec ipsius incliti patris germina et vestigiorum eius providi sectatores, benedicente Altissimo, multiplicati in domo Domini et graciis perfusi celestibus, longe lateque universas naciones mortalium penetrantes, Christi evangelium ac vere fidei documenta cunctis gentibus nunciare, eidem Ecclesie antemurale constituere ac pro virili sua tueri munire et ampliari non cessant. In huius igitur solemniis almi patris seraphicique Francisci, quem supremus ille Pater familias pro multiplicato, cum talentis sibi creditis, innumerabilium animarum luce^c preclarisque virtutibus aliis, corona glorie in eterna claritate Magnificat, et quasi lucernam in domo Domini positam summe devocionis studio censuit a cunctis fidelibus venerari. Cupientes, prout operis et officii nostri debitum esse conspicimus, propter mire sanctitatis excellenciam virtutum suarum, cumulum, exigenciam meritorum et hanc religionem sacram, ad extirpandas hereses, scismaticorum et infidelium confutandos errores, credencium vero profecto salubriter institutum, quantum nobis ex alto conceditur, veneracionem congruam et honorem aducere ac tanto confessori glorioso pro sollempnis^d in nos beneficiis, presertim ab ipsis cunabulis, cum vitalis spiritus in nostro corpusculo palpitans extingui protinus videretur, ipsius meritis et intercessione pristina restituti fuimus sanitati, cum et alii graciarum donis et futurorum presagiis, que cordi nostro insiderit et memorie iugiter retinemus. Tum quia diversis temporibus, aliis in variis nostri corporis morbis et humanis casibus constituti, presidio ipsius beati Francisci, qui nos ad sacram religionem predictam, quasi data manu pro sua pietate vocavit et ad hanc usque diem cum hominis cuiusque salute Domino Immaculate^e produxit, adiuti et liberati extitimus. Pro cuius memoria eius habitum et insignia ad extremum usque diem corde iugiter gestare statuimus. Eciam pro hiis acceptis beneficiis possibilem nobis gratitudinem aliquam sue paternitatis^f excellencie, imparem pro eius gloria et Christi^g animarum salute, sincero et humili corde^h cohibere, necnon ipsius festivitatis diem celebrem magisque devotum et cunctis fidelibus acceptabilem constituere in futurum. De Omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli Apostolorum, eius auctoritate confisi, universis et singulis utriusque sexus ubilibetⁱ constitutis, vere penitentibus et confessis, qui eiusdem Gloriosi Confessoris Francisci festivitatem hanc, quam deinceps perpetuis futuris temporibus celebrem esse et ut festum duplex ac cunctis christianis celebrari, ab omni servili opere astineri et sub oservancia et precepto^j decernimus, volumus et tenore presencium declaramus. Devote celebraverint^k an-

^c *Tekst starty — lekcja możliwa.*

^d *Lekcja prawdop.*

^e *Lekcja możliwa.*

^f *Lekcja możliwa.*

^g *Tekst zniszczony — może tak.*

^h *Jak przyp. g.*

ⁱ *Tekst znisz. — może tak.*

^j *Następuje wyraz nie odczytany z powodu znisz. tekstu.*

^k *Tak dok. — zamiast może celebrantibus.*

nuatim quinquaginta annos et totidem quadragenas de invictis cum penitentiis relaxamus. Verum quia difficile foret presentes litteras ad diversas mundi partes destinare, volumus eciam et data auctoritate discernimus, quod earum transumpto, manu publica scripto et alicuius episcopalis curie sigillo munito, tanquam presentibus litteris originalibus firmiter stetur ubique ac plena eis fides adhibeatur ac, si ipse originales littere forent exhibite vel ostense. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre declarationis, relaxationis, constitutionis, voluntatis et decreti infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc actemptare presumpserit, indignacionem Omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Rome apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto, decimo tertio Maii, pontificatus nostri anno quarto.

Quasquidem litteras apostolicas, per nos visas i diligenter inspectas, per notarium publicum et scribam infrascriptum transumi et exemplari ac in publicam transumpti formam redigi mandavimus, nostramque ordinariam et dicte curie auctoritatem, ut moris est, interposuimus, pariter et decretum. Datum et actum Rome apud Sanctum Petrum, in palacio causarum, sub proprii sigilli eiusdem curie, quo in talibus utimur, appensione, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto, Indictione octava, die vero vicesima tertia mensis Iunii, pontificatus prelibati domini nostri pape anno quarto, presentibus ibidem discretis viris magistris Cincio de Viterbio⁶ et Iacobo Dominici⁷ dicte curie ac nostris notariis et scribis, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis. In firmamento¹ sacrosancta illustratur ecclesia et super petram stabilita.

Z. N. Et ego Bartolomeus condam Petri de Piscia⁸ clericus Lucane diocesis, publicus apostolica et imperiali auctoritate, curieque causarum Camere Apostolice notarius et scriba, predictis omnibus et singulis, dum sic, ut premittitur, fierent et agerentur, una cum prenominatis testibus interfui; ideoque hoc presens publicum transumpti instrumentum, manu alterius, me aliis ocupato negociis, fideliter scriptum, exinde confeci, subscripsi, publicavi et in hanc publicam formam redegi, signoque et nomine meis solitis et consuetis, una cum dicte curie causarum Camere Apostolice sigilli appensione signavi rogatus et requisitus, in fidem et testimonium et singulorum premissorum.

¹ Następuje słowo nie odczytane (zniszczone).

⁶ Mgr Cincius z Witerbio not. kurii Kamery Ap.

⁷ Mgr Jakub s. Dominika — jak pod 6.

⁸ Bartłomiej s. św. Piotra z Pisci kler. diec. Luka, not. publ. z ust. pap. i ces.